

Teataja

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

64. aastakäik

13. juuli 2021

Sisukord

IV *Teave*

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

Euroopa Komisjon

2021/C 280/01

Komisjoni teatis — InvestEU fondiga seotud kestlikkuskontrolli tehnilised suunised 1

IV

(Teave)

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

EUROOPA KOMISJON

KOMISJONI TEATIS

InvestEU fondiga seotud kestlikkuskontrolli tehnilised suunised

(2021/C 280/01)

VASTUTUSE VÄLISTAMINE

Käesoleva teatise eesmärk on anda tehnilisi suuniseid InvestEU fondist toetust saavate projektide hindamise ja kestlikkuskontrolli kohta kooskõlas InvestEU määruse põhjendusega 13 ning artikli 8 lõigetega 5 ja 6.

Käesoleva dokumendi on koostanud komisjon JASPERSi toel ja koostöös potentsiaalsete rakenduspartneritega. Kliimamõõdme puhul on see dokument kooskõlas tehniliste suunistega taristuinvesteeringute kliimakindluse tagamiseks aastatel 2021–2027. Samuti kajastab käesolev dokument võimalikult suures asjakohases ulatuses kahe uuringu tulemusi. Ühe neist korraldas keskkonna peadirektoraat („Tehniline tugidokument investeeringute keskkonnaaspektide arvestamiseks programmi „InvestEU“ raames“). Teise uuringu korraldas tööhõive peadirektoraat („Suunised investeerimis- ja rahastamistoimingute sotsiaalse kestlikkuse kontrollimiseks programmi „InvestEU“ raames“).

Kestlikkuskontrolli suunistest peaksid lähtuma InvestEU fondi kasutamisse kaasatud rakenduspartnerid, finantsvahendajad ja projektiarendajad / lõplikud vahendite saajad. Kestlikkuskontrolli suunised võivad olla asjakohased ka teiste programmide puhul.

Suuniseid võidakse ajakohastada, võttes arvesse asjaomaste ELi õigusaktide rakendamisel saadud kogemusi. Neid suuniseid võib täiendada rahvusvaheliste, siseriiklike või valdkondlike kaalutluste või suunistega.

SISUKORD

Lehekülg

1.	SISSEJUHATUS	5
1.1.	Ülatus	5
1.2.	Vastavus õigusnormidele	6
1.3.	Künnised	7
1.4.	Kestlikkuskontrolli suunised ja ELi taksonoomia kriteeriumid	7
1.5.	Käesolevate suuniste vahehindamine ja läbivaatamine	10
2.	KESTLIKKUSKONTROLL OTSERAHASTAMISE TOIMINGUTE KORRAL	10
2.1.	Üldpõhimõtted ja üldine lähenemisviis kestlikkuskontrolli läbiviimisele	10
2.2.	Kliimamõõde	12
2.2.1.	Sissejuhatus	12
2.2.2.	Üldine lähenemisviis kliimaalase kestlikkuse kontrollimisele	13
2.2.3.	Vastavus õigusnormidele	15
2.2.4.	Kliimamuutustele vastupanu võime	16
2.2.5.	Kliimaneutraalsus ja kliimamuutuste leevendamine	21
2.2.6.	Aruandlus ja järelevalve	25
2.3.	Keskkonnamõõde	26
2.3.1.	Üldine lähenemisviis keskkonnaaspektide arvestamisele	26
2.3.2.	Vastavus õigusnormidele	29
2.3.3.	Programmi „InvestEU“ kohane keskkonnamõõdte hindamine	33
2.3.4.	Hindamine: leevendamine, kvantifitseerimine ja rahasse arvestamine	35
2.3.5.	Positiivne tegevuskava	37
2.3.6.	Aruandlus ja järelevalve	37

Lehekülg

2.4. Sotsiaalne mõõde	38
2.4.1. Üldine lähenemisviis sotsiaalse kestlikkuse kontrollimisele	38
2.4.2. Õigusnormidele vastavuse raamistik sotsiaalse mõõtme puhul	40
2.4.3. Toimingute sotsiaalsete aspektide hindamine	40
2.4.4. Sotsiaalsete riskide liigitamine	44
2.4.5. Sotsiaalse kestlikkuse kontrollimine	47
2.4.6. Positiivne tegevuskava	54
2.4.7. Aruandlus ja järelvalve	56
2.5. Horisontaalsed sätted kõigi kolme mõõtme kohta	56
2.5.1. Projektiarendaja suutlikkus	56
2.5.2. Lepingupõhised kokkulepped	57
2.6. Toimingute majanduslik hindamine	57
2.6.1. Majandusliku hindamise vormid	58
2.6.2. Olemasolevad majandusliku hindamise tavad	59
2.6.3. Soovitused seoses programmiga „InvestEU“	59
2.7. Äriühingute üldotstarbeline rahastamine	60
3. KESTLIKKUSKONTROLL KAUDSE RAHASTAMISE TOIMINGUTE KORRAL	61
3.1. Üldised kontrollinõuded	61
3.2. Rahastamise liigid	62
3.2.1. Taristufondid	62
3.2.2. Omakapitali- või võlafondid, mis ei ole taristufondid	64
3.2.3. Vahendatud krediidiinid või muud võlatooted, mis on suunatud VKEdele, väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele ja muudele rahastamiskõlblikele üksustele	65

Lehekülg

4.	ROLLID, ÜLESANDED JA PROGRAMMI „INVESTEU“ KOHANE PROTSESS	66
4.1.	Rollid ja ülesanded	66
4.1.1.	Projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja roll ja ülesanded	66
4.1.2.	Rakenduspartneri roll ja ülesanded	67
4.1.3.	Finantsvahendaja roll	68
4.1.4.	Investeeringute komitee roll	68
4.1.5.	Komisjoni roll	68
4.1.6.	Pädevad avaliku sektori asutused	69
4.2.	Programmi „InvestEU“ protsess	69
4.2.1.	Poliitikavastavuse kontroll	69
4.2.2.	Tagatise taotluse vorm	70
4.2.3.	Tulemustabel	70
4.2.4.	Aruandlus komisjonile	70
1. lisa.	Õigusaktidest tulenevate nõuete loetelu	72
2. lisa.	InvestEU investeeringute fondi komiteele esitatav teave (2. peatükk)	76
3. lisa.	Kestlikkuskontrolli tegemisel kasutatavad kontrollnimekirjad	79
4. lisa.	Muud materjalid ja juhenddokumendid, mida võib programmi „InvestEU“ kohase kestlikkuskontrolli läbiviimisel arvesse võtta	108
5. lisa.	Sõnastik	111
6. lisa.	Lisasuunised vahendatud rahastamise kohta (3. peatükk)	114

1. SISSEJUHATUS

InvestEU määrusega ⁽¹⁾ nähakse ELi tagatise kasutamise heakskiitmise otsustusprotsessis kaalutava olulise elemendina ette rahastamis- ja investeerimistoimingute **kestlikkus**. Käesolevas dokumendis hõlmab **kestlikkus** ⁽²⁾ InvestEU määruse artikli 8 lõikes 5 määratletud kolme mõõdet: kliima-, keskkonna- ja sotsiaalsed mõõdet.

Tagamaks, et InvestEU fondist toetatavad rahastamis- ja investeerimistoimingud on kooskõlas ELi laiemate kestlikkusega seotud kohustustega või aitavad neid täita, nähakse InvestEU määrusega ette eelnev kestlikkuskontroll, mille eesmärk on teha kindlaks ja käsitleda võimalikku olulist (negatiivset ja positiivset) mõju, mida need toimingud võivad kestlikkuse kolmele mõõtmele avaldada.

Suuniste eesmärk on aidata rakenduspartneritel, finantsvahendajatel ja projektiarendajatel / lõplikel vahendite saajatel täita InvestEU määruses sätestatud kestlikkuskontrolli nõudeid. Kuigi need suunised töötati välja konkreetselt programmi „InvestEU“ jaoks, võiks neid laiemas kontekstis kasutada iga osaline (nt projektiarendaja, finantseerimisasutus või avaliku sektori asutus), kes soovib oma tegevuses võtta arvesse kestlikkuse aspekte. Suunised töötati välja koostöös potentsiaalsete rakenduspartneritega.

Suunistes järgitakse proportsionaalsuse, läbipaistvuse ja liigse halduskoormuse vältimise põhimõtteid. Kliima-, keskkonna- ja sotsiaalsed mõõdet käsitlevates kavandatud lähenemisviisides võetakse arvesse nende valdkondade seniseid tavasid ja erivajadusi.

Dokumendi ülesehitus on järgmine.

- **1. peatükis** kirjeldatakse üldist **õiguslikku konteksti** ja selgitatakse mõningaid suunistes kasutatavaid **mõisteid**.
- **2. peatükis** tutvustatakse **otsese rahastamise toimingute** kestlikkuskontrolli põhimõtteid. Peatükis antakse i) üksik-asjalikke suuniseid selle kohta, kuidas viia läbi kõiki kolme kestlikkuse mõõdet hõlmav analüüs, ja ii) soovitusi analüüsi tulemuste arvessevõtmiseks projekti majanduslikul hindamisel.
- **3. peatükis** antakse suuniseid **kaudselt rahastatavate tehingute** kestlikkuskontrolli aspektide kohta. Seejuures lähtutakse rahastamise eri liikidest ja võetakse arvesse nende eripärast tulenevaid kohaldatavaid nõudeid.
- **4. peatükis** kirjeldatakse eri osaliste **rolle ja ülesandeid** ning antakse teavet selle kohta, kuidas ühildada kestlikkuskontroll programmi „InvestEU“ üldiste protsessidega.
- **Lisad** sisaldavad kontrollnimekirju, mis on välja töötatud selleks, et toetada rakenduspartnereid ja projektiarendajaid kestlikkuskontrolli läbiviimisel, ning kokkuvõtet täiendavatest kättesaadavatest materjalidest.

1.1. Ulatus

Kestlikkuse aspekte tuleks kontrollida InvestEU fondi kõigi poliitikaharude raames toetatavate rahastamis- ja investeerimistoimingute puhul. Proportsionaalsuse tagamiseks ja tarbetu halduskoormuse vähendamiseks on siiski vajalikud teatavad eristused toimingute ja poliitikaharude vahel. Asjakohased kestlikkuskontrolliga seotud nõuded on määratletud InvestEU määruse artikli 8 lõigetes 5 ja 6.

Rahastamis- ja investeerimistoimingute (edaspidi „toimingud“) puhul, mis ületavad teatavat künnist (määratletud käesolevate suuniste punktis 1.3) ja mille jaoks taotletakse InvestEU fondist toetust, tuleb InvestEU määruse artikli 8 lõike 5 alusel esmalt viia läbi **programmi „InvestEU“ kohane hindamine** ⁽³⁾. Selle hindamise eesmärk on aidata rakenduspartneritel kindlaks teha, kas toimingutel on keskkonna-, kliima- või sotsiaalne mõju (negatiivne ja positiivne).

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. märtsi 2021. aasta määrus (EL) 2021/523, millega luuakse programm „InvestEU“ ja millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 (ELT L 107, 26.3.2021, lk 30), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0523&from=ET>.

⁽²⁾ Käesolevas dokumendis ei käsitleta InvestEU fondist toetust saavate rahastamis- ja investeerimistoimingute hindamist finantssuutlikkuse seisukohast.

⁽³⁾ Programmi „InvestEU“ kohane hindamine on kontseptsioon, mida kasutatakse üksnes käesolevates suunistes ja mida ei tohi segi ajada asjaomaste pädevate asutuste läbiviidava hindamisega, nt keskkonnamõju hindamise direktiivi ja muude asjakohaste õigusaktide kontekstis.

Kui rakenduspartner jõuab programmi „InvestEU“ kohase hindamise tulemusena järeldusele, et toimingul on oluline mõju üksikõik millisele kolmest mõõtmest, tuleb teha toimingul **kestlikkuskontroll**. Kontrolli ulatus sõltub programmi „InvestEU“ kohase hindamise tulemustest ja see võib hõlmata üht või mitut mõõdet. Kontrolli eesmärk on minimeerida toimingu kahjulikku mõju ja maksimeerida sellest saadavat kasu nimetatud kolme mõõtmise seisukohast.

Projekt on käesolevate suuniste tähenduses investering materiaalsesse varasse ja/või selgelt määratletud ulatuse ja eesmärkidega tegevusse, näiteks i) taristusse, ii) seadmete või masinate soetamise või muudesse kapitalimahutustesse, iii) tehnoloogia arendamisse, iv) konkreetsesse digiteerimis-, teadus- ja/või uuendustegevusse või v) energiatõhususega seotud renoveerimisse. **Hindamise ja kontrollimise objekt peab olema projekt ja selle mõju.**

Üldotstarbelise rahastamise (nt äriühingu üldotstarbelise rahastamise) või otsese omakapitaliinvesteeringu korral käsitletakse hindamisel i) lõpliku vahendite saaja üldist lähenemisviisi kestlikkusega seotud kaalutluste integreerimisele oma protsessidesse ning ii) lõpliku vahendite saaja suutlikkust käsitleda tema tegevusest tulenevaid asjaomaseid aspekte ja mõju.

1.2. Vastavus õigusnormidele

InvestEU fondist toetatavad rahastamis- ja investeerimistoimingud, olenemata nende mahust ja sellest, kas nende puhul viiakse läbi kestlikkuskontroll või mitte, peavad olema kooskõlas asjakohaste ELi ja siseriiklike õigusaktidega. See nõue hõlmab liidu õigusest, liikmesriigi õigusest, kollektiivlepingutest või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL ⁽⁴⁾ X lisas loetletud rahvusvahelistest sotsiaalvaldkonna ja keskkonnakonventsioonidest tulenevate kohaldatavate keskkonna-, sotsiaal- ja tööõigusega seotud kohustuste täitmist.

Rakenduspartner (või kaudse rahastamise korral finantsvahendaja) peaks tegema kindlaks toimingu suhtes kohaldatavad asjakohased õigusaktidest tulenevad nõuded ⁽⁵⁾ ning kontrollima ⁽⁶⁾ vastavust keskkonna- ja sotsiaalõigusnormidele.

InvestEU määruse kohaldamisel tehtav kestlikkuskontroll ei asenda ELi õigusaktidest ja siseriiklikust õigusest tulenevatele nõuetele vastavuse kontrollimist. ELi ja siseriiklike õigusaktide kohaselt läbiviidavate hindamiste kaudu saadakse vajalikud sisendandmed (s.t heitkoguste lähtetaseme hinnangud, projekti tõenäolise olulise mõju kirjeldus, positiivne mõju jne), mida asjakohasel juhul kasutatakse kestlikkuskontrolli tegemiseks. Kestlikkuskontrolli käigus tehakse kindlaks, kas esineb jääkmõju. Jääkmõju kvantifitseeritakse ning võimaluse korral määratakse kindlaks keskmise ja/või suure riskiga jääkmõju rahaline maksumus. Seejärel käsitletakse võimalikku jääkmõju projekti majanduslikul hindamisel koos projekti positiivsest mõjust tuleneva eeldatava kasuga. See on tõeline lisaväärtus, mida annab kestlikkuskontroll, mis läheb õigusaktidest tulenevate nõuete vastavuse hindamisest kaugemale.

Kaasseadusandjad on sõnaselgelt nõudnud, et rakenduspartnerid hindaksid InvestEU fondist toetatavate investeeringute kestlikkust. See tähendab, et lattu on tõstetud kõrgemale ja vaja on enam kui pelgalt kehtivate õigusaktide järgimine. Kaasseadusandjad annavad selles küsimuses suuniseid InvestEU määruses. Näiteks viidatakse mõnes põhjenduses Euroopa sotsiaalõiguste sambale, ⁽⁷⁾ Pariisi kliimakokkuleppele, ⁽⁸⁾ ÜRO kestliku arengu eesmärkidele ⁽⁹⁾ ja 2018. aasta aruandele globaalsete riskide kohta ⁽¹⁰⁾. Artikli 8 lõikes 5 on sätestatud, et projektid, mis ei ole kooskõlas kliimaeesmärkidega, ei ole InvestEU fondi raames rahastamiskõlblikud. Lisaks osutatakse InvestEU määruse artikli 8 lõikes 6 kliimatundlikkuse ja riskide hindamisele, et tagada kliimamuutustele vastupanu võime ja kliimamuutustega kohanemine, samuti kasvahoonegaaside heite kulu ja looduskapitali põhikomponentidele avalduva mõju arvessevõtmisele ning projektide sotsiaalse mõju ja kliimaeesmärkidega vastuolus olevate projektide kindlakstegemisele.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=ET>.

⁽⁵⁾ Mitteammendav loetelu õigusaktidest tulenevatest nõuetest, mida tuleb vastavalt olukorrale arvesse võtta ja täita, on esitatud käesolevate suuniste 1. lisas. Kohaldatavad õigusaktid võivad olla ettevõtlussektoreite lõikes ja riigiti erinevad.

⁽⁶⁾ Rakenduspartnerid või finantsvahendajad ei asenda õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise tagamise eest vastutavaid pädevaid asutusi. Nad peaksid kontrollima, kas õigusnormidele vastavuse kohta on lubade, kooskõlastuste jms kujul olemas tõendid, või nõudma vastavalt olukorral ettevõtja kinnitust jne.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et

⁽⁸⁾ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

⁽⁹⁾ <https://sdgs.un.org/goals>

⁽¹⁰⁾ <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2018>

1.3. Künnised

Kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja vastavalt InvestEU määruse artikli 8 lõikele 5 **on teatavast kehtestatud künnisest allapoole jäävad toimingud hindamise ja kestlikkuskontrolli nõudest vabastatud**. Seda künnist kohaldatakse konkreetselt programmi „InvestEU“ kohase kestlikkuskontrolli puhul ning see ei mõjuta mingil viisil projektiarendajate kohustusi, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu keskkonnamõju hindamise direktiivist 2011/92/EL ⁽¹¹⁾ (edaspidi „KMH direktiiv“) või muudest kohaldatavatest ELi või siseriiklikest õigusaktidest.

Tuginedes senistele tavadele ja kogemustele taristuprojektide keskkonnamõju hindamise ja kestlikkuskontrolli valdkonnas, on kehtestatud alljärgnevas kahes punktis esitatud **künnised, millest allapoole jäävate toimingute puhul ei ole kestlikkuskontroll nõutav**.

i) Otsesed toimingud:

- a) (investeeringu-)projektide puhul, lähtudes projekti tehtava investeeringu kogumaksumusest, on künnis **10 miljonit eurot** ⁽¹²⁾;
- b) äriühingu üldotstarbelise rahastamise / otseste omakapitaliinvesteeringute puhul, lähtudes rakenduspartneri poolt lõplikule vahendite saajale antavate rahaliste vahendite kogusummast, on künnis **10 miljonit eurot**.

ii) Vahendatud toimingud:

- a) taristufondide korral kohaldatakse aluseks olevate projektide suhtes sama künnist nagu otseste toimingute puhul. Künnis on **10 miljonit eurot**; aluseks võetakse projekti tehtava investeeringu kogumaksumus.
- b) VKEde, väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate ja muude abikõlblike ettevõtjate rahastamisel ei ole hindamine ja täiemahuline kestlikkuskontroll nõutav ⁽¹³⁾. Siiski kohaldatakse lihtsustatud kestlikkuskontrolli ja konkreetseid kaitsemeetmeid, et tagada minimaalne kooskõla ELi kohustustega, püüdes samal ajal mitte koormata väikeettevõtjaid keerukate nõuetega. Vahendatud rahastamise korral tehtavat kestlikkuskontrolli kirjeldatakse üksikasjalikult käesolevate suuniste 3. peatükis.

1.4. Kestlikkuskontrolli suunised ja ELi taksonoomia kriteeriumid ⁽¹⁴⁾

InvestEU määruses sätestatud kestlikkuskontrolli nõude eesmärk on ergutada ja toetada projekte, millel on positiivne kliima-, keskkonna- ja sotsiaalne mõju, ning vähendada projektide negatiivset mõju. Kestlikkuskontroll võimaldab i) teha kindlaks projekti mõju, ii) näha selle mõju vähendamiseks ette leevendusmeetmed ning iii) võimaluse korral teha kindlaks projekti kestlikkuse parandamise viisid.

ELi taksonoomia võimaldab otsustada, kas teatavat majandustegevust saab liigitada keskkonناسäästlikuks (s.t see annab olulise panuse vähemalt ühte kuuest taksonoomiamääruses määratletud keskkonnaeesmärgist ⁽¹⁵⁾ ega kahjusta oluliselt ülejäänud viit keskkonnaeesmärki ning seda viiakse ellu minimaalseid sotsiaalseid kaitsemeetmeid järgides). Kestlikkuskontrolli tegemisel võib võtta arvesse seda liigitust ning seejärel põhjalikumalt (detailsemalt) hinnata positiivset ja negatiivset mõju. Seetõttu hakatakse ELi taksonoomia tehnilisi sõelumiskriteeriume, sealhulgas põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“, pärast nende jõustumist kasutama vastavalt vajadusele ja võimalikult suures ulatuses kogu hindamis- ja kontrolliprotsessi vältel.

Tuleb siiski märkida, et ELi taksonoomiasse kuuluvate majandustegevusaladega võrreldes hõlmab InvestEU fond laiemat investeeringute rahastamiskõlblikkuse skaalat. InvestEU fondi eesmärk on ka tasakaalustatud lähenemisviis ELi erinevatele poliitilistele prioriteetidele, millest mõnel ei pruugi olla suurt kestlikkuse tagamise potentsiaali, samas kui ELi taksonoomia on klassifitseerimissüsteem, mis on loodud esmajoonel keskkonnaeesmärkide saavutamisele oluliselt kaasa aitavate tegevuste kindlaksmääramiseks.

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 26, 28.1.2012, lk 1), muudetud direktiiviga 2014/52/EL.

⁽¹²⁾ Ei sisalda käibemaksu.

⁽¹³⁾ See ei piira eri toodete jaoks välja töötatud konkreetsete rahastamiskõlblikkuse kriteeriumide kohaldamist.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13).

⁽¹⁵⁾ Taksonoomiamääruse kohased kuus keskkonnaeesmärki on järgmised: kliimamuutuste leevendamine; kliimamuutustega kohanemine; vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse; üleminek ringmajandusele; saastuse vältimine ja tõrje ning elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine.

Põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriumid

Tagamaks, et projektid ei tekita olulist kahju ELi keskkonnanäesmärkidele (nagu ka ELi taksonoomia puhul), võetakse lähtepunktiks vastavus asjakohastele ELi keskkonnanäesmärkidele õigusaktidele. Lisaks on nõutav vastavus asjakohastele siseriiklikele keskkonnanäesmärkidele õigusaktidele ja keskkonnanäesmärkidele, mis on vajalikud projektide ehitamiseks ja käitamiseks, sealhulgas nendele, mis on kindlaks määratud ELi taksonoomia põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriumides. Võttes arvesse InvestEU määruse ja käesolevate suuniste sätteid, on mis tahes rahastamis- või investeerimistoimingu jaoks InvestEU fondist toetuse saamise nõuetele vastamise üheks eeltingimuseks vastavus õigusnormidele.

Neil juhtudel, kui käesolevate suuniste kohaselt on nõutav kestlikkuskontroll (nii otse- kui ka kaudse rahastamise puhul, nagu on üksikasjalikumalt kirjeldatud 2. ja 3. peatükis), tuleks muid põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriume, mille puhul ei viidata keskkonnanäesmärkidele õigusaktidele, kasutada nende jõustumisel võimaluste piires ja parimal võimalikul viisil lähtealusena leevendusmeetmete kohta ettepanekute tegemisel või selliste projektide kindlaksmääramisel, mis ei ole kooskõlas kliimanäesmärkide saavutamiseks.

Praktikas tuleks teha järgmist.

1. Programmi „InvestEU“ kohase hindamise põhjal teeb rakenduspartner kindlaks, kas teatavate kriteeriumide/mõõtmete osas on vajalik kestlikkuskontroll.

2. Seejärel kontrollitakse, kas tegevusala kuulub ELi taksonoomiasse ⁽¹⁶⁾.

3. Seejärel kontrollitakse, kas asjaomase tegevusala jaoks on olemas põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriumid.

4. Põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriume arvestades kavandatakse vajaduse korral parimal võimalikul viisil täiendavad leevendusmeetmed.

Kõik InvestEU fondist toetatavad rahastamis- ja investeerimistoimingud (nii otse- kui ka kaudse rahastamise puhul) ⁽¹⁷⁾ peaksid vastama järgmisele neljale tingimusele, mille aluseks on kliimamuutuste leevendamisele olulise kahju tekitamise vältimise kriteeriumid ja minimaalsed sotsiaalsed kaitsemeetmed; seejuures peetakse silmas vajadust mitte muuta programmi „InvestEU“ üldisi rahastamiskõlblikkuse kriteeriume, mis on määratletud InvestEU määruses ja investeerimissuunistes. Need neli tingimust on esitatud järgmistes loetelupunktides.

- Projektide puhul, mis hõlmavad biojäätmade anaeroobset degradatsiooni või prügilagaasi kogumist ja kasutamist, tuleks kehtestada seirekava metaani lekke seireks rajatistes.
- Projektide puhul, mis hõlmavad CO₂ transporti ja CO₂ maapõues säilitamist, on vajalik üksikasjalik seirekava, mis vastab süsinikdioksiidi kogumist ja säilitamist käsitleva direktiivi 2009/31/EÜ ⁽¹⁸⁾ ja ELi heitkogustega kauplemise süsteemi käsitleva direktiivi 2018/410 ⁽¹⁹⁾ sätetele.

⁽¹⁶⁾ Käesolevate suuniste kohast kestlikkuskontrolli kohaldatakse kõigi programmiga „InvestEU“ kohaldamisalas olevate tegevuste suhtes olenemata sellest, kas need kuuluvad ELi taksonoomiasse või mitte.

⁽¹⁷⁾ Toimingud peaksid vastama investeerimissuunistes, finantstooteid käsitlevates dokumentides või tagatislepingus sätestatud rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.

⁽¹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L 140, 5.6.2009, lk 114).

⁽¹⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/410, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ eesmärgiga hoogustada heitkoguste kulutõhusat vähendamist ja süsinikdioksiidiheite vähendamist toetavaid investeringuid, ning otsust (EL) 2015/1814 (ELT L 76, 19.3.2018, lk 3).

- Projektide puhul, mis hõlmavad kauba raudteevedu, kaubavedu sisevetel, sisevetel kasutatavate reisi- ja kaubalaevade moderniseerimist, mere- ja rannikukaubavedu või kaupade maanteevedu, ei tohiks InvestEU fondist toetust anda selliste laevade, maanteeõidukite või raudteeveeremi rahastamiseks, mis on spetsiaalselt kavandatud ⁽²⁰⁾ fossiilkütuste veoks (nt söe kaevandamisega seoses kasutatav veerem või naftatankerid).
- Tagatud peab olema vastavus minimaalsetele sotsiaalsetele kaitsemeetmetele, mis on sätestatud taksonoomiamääruse artiklis 18 ⁽²¹⁾. Need minimaalsed kaitsemeetmed ei mõjuta vajaduse korral liidu õiguses sätestatud rangemate nõuete kohaldamist seoses töötervishoiu, tööohutuse ja sotsiaalse kestlikkusega.

Eelkõige peaksid rakenduspartnerid/finantsvahendajad saama projektiarendajalt / lõplikult vahendite saajalt tema tegevusega seoses kinnituse ⁽²²⁾ järgmise kohta.

1. Projektiarendaja / lõplik vahendite saaja on kehtestanud tegevuse laadile ja ulatusele ning selle võimalikele keskkonna- ja sotsiaalsetele riskidele ja -mõjudele vastavad tõhusad meetmed, et:

- a) tagada sotsiaalsete õiguste austamine, s.t hoida ära ELi õigusaktides sätestatud sotsiaalsete õiguste rikkumist, ning vähendada oma tegevusest tulenevaid võimalikke riske ja kahjulikke mõjusid, mis on seotud inimõigustega;
- b) tagada sidusrühmade sisuline kaasamine, ⁽²³⁾ sealhulgas sobiv mehhanism kaebuste vastuvõtmiseks ja lahendamiseks, kui see on vajalik ja õigusaktide kohaselt nõutav.

2. Tema projektiga seotud töötajate puhul on tagatud järgmine ⁽²⁴⁾:

- a) nende suhtes ei kohaldata sunniviisilist tööd ja nende puhul ei ole tegemist lapstööjõuga;
- b) neid koheldakse võrdselt ja neil on võrdsed võimalused (meeste ja naiste võrdne tasustamine võrdväärse töö eest);
- c) neid ei diskrimineerita rassi, nahavärvi, soo, usutunnistuse, poliitiliste vaadete, rahvusliku ega sotsiaalse päritolu alusel;
- d) neil on ühinemisevabadus (vabadus moodustada ametiühing ja kuuluda ametiühingusse) ja organiseerumisõigus (õigus korraldada streike) ning
- e) neil on õigus pidada kollektiivläbirääkimisi.

⁽²⁰⁾ „Kavandatud“ tähendab ehitamist ja soetamist selge kavatsusega transportida või ladustada projekti eluea vältel peamiselt fossiilkütuseid (allikas: EIP grupi kliimaalane tegevuskava (Climate Bank Roadmap) aastateks 2021–2025).

⁽²¹⁾ Minimaalsed sotsiaalsed kaitsemeetmed hõlmavad ka eesmärki „tagada kooskõla OECD suunistega rahvusvahelistele ettevõtjatele ning ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetega, sealhulgas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioonis nimetatud kaheksas põhikontentsioonis ning rahvusvahelises inimõiguste koodeksis sätestatud põhimõtete ja õigustega“. Kuna konkreetsed vastavusnõuded on veel kindlaks määramata, ei kohaldata seda osa praegu InvestEU fondist toetatavate toimingute suhtes.

⁽²²⁾ Seda võib teha lõpliku vahendite saaja eraldi deklaratsiooni vormis. Samuti võib vastava kinnituse lisada lepingupõhisesse kokkuleppesse i) rakenduspartneri ja lõpliku vahendite saaja vahel või ii) rakenduspartneri ja finantsvahendaja vahel ning finantsvahendaja ja lõpliku vahendite saaja vahel (vastavalt olukorrale).

⁽²³⁾ ELi õigusraamistik (nt direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (KMH direktiiv, mida on muudetud direktiiviga 2014/52/EL) ja direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll)) nimetatakse seda ka üldsuse kaasamise protsessiks (sealhulgas juurdepääs teabele ja võimalus osaleda konsulteerimises) ja õiguskaitse kättesaadavuseks.

⁽²⁴⁾ Mõiste „projektiga seotud töötajad“ tähendab järgmist: i) isikud, kes on projektiarendaja (sealhulgas projekti esitaja ja projekti rakendusasutuste) poolt tööle võetud või kaasatud otseselt konkreetse projektiga seotud töö tegemiseks (oma töötajad), ning ii) isikud, kes on palgatud või kaasatud kolmandate isikute kaudu, et teha projekti põhifunktsioonidega seotud tööd, olenemata asukohast (lepingulised töötajad). Lisaks tuleks analüüsida ja juhtida tarneahelates lapstööjõu kasutamise ja/või sunniviisilise töö riske, kui need on kindlaks tehtud.

1.5. Käesolevate suuniste vahehindamine ja läbivaatamine

InvestEU määruse artikli 29 kohaselt peab komisjon 30. septembriks 2024 esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule programmi „InvestEU“ sõltumatu vahehindamise aruande. Hindamine peab hõlmama ka kestlikkuskontrolli kohaldamist. Hindamise tulemuste põhjal ja võttes arvesse finantsturu arengut ning ELi taksonoomia⁽²⁵⁾ ja muud kui finantsaruandlust käsitleva ajakohastatud direktiivi⁽²⁶⁾ jõustumist, võidakse käesolevates suunistes kirjeldatud nõudeid muuta (nii otse kui ka kaudse rahastamise puhul).

Seetõttu on väga soovitatav, et nii rakenduspartnerid kui ka finantsvahendajad võtaksid seda tõenäolist edaspidist arengut arvesse, kuna see võib mõjutada tulevasi toiminguid.

2. KESTLIKKUSKONTROLL OTSERAHASTAMISE TOIMINGUTE KORRAL

2.1. Üldpõhimõtted ja üldine lähenemisviis kestlikkuskontrolli läbiviimisele

Käesolevas peatükis esitatakse rakenduspartneritele meetodika ja vahendid, mida nad vajavad kavandatud otserahastamise ja investeerimistoimingute puhul programmi „InvestEU“ kohase hindamise ja kestlikkuskontrolli läbiviimiseks, pidades silmas kestlikkuse kolme mõõdet, nagu on nõutud InvestEU määruse artikli 8 lõikes 5⁽²⁷⁾. Artikli 8 lõikes 6 täpsustatakse suuniste eesmärki. Nimelt peavad suunised võimaldama:

- a) tagada kliimamuutustega kohanemiseks vastupanuvõime kliimamuutuse võimalikule kahjulikule mõjule, hinnates kliimatundlikkust ja riski, sealhulgas asjakohaste kohanemismeetmete abil, ning võtta kliimamuutuste leevendamiseks kasvuhoonegaaside heite kulu ja kliimamuutuste leevendamise meetmete positiivset mõju arvesse kulude-tulude analüüsis;
- b) võtta arvesse projektide kogumõju looduskapitali põhikomponentidele, nimelt õhule, veele, maale ja bioloogilisele mitmekesisusele;
- c) hinnata projektide sotsiaalset mõju, sealhulgas mõju soolisele võrdõiguslikkusele, teatavate piirkondade või elanikkonnarühmade sotsiaalsele kaasatusele ja selliste valdkondade ja sektorite majandusarengule, mida mõjutavad struktuursed probleemid, näiteks vajadus vähendada majanduse CO₂ heidet;
- d) teha kindlaks projektid, mis ei ole kliimaeesmärkide saavutamiseks kooskõlas;
- e) anda rakenduspartneritele suuniseid lõikes 5 ettenähtud hindamise läbiviimiseks.

Joonisel 1 on esitatud visuaalne ülevaade kavandatud lähenemisviisist programmi „InvestEU“ raames otserahastamise ja investeerimistoimingute kestlikkuskontrolli läbiviimisele. See hõlmab järgmisi etappe:

- ELi ja siseriiklikele **õigusnormidele vastavuse hindamine**. See on kõigi toimingute rahastamise eeltingimus. See hõlmab õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise hindamist kestlikkuse kolmes mõõtnes (kliima-, keskkonna- ja sotsiaalne mõõde) ning seda võib vajaduse korral teha kogu kontrolliprotsessi jooksul paralleelselt hoolsusmeetmete täitmise protsessiga, kuid tuleks üldreeglina lõpule viia enne ELi tagatise taotlemist. Kui see ei ole võimalik, tuleks juriidilistes dokumentides kehtestada asjakohased tingimused, et tagada projekti täielik vastavus kohaldatavatele õigusnormidele;
- **programmi „InvestEU“ kohane hindamine** eesmärgiga teha kindlaks kavandatud toimingute võimalikud riskid ja mõju kolmele mõõtnele;
- **iga mõõtnel asjakohaste riskielementide täiendav hindamine ja kontrollimine**, võttes arvesse kindlaks tehtud võimalikke riske ja mõjusid, sealhulgas leevendusmeetmete kindlakstegemine ja kliimaeesmärkidele vastavuse hindamine⁽²⁸⁾;

⁽²⁵⁾ Vahehindamise ajaks on ELi taksonoomia jõustunud ja tehnilised sõelumiskriteeriumid on välja töötatud. Võimalik, et on antud välja ka mõningad täiendavad suunised nende kriteeriumide kasutamiseks.

⁽²⁶⁾ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12129-Revision-of-Non-Financial-Reporting-Directive>

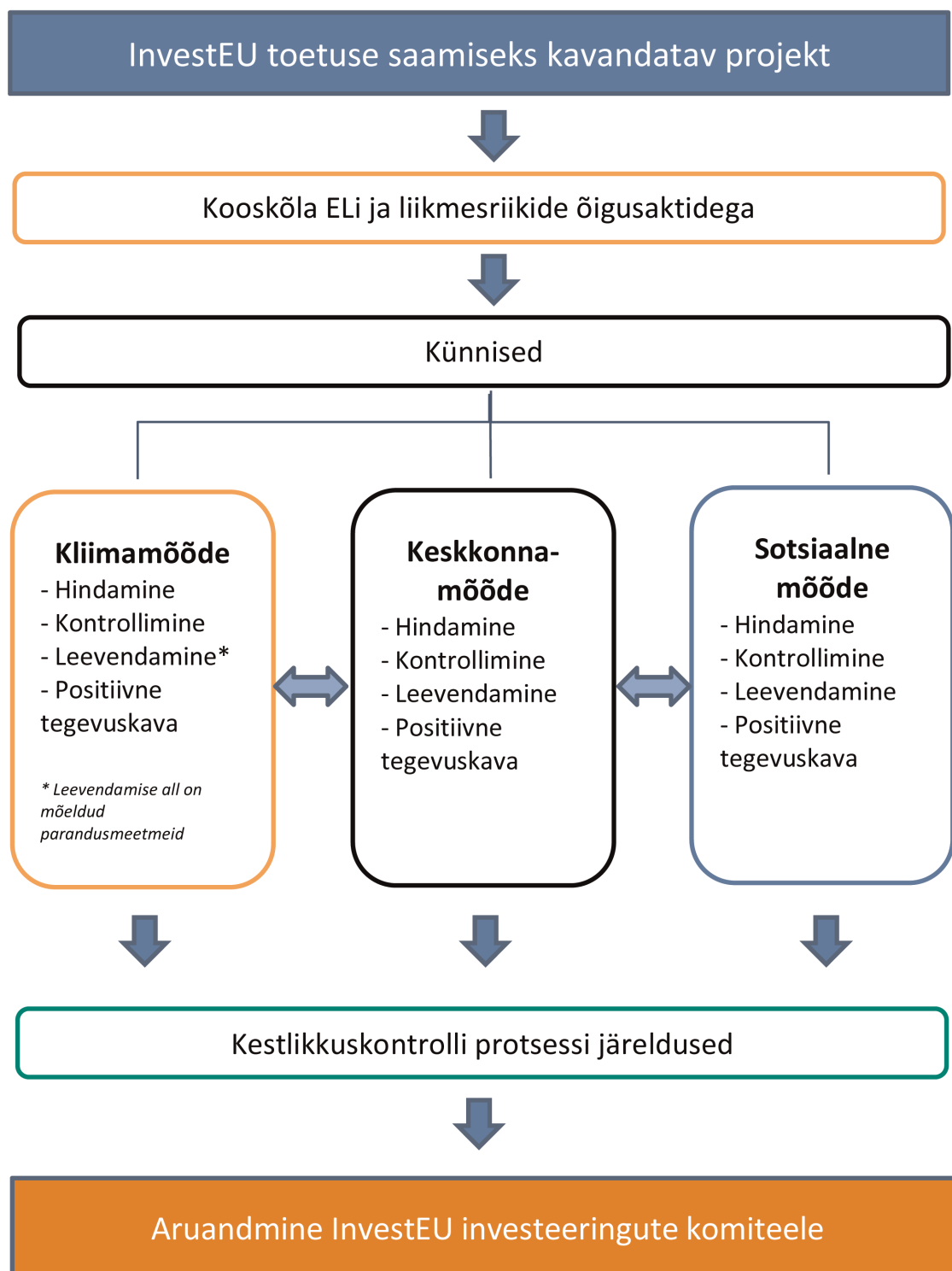
⁽²⁷⁾ InvestEU määruse artikli 8 lõikes 5 on sätestatud, et „[InvestEU fondist toetatavaid] rahastamis- ja investeerimistoiminguid hinnatakse, et teha kindlaks, kas neil on keskkonna-, kliima- või sotsiaalne mõju. Kui toimingutel on nimetatud mõju, siis hinnatakse neid kliima, keskkonna ja sotsiaalse kestlikkuse seisukohast, et minimeerida kahjulik mõju ning maksimeerida kasu kliima-, keskkonna- ja sotsiaalsele mõõtnel... Projektid, mis ei ole kliimaeesmärkidega kooskõlas, ei ole käesoleva määruse alusel rahastamiskõlblikud.“

⁽²⁸⁾ Täiendavad meetmed allesjäänud negatiivsete mõjude vältimiseks või vähendamiseks või „positiivse tegevuskava“ kaalumise (meetmed toimingute keskkonnamõjude, sotsiaalse ja kliimamõjude aktsepteeritavuse parandamiseks).

- **järeldus kestlikkuskontrolli kohta ja aruandlus** InvestEU investeeringute komiteele, et toetada ELi tagatise taotluse kohta otsuse tegemist.

Joonis 1

Ülevaade lähenemisviisist kestlikkuskontrolli läbiviimisele

Kõik InvestEU fondist toetatavad toimingud, olenemata nende mahust, peavad olema kooskõlas kohaldatavate ELi ja siseriiklike õigusnormidega. Seetõttu on **kõigi toimingute puhul nõutav õigusnormidele vastavuse hindamine ja kinnitamine**.

Nagu eelmises peatükis kirjeldatud, kohaldatakse künniseid, mis põhinevad kogu investeerimistoimingu mahul, ning künnisest allapoole jääva mahuga toimingute korral ei ole täiendav hindamine ja kestlikkuskontroll nõutav. Erandiks sellest reeglist on projektid, mille puhul on KMH direktiivi kohaselt nõutav keskkonnamõju hindamine (I lisa projektid või II lisa projektid, mille puhul on määratud kindlaks keskkonnamõju hindamise vajadus). Nende projektide puhul on projekti kogumaksumusest olenemata nõutav keskkonna-, sotsiaalse ja kliimamõõtmega seotud kestlikkuskontroll, lähtudes KMH aruandest ja selles kindlaks määratud mõjudest ⁽²⁹⁾. Selline lähenemisviis on kooskõlas InvestEU määruse nõuetega.

Künnisest allapoole jäävate projektide puhul soovitatakse rakenduspartneritel ja projektiarendajatel siiski tungivalt igal üksikjuhul eraldi hinnata, kas konkreetne investeerimistoiming i) kätkeb endas kestlikkuse ühe või mitme mõõtme puhul märkimisväärsed potentsiaalseid riske ja ii) kas selle puhul oleks kasulik viia läbi vähemalt järgmistes punktides kirjeldatud hindamine.

Positiivse tegevuskava kasutuselevõtu soodustamiseks soovitatakse rakenduspartneritel koostöös projektiarendajate / lõplike vahendite saajatega tungivalt kaaluda võimalusi suurendada nende rahastatavate projektide positiivset mõju ja seeläbi kasvatada üldist tulemuslikkust kestlikkuse tagamisel. Positiivse mõju suurendamise võimaluste kindlakstegemiseks on välja töötatud kontrollnimekirjad (vt 3. lisa), mille kasutamine on vabatahtlik.

Samuti soovitatakse käesolevates suunistes viia hindamine kõnealuse kolme mõõtme osas läbi integreeritud viisil, pöörates suurt tähelepanu mõõtmete vahelistele seostele ja koostoimele ⁽³⁰⁾.

Taristuprojektide puhul kulub kõigi lubade ja kooskõlastustega seotud juriidiliste menetluste läbimiseks suhteliselt palju aega. Projektide korral, mis on juba saanud kõik nõutavad kooskõlastused ja load ning mille puhul on kestlikkuskontrolli tulemusena ette nähtud täiendavad meetmed, on mõnel juhul võimalik soovitada ja rakendada ainult vähesel hulgal täiendavaid meetmeid (sest näiteks meetmeid, mida oleks saanud rakendada projekti arendustsükli varasemates etappides, ei saa enam rakendada). Seetõttu on nii kaugeltki jõudnud projektide korral rakenduspartneril ja projektiarendajatel võimalik teha ettepanekuid ainult selliste täiendavate meetmete kohta, mida saab realistlikult rakendada. Selliseid olukordi tuleks investeringute komiteele esitatavates dokumentides eraldi esile tõsta ja põhjalikult selgitada (eriti juhul, kui on soovitatud ja rakendatud täiendavaid meetmeid).

Selleks et vältida segadust seoses programmi „InvestEU“ üldises kontekstis (nt investeerimissuunistes) kasutatava terminoloogiaga, kasutatakse käesolevas peatükis punktis 1.1 määratletud mõistet „**projekt**“, kui viidatakse aluseks olevatele toimingutele, mille suhtes kohaldatakse programmi „InvestEU“ kohast hindamist ja (asjakohasel juhul) kestlikkuskontrolli ⁽³¹⁾.

2.2. Kliimamõõde

2.2.1. Sissejuhatus

Selles punktis käsitletakse metoodikat, mida tuleb järgida programmi „InvestEU“ raames otserahastamise kontekstis kliimamõõtmega seotud kestlikkuskontrolli läbiviimisel.

Kooskõlas InvestEU määruse artikli 8 lõikega 6 on selle metoodika eesmärk varustada rakenduspartnerid põhimõtete ja abivahenditega, et a) kliimamuutustega kohanemisega seoses tagada vastupanuvõime kliimamuutuste võimalikule kahjulikule mõjule kliimatundlikkuse ja riskide hindamise ning vastavate asjakohaste kohanemismeetmete rakendamise kaudu ning b) kliimamuutuste leevendamise seoses hinnata kooskõla ELi kliimaeesmärkide ja kohustustega ning võtta kavandatud projektidega seotud kasvuhoonegaaside heite kulud ja kliimamuutuste leevendamise meetmete positiivset mõju arvesse valikute analüüsis, majanduslikul hindamisel ja/või kulude-tulude analüüsis.

⁽²⁹⁾ Aluseks võetakse KMH aruandes kindlaks määratud mõjud ja keskkonnamõju hindamise protsessi kasutatakse kestlikkuskontrolli tegemisel peamise sisendina. Vt ka punkt 2.4.3, kus on esitatud soovitused künnisest allapoole jäävate projektide kohta.

⁽³⁰⁾ Näiteks selliste projektide puhul, mille suhtes tuleb viia läbi keskkonnamõju hindamine (I lisa projektid või II lisa projektid, mille puhul on määratud kindlaks keskkonnamõju hindamise vajadus) vastavalt muudetud KMH direktiivi nõuetele, peavad kliimakindluse tagamise tulemused kajastuma ka KMH aruandes.

⁽³¹⁾ Keskkonna-, kliima- ja/või sotsiaalse mõõtme hindamisel tuleb arvesse võtta ka seotud/abistavaid taristuid ja rajatisi, mida võib pidada projekti lahutamatuks osaks või millela projekt ei ole elujõuline, nagu rakenduspartnerid seda tavaliselt teevad oma ettevõttesiseste hoolsusmeetmete täitmise raames (vt näiteks Euroopa Investeerimisprogrammi käsiraamat „Environmental and Social Handbook“ ning Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga keskkonna- ja sotsiaalpoliitika). Mõningaid selletemalisi üldisi suuniseid võib leida aadressil <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Note%20-%20Interpretation%20of%20Directive%2085-337-EEC.pdf>.

Siin esitatud metoodika kajastab suures osas metoodikat, mida on üksikasjalikult kirjeldatud **komisjoni teatistes taristu kliimakindluse tagamise tehniliste suuniste kohta aastateks 2021–2027 (edaspidi „taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027“)** ⁽³²⁾. Seetõttu tugineb käesolevas dokumendis esitatud metoodika nii haavatavuse ja kliimarisikide hindamise kui ka kasvuhoonegaaside heite hindamise ja vähendamise osas rahvusvaheliselt tunnustatud meetoditele.

Selle metoodika eesmärk on teha kindlaks, i) kuidas ja mil määral võivad kliimamuutused ja nende mõju konkreetset projekti kahjustada, et otsustada vajalike kohanemismeetmete üle, ning ii) kuidas projekt saab aidata kaasa kasvuhoonegaaside vähendamise üldeesmärkide saavutamisele, sealhulgas juhul, kui projekt on osa sidusast planeerimisraamistikust (nt sisaldub integreeritud linnaarengu kavas) ja sellega seotud investeerimisprogrammist. Kuigi see metoodika töötati välja taristuprojektide jaoks, võiks soovitatud lähenemisviise ja abivahendeid kasutada ka muude projektide hindamisel, mis ei ole käsitatavad rangelt taristuprojektidena, et teha kindlaks projektist tulenevad kliimamuutustega seotud riskid või hinnata projektiga seotud kasvuhoonegaaside heidet, pidades silmas ELi kliimaeesmärke.

Nagu on kirjeldatud taristu kliimakindluse tagamise suunistes aastateks 2021–2027, võib kliimamuutustega kohanemise osas kasutada kõnealuste suuniste aluseks olevatest erinevaid hiljutisi ja rahvusvaheliselt tunnustatud lähenemisviise ja/või metoodikaraamistikke (nt valitsustevahelise kliimamuutuste rühma viies hindamisaruanne, AR5), ⁽³³⁾ et hinnata projektide kliimariske, kuna eeldatakse, et need võimaldavad kasutajal jõuda samaväärsetele järeldustele.

Kliimamuutuste leevendamise osas on kasvuhoonegaaside heite hindamisel peamiseks võrdlusaluseks Euroopa Investeeringuspanga metoodika CO₂ jalajälje määramiseks, ⁽³⁴⁾ mida soovitakse taristu kliimakindluse tagamise suunistes aastateks 2021–2027. Teise võimalusena võib kasutada ka CO₂ jalajälje määramise metoodikaid, milles on rahvusvaheliselt kokku lepitud ja mis on avaldatud. Samuti võib kohaldada rakenduspartnerite oma metoodikaid, tingimusel et need on kooskõlas kasvuhoonegaaside arvestuse ühtlustatud lähenemisviisi käsitleva rahvusvaheliste finantseerimisasutuste raamistikuga ⁽³⁵⁾.

Olenemata sellest, millist metoodikat kasutatakse, tuleks sellest avalikult teatada. Igal juhul tuleks esitada projektidega seotud absoluutne (bruto) ja suhteline (neto) heide. Projekti kohta esitatava aruandluse ulatus (s.t kas aruandlus hõlmab kogu projekti või ainult osa sellest) ja lähtestsenaariumi valik suhtelise kasvuhoonegaaside heite arvutamiseks peaks olema läbipaistev.

Pariisi kliimakokkuleppega ⁽³⁶⁾ seati rahvusvaheliselt kokkulepitud eesmärk piirata maailma keskmise temperatuuri tõusu ning ülemaailmne eesmärk tagada kliimamuutustele vastupanuvõimeline areng või kliimamuutustega kohanemine. Käesolevas peatükis esitatud lähenemisviisi eesmärk on toetada Pariisi kliimakokkuleppe ja ELi kliimaseaduse (pärast selle vastuvõtmist) eesmärkidega kooskõlas olevate investeerimistoimingute arendamist.

2.2.2. Üldine lähenemisviis kliimaalase kestlikkuse kontrollimisele

Kliimakindluse tagamine tähendab protsessi, milles olemasolevate varade ja/või kavandatud investeeringute arendamisel võetakse arvesse kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamisega seotud kaalutlusi. Joonisel 2 on esitatud kliimakindluse tagamise peamised etapid.

⁽³²⁾ Taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027 avaldatakse 2021. aasta esimesel poolel.

⁽³³⁾ Vt ka metoodikaraamistik, mis töötati välja kliimamuutustega kohanemist käsitleva Euroopa finantseerimisasutuste töörühma (EUFIWACC) raames: <https://www.eib.org/attachments/press/integrating-climate-change-adaptation-in-project-development.pdf>

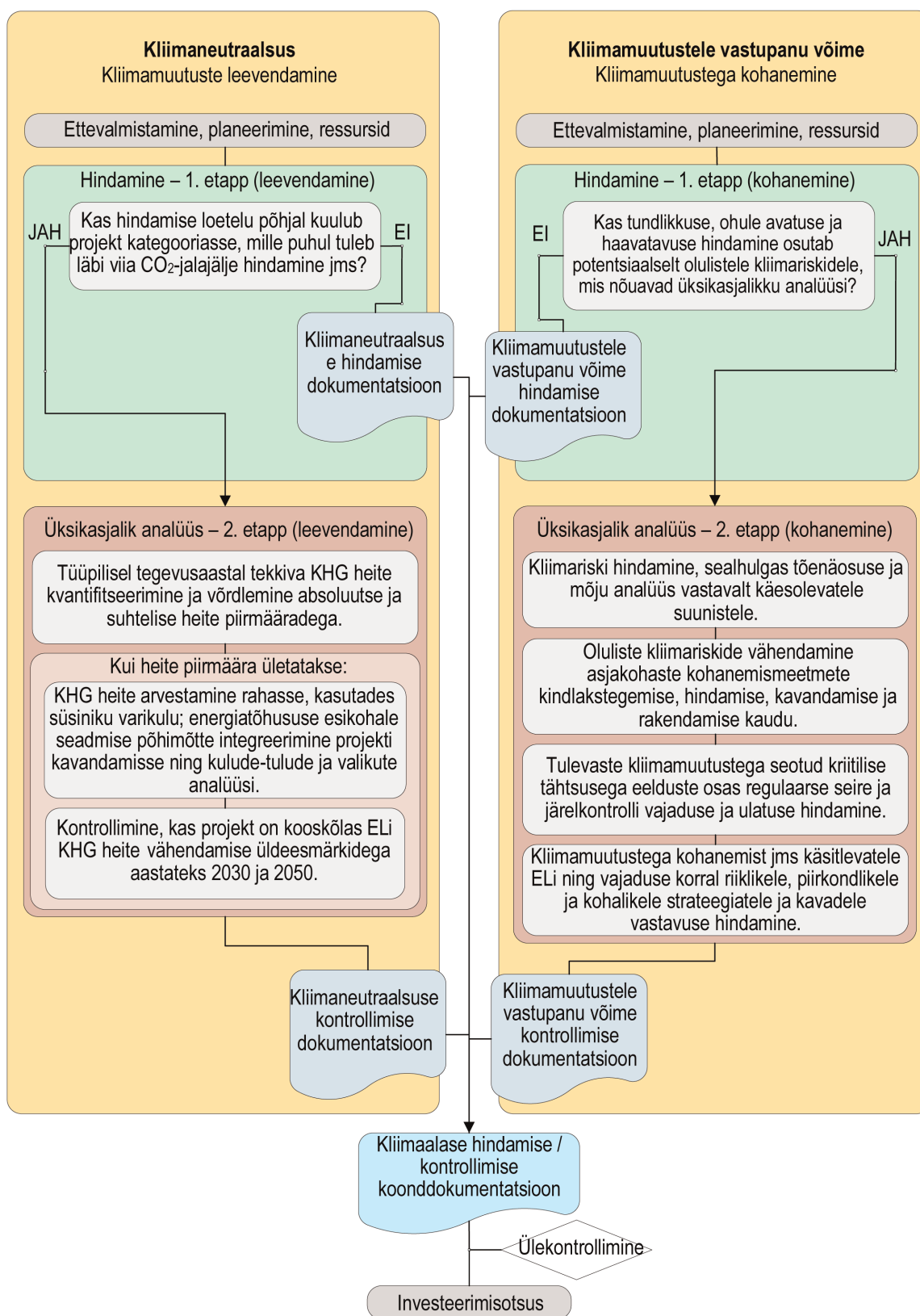
⁽³⁴⁾ https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

⁽³⁵⁾ Rahvusvaheliste finantseerimisasutuste töörühm, mis käsitleb kasvuhoonegaaside arvestust, koostab praegu dokumenti, mis sisaldab täiendavaid hea tava suuniseid ja on kavas avaldada 2021. aastal.

⁽³⁶⁾ Pariisi kliimakokkulepe: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

Joonis 2

Ülevaade kliimakindluse tagamise protsessist

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

Joonis kajastab kliimakindluse tagamise kahte sammast. Parempoolne samm keskendub kliimamuutustele vastupanu võimele ja kliimamuutustega kohanemisele. Vasakpoolne samm keskendub kliimaneutraalsusele ja kliimamuutuste leevendamisele.

Analüüsi kumbki samm jaguneb kaheks etapiks. Esimene etapp hõlmab **hindamist**, mille eesmärk on teha ühelt poolt kindlaks võimalike kliimariskide olulisus kaalutava investeeringu puhul (kliimamuutustega kohanemise seisukohast) ning teiselt poolt hinnata kooskõla ELi kliimakohustustega ja kvantifitseerida vastavad kasvuhuonegaaside heitkogused (kliimamuutuste leevendamise seisukohast). Selle hindamise tulemusest sõltub, kas on vaja läbi viia **teine etapp ehk täiendav üksikasjalik hindamine**.

Programmi „InvestEU“ kontekstis keskendutakse otserahastamise puhul kliimakindluse tagamisel üksikprojektidele, mis on erinevates arendusetappides ja hõlmavad eri liiki sidusrühmi (avaliku või erasektori sidusrühmad). Sellele vaatamata on kliimakaalutluste integreerimine investeeringu ettevalmistamisse pidev protsess, millega tuleb võimaluse korral tegeleda kohe alguses ja seejärel kõigis projektitsükli etappides ⁽³⁷⁾ ning nendega seotud protsessides ja analüüsides.

Taristu kliimakindluse tagamise suunistes aastateks 2021–2027 antakse rohkem teavet kliimakindluse tagamise kohta projektitsükli eri etappides ⁽³⁸⁾.

2.2.3. Vastavus õigusnormidele

Vastavalt InvestEU määruse põhjendustele 8, 9 ja 10 peaksid InvestEU fondist rahastatavad projektid aitama täita ELi kliimaeesmärke ja -kohustusi, sealhulgas eesmärki saavutada 2050. aastaks ELis kliimaneutraalsus ja liidu uusi 2030. aastaks seatud kliimaeesmärke. Lisaks on artikli 8 lõikes 5 sätestatud, et projektid, mis ei ole kliimaeesmärkidega kooskõlas, ei ole InvestEU määruse alusel rahastamiskõlblikud.

Kliimamuutustega seotud kaalutlused on ka projekti keskkonnamõju hindamise (KMH) oluline osa (vt punkt 2.3, mis käsitleb keskkonnamõjude arvestamist). See kehtib kliimakindluse tagamise mõlema samba, s.t kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise kohta.

Investeeringutoimingute puhul, mille suhtes tuleb viia läbi KMH (I lisa toimingud või II lisa toimingud, mille puhul on määratud kindlaks KMH vajadus) vastavalt muudetud KMH direktiivi nõuetele, kajastatakse kliimakindluse tagamise tulemusi ka KMH aruandes. Üldjuhul tuleks KMH ja muude keskkonnaga seotud hindamiste kavandamisel ja projekti elutsükli integreerimisel võtta nõuetekohaselt arvesse kliimakindluse tagamise protsessi.

Sõltuvalt projekti tehtava investeeringu kogumaksumusest järgneb õigusnormidele vastavuse kontrollimisele hindamise etapp.

Toimingute puhul, mille maksumus jääb alla 10 miljoni euro künnise ja mille puhul KMH ei ole nõutav (II lisaga hõlmatud toimingud, mis ei nõua keskkonnamõju hindamist, või toimingud, mis ei kuulu KMH direktiivi kohaldamisalasse), ei pea kliimaküsimusi arvesse võtma. Selleks et edendada positiivset lähenemisviisi kliimamuutustega seotud kaalutluste käsitlemisele ning suurendada teadlikkust kavandatud investeeringute kliimariskidest (ja nendega seotud mõjudest), soovatakse projektiarendajatel ja rakenduspartneritel tungivalt teha järgmist:

- kaaluda kliimamuutustele vastupanu võime hindamise etapi läbiviimist vastavalt järgmistes punktides kirjeldatule, et teha kindlaks kavandatava projektiga (ja sellega seotud varadega) seotud võimalikud kliimariskid. Vajaduse korral tuleks kavandada projekti jaoks ka asjakohased kohanemismeetmed;
- CO₂ jalajälje hindamise võiksid rakenduspartnerid ja projektiarendajad viia läbi ka 10 miljoni euro künnisest alla poole jäävate investeeringuprojektide puhul, eelkõige juhul, kui a) on kahtlusi, et kavandatav investeering võib põhjustada heite suurenemist/vähendamist üle allpool punktis 2.2.5.1 kirjeldatud piirmäärade, ning b) kui kavandatav projekt on osa laiemast investeeringuprogrammist, mille suhtes on viidud läbi kasvuhuonegaaside heite üldine hindamine ⁽³⁹⁾.

⁽³⁷⁾ Projektitsükli juhtimine on protsess, mis hõlmab projekti tõhusat ja tulemuslikku kavandamist, korraldamist, koordineerimist ja kontrollimist kõigis etappides alates kavandamisest kuni rakendamise ja käitamise ning käitusest kõrvaldamiseni.

⁽³⁸⁾ Vt ka EUFIWACC (2016): <http://www.eib.org/attachments/press/integrating-climate-change-adaptation-in-project-development.pdf>

⁽³⁹⁾ Vt hindamist käsitlev punkt. Teatavate sektorite (nt linnatransport) projektid on sageli ette nähtud integreeritud planeerimisdokumendis (nt säästva linnalise liikumiskeskonna kava), mille eesmärk on kehtestada sidus investeeringuprogramm.

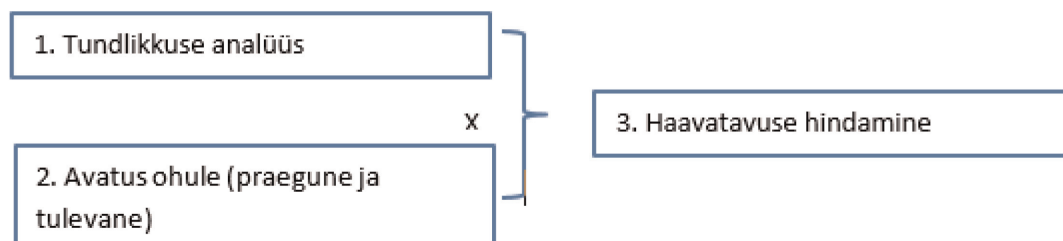
10 miljoni euro künnist ületavate toimingute puhul, olenemata sellest, kas nende puhul KMH on nõutav või mitte, jätkub protsess programmi „InvestEU“ kohase hindamise ja asjakohasel juhul kestlikkuskontrolliga kooskõlas järgmistes punktides esitatud suunistega kliimamuutustele vastupanu võime ja kliimanetraalsuse kohta.

2.2.4. Kliimamuutustele vastupanu võime

2.2.4.1. Kliimamuutustele vastupanu võime hindamine – kliimamuutustega kohanemine

Nagu on soovitatud **taristu kliimakindluse tagamise suunistes aastateks 2021–2027**, on kliimamuutustele vastupanu võime hindamine kontrolliprotsessi esimene etapp ning selle eesmärk on **teha kindlaks ja hinnata praegusi ja tulevasi kliimamuutustega seotud riske, mis mõjutavad InvestEU fondist toetuse saamiseks esitatud projekte**.

Hindamine koosneb kolmest alljärgnevalt kirjeldatud etapist.

Haavatavuse hindamine ⁽⁴⁰⁾ eesmärk on teha kindlaks konkreetset liiki projektiga seotud olulised kliimaohud ⁽⁴¹⁾ kavandatud asukohas.

Projekti haavatavus määratakse kindlaks kahe aspekti kombinatsioonina: i) projekti komponentide üldine tundlikkus kliimaohude suhtes (**tundlikkus**) ning ii) tõenäosus, et need ohud projekti asukohas nüüd ja edaspidi realiseeruvad (**ohule avatus**). Neid kahte aspekti võib üksikasjalikult hinnata eraldi (nagu allpool kirjeldatud) või koos.

Tundlikkuse analüüsi eesmärk on teha kindlaks, millised kliimaohud on konkreetset liiki investeeringu puhul olulised olenemata selle asukohast. Tundlikkuse analüüsi tegemisel tuleks projekti hinnata tervikuna, vaadeldes selle eri komponente ja seda, kuidas projektid toimivad laiemas võrgus või süsteemis.

Iga teema ja kliimaohu puhul tuleks anda hinnang „suur“, „keskmine“ või „väike“.

- **Suur tundlikkus:** kliimaohu võib oluliselt mõjutada varasid ja protsesse, sisendeid, väljundeid ja transpordiühendusi.
- **Keskmine tundlikkus:** kliimaohul võib olla mõningane mõju varadele ja protsessidele, sisenditele, väljunditele ja transpordiühendustele.
- **Väike tundlikkus:** kliimaohul puudub (või on väheoluline) mõju.

⁽⁴⁰⁾ Haavatavuse ja riski kohta on esitatud erinevaid määratlusi; vt näiteks valitsustevahelise kliimamuutuste rühma hindamisaruanne AR4 (2007) haavatavuse kohta ning eriaruanne SREX (2012) ja hindamisaruanne AR5 (2014) riski kohta (ohu tõenäosuse ja tagajärgede tulemina), <http://ipcc.ch/>.

⁽⁴¹⁾ Kliimamuutuste näitajate ja kliimamuutuste mõju näitajate (ohtude) kohta struktureeritud ülevaate saamiseks vt nt Euroopa Keskkonnaameti aruanne „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016“, (<https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-impacts-and-vulnerability-2016>), Euroopa Keskkonnaameti aruanne „Climate change adaptation and disaster risk reduction in Europe“ (<https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-adaptation-and-disaster>), kliimamuutuste mõju, haavatavuse ja kohanemise Euroopa teemakeskuse (ETC/CCA) tehniline dokument „Extreme weather and climate in Europe“ (2015) (<http://cca.eionet.europa.eu/reports>); vt ka <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-cca/products/etc-cca-reports/extreme-20weather-20and-20climate-20in20europe>, <https://www.eea.europa.eu/soer-2020/intro> (7. peatükk), <http://www.eea.europa.eu/soer-2015/europe/climate-change-impacts-and-adaptation>.

Joonis 3

Kliimaohud: tundlikkuse analüüs

TUNDLIKKUSE ANALÜÜS					
Soovituslik tundlikkuse tabel: (näide)		Kliimamuutujad ja -ohud			
		Üleujutus	Kuumus	...	Põud
Teemad	Kohapealsed varad, ...	Suur	Väike	...	Väike
	Sisendid (vesi, ...)	Keskmine	Keskmine	...	Väike
	Väljundid (tooted, ...)	Suur	Väike	...	Väike
	Transpordiühendused	Keskmine	Väike	...	Väike
Suurim punktisumma 4 teema puhul		Suur	Keskmine	...	Väike
Tundlikkuse analüüsi tulemused võib kokkuvõtlikult esitada tabelis, kus tundlikkus järjestatakse vastavalt projekti liigi seisukohast asjakohastele kliimamuutujatele ja -ohtudele olenemata asukohast, sh kriitilised parameetrid, ja analüüsis tuleks käsitleda näiteks nelja teemat.					

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

Ohule avatuse analüüsi eesmärk on teha kindlaks, millised ohud on olulised projekti kavandatud asukoha puhul, olenemata projekti liigist. Ohule avatuse analüüsi võib jagada kaheks osaks: i) avatus praeguse kliimaga seotud ohule ja ii) avatus eeldatava tulevase kliimaga seotud ohule. Selleks et hinnata varasemat ja praegust avatust kliimaga seotud ohule, tuleks kasutada asjaomase asukoha kohta kättesaadavaid ajaloolisi ja värsked andmeid. Et mõista, kuidas ohule avatus võib edaspidi muutuda, ⁽⁴²⁾ võib kasutada kliimamudeli prognoose. Erilist tähelepanu tuleks pöörata äärmuslike ilmastikunähtuste sageduse ja intensiivsuse muutustele.

Iga kliimaohu puhul tuleks anda hinnang praegusele ja tulevasele avatusele (s.t „suur“, „keskmine“ või „väike“).

Joonis 4

Ohule avatuse analüüs

OHULE AVATUSE ANALÜÜS					
Soovituslik ohule avatuse tabel: (näide)		Kliimamuutujad ja -ohud			
		Üleujutus	Kuumus	...	Põud
Praegune kliima		Keskmine	Väike	...	Väike
Tulevane kliima		Suur	Keskmine	...	Väike
Suurim punktisumma, praegune + tulevane		Suur	Keskmine	...	Väike
Ohule avatuse analüüsi tulemused võib kokkuvõtlikult esitada tabelis, kus ohule avatus järjestatakse vastavalt valitud asukoha seisukohast asjakohastele kliimamuutujatele ja -ohtudele olenemata projekti liigist ning analüüsis eraldi tuleks käsitleda praegust ja tulevast kliimat. Nii tundlikkuse kui ka ohule avatuse analüüsimisel on vajalik punktide andmise süsteemi hoolikas määramine ja selgitamine ning antud punkte tuleks põhjendada.					

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

Haavatavuse analüüsis ühendatakse tundlikkuse ja ohule avatuse analüüsi tulemused, et teha kindlaks kavandatud investeeringu jaoks kõige olulisemad ohud (need, mille suhtes haavatavus on keskmine või suur).

⁽⁴²⁾ Lisateavet kliima modelleerimise prognooside kohta leiab taristu kliimakindluse tagamise suunistest aastateks 2021–2027.

Joonis 5

Haavatavuse analüüs

HAAVATAVUSE ANALÜÜS

Soovituslik haavatavuse tabel: (näide)		Ohule avatus (praegune + tulevane kliima)		
		Suur	Keskmine	Väike
Tundlikkus (suurim nelja teema lõikes)	Suur	Üleujutus		
	Keskmine		Kuumus	
	Väike			Põud

Selgitus:
Haavatavuse tase

Suur
Keskmine
Väike

Haavatavuse analüüsi võib kokkuvõtlikult esitada tabelis konkreetse projekti liigi ja valitud asukoha kohta. Selles ühendatakse tundlikkuse ja ohule avatuse analüüs. Kõige olulisemad kliimamuutujad ja -ohud on need, mille suhtes haavatavus on suur või keskmine. Nende puhul liigutakse edasi järgmistesse etappidesse. Haavatavuse tasemed tuleks hoolikalt määratleda ja neid tuleks selgitada ning antud punkte tuleks põhjendada.

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

Kui nii tundlikkusele kui ka avatusele antud hinnang on „väike“ või haavatavuse kombineeritud hindamisel jõutakse põhjendatult järeldusele, et kõik haavatavused on väikesed või tähtsusetud, ei pruugi edasine (kliimaga seotud) riskihindamine olla vajalik. Sellisel juhul võib programmi „InvestEU“ kohane kestlikkuskontroll siinkohal lõppeda ning esitada tuleb analüüsi tulemused koos vajalike üksikasjade ja põhjendustega.

Kui tundlikkusele ja/või avatusele (või üldisele haavatavusele, kui seda hinnatakse ühiselt) antud hinnang on „keskmine“ või „suur“, tuleb projekti puhul viia läbi kliimarisiki hindamine, kasutades järgmises punktis kirjeldatud meetodikat.

Igal juhul peab lõplik otsus viia tuvastatud haavatavuste põhjal läbi üksikasjalik riskihindamine põhinema rakenduspartneri põhjendatud hinnangul (hindamine tuleb läbi viia projektiarendaja ja/või kliimahindamist teostava meeskonna toel) kavandatava investeeringu konkreetse olukorra kohta ⁽⁴³⁾ ⁽⁴⁴⁾.

Hindamise etapi kohta üksikasjalikumate meetodiliste juhiste saamiseks peaksid rakenduspartnerid ja projektiarendajad tutvuma taristu kliimakindluse tagamise suunistega aastateks 2021–2027.

2.2.4.2. Kliimarisiki hindamine ja kliimamuutustega kohanemine

Nende projektide puhul, mille haavatavuse hindamisel on kindlaks tehtud „keskmine“ või „suur“ võimalik kliimarisik, tuleks läbi viia üksikasjalik kliimarisiki hindamine.

Kliimarisiki hindamise käigus analüüsitakse struktureeritud viisil asjakohaseid kliimaga seotud ohte ja nende mõju, et anda teavet kavandatud investeeringuga seotud otsuste tegemiseks. Kõiki projektiga seotud võimalikke märkimisväärsed riske, mis tulenevad kliimamuutustest, tuleks juhtida ja vähendada vastuvõetava tasemeni asjakohaste ja proportsionaalsete kohanemismeetmetega, mis moodustavad projekti osa.

⁽⁴³⁾ Kliimatundlikkuse hindamine võib toimuda projekti arendus tsükli suhteliselt varases etapis ning olenevalt projekti küpsusest võib mõnel juhul olla vajalik, et otsuse kliimarisiki üksikasjaliku hindamise kohta teeks projektiarendaja. Sellistel juhtudel võidakse enne rahastamisotsuse tegemise etappi jõudmist teha hindamise suhtes sõltumatu kontroll (või rakenduspartneripoolne sisekontroll).

⁽⁴⁴⁾ Nagu on soovitatud taristu kliimakindluse tagamise suunistes aastateks 2021–2027, võib olla asjakohane vaadelda investeeringut laiemas kontekstis. Kliimamuutused mõjutavad ka keskkonna- ja sotsiaalsüsteeme, mis on seotud InvestEU investeeringust rahastatavate varadega, ning nende varade koostoimet kõnealuste süsteemidega. Samuti võib investeeringu toimimist tugevalt pärssida kliimamuutuste mõju muule investeeringu toimimist toetavale taristule, sealhulgas sellega seotud rajatistele. See rõhutab tervikliku ja valdkondadevahelise lähenemisviisi tähtsust ning vajadust võtta arvesse kliimarisike ja vastupanuvõimet ökosüsteemide ja sotsiaalsüsteemide laiemas kontekstis.

See protsess toimub järgmiselt:

- kaalutakse hindamise etapis haavatavuse hindamise käigus kindlaks tehtud ohtudega seotud mõjude tõenäosust ja raskusastet;
- hinnatakse konkreetse investeerimistoimingu puhul kindlakstehtud võimalike riskide suurust;
- määratakse kindlaks kohanemismeetmed võimalike märkimisväärsete kliimarisikide vähendamiseks.

Tõenäosus näitab, kui tõenäoline on, et kindlakstehtud kliimaohud teatava ajavahemiku, nt projekti eluea jooksul realiseeruvad. Selle võib kokkuvõtlikult esitada kvalitatiivses või kvantitatiivses hinnangus iga olulise kliimaohu kohta. Arvestada tuleks, et tõenäosus võib projekti kestuse jooksul oluliselt muutuda.

Mõju (seda nimetatakse ka raskusastmeks või ulatuseks) näitab, mis juhtuks, kui kindlakstehtud kliimaohud realiseeruks, ja millised oleksid tagajärjed investeeringule. Seda tuleks hinnata mõju ulatuse skaalal iga ohu puhul. Tavaliselt võetakse selle hindamise käigus muu hulgas arvesse järgmist: i) füüsiline vara ja tegevus; ii) tervis ja ohutus; iii) keskkonnamõju; iv) sotsiaalne mõju; v) finantsmõju ja vi) mainerisk. Hindamisel tuleb käsitleda nii projekti kohanemisvõimet kui ka selle süsteemi kohanemisvõimet, mille osa projekt on; näiteks tuleb hinnata seda, kui hästi suudab projekt mõjuga toime tulla ja kui suurt riski see võib taluda. Samuti tuleb kaaluda, kui oluline on investeerimisprojekt laiema võrgustiku või süsteemi jaoks (s.t selle kriitilist tähtsust) ning kas see võib kaasa tuua laiema mõju ja dominoefekti.

Iga võimaliku riski suuruse saab kindlaks määrata kahe teguri – tõenäosuse ja mõju – kombineerimise teel. Riskid võib paigutada riskimaatriksisse, et teha kindlaks kõige märkimisväärsamad võimalikud riskid ja need riskid, millega seoses on vaja võtta edasisi kohanemismeetmeid.

Joonis 6

Riskihindamise ülevaade

RISKIHINGAMINE						
Soovituslik riskitabel: (näide)		Oluliste kliimamuutujate ja -ohtude üldine mõju (näide)				Selgitus: Riski suurus
		Tähtsusetu	Väike	Keskmine	Suur	Katastroofilin e
Tõenäosus	Haruldane					
	Vähetõenäoline		Põud			
	Keskmine		Kuumus	Üleujutus		
	Tõenäoline					
	Peaaegu kindel					

Riskianalüüsi tulemused võib kokkuvõtlikult esitada tabelis, milles kombineeritakse oluliste kliimamuutujate ja -ohtude tõenäosus ja mõju. Hindamise järelduste kvalifitseerimiseks ja põhjendamiseks on vajalikud üksikasjalikud selgitused. Riski suurust tuleks selgitada ja põhjendada.

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

Otsuse tegemine selle kohta, mis on vastuvõetav riskitase ning millised on märkimisväärsed riskid ja millised mitte, on projektiarendaja ja hindamist teostava eksperdirühma ülesanne ning selle otsuse tegemisel lähtutakse konkreetse projekti asjaoludest. Igal juhul tuleks vastavat hinnangut alati kirjeldada selgelt ja loogiliselt ning see otsustusprotsess tuleks sidusalt integreerida projekti üldisesse riskihindamisse. See teave on väga oluline ka rakenduspartneri jaoks, sest riskide realiseerumine avaldab kavandatud investeeringule suurt mõju ja võib viia toetatava toimingu ebaõnnestumiseni.

Kui riskide hindamisel jõutakse järeldusele, et projektiga võivad kaasnedä märkimisväärsed kliimamuutustest tulenevad riskid, tuleb neid juhtida ja vähendada vastuvõetava tasemeni ⁽⁴⁵⁾.

Joonis 7

Ülevaade asjakohaste kohanemisvõimaluste kindlaksmääramisest, hindamisest ja kavandamisest/integreerimisest

KOHANEMISVÕIMALUSTE KINDLAKSTEGEMINE	KOHANEMISVÕIMALUSTE HINDAMINE	KOHANEMISE KAVANDAMINE
Võimaluste kindlakstegemise protsess: — Teha kindlaks võimalused riskidele reageerimiseks (kasutades nt ekspertide seminare, koosolekuid, hindamisi jne) Kohanemine võib hõlmata mitmesugust liiki reageerimist, nt: — koolitus, suutlikkuse suurendamine, seire — parimate tavade, standardite kasutamine — looduspõhised lahendused — insenertehnilised lahendused, tehniline projekteerimine — riskijuhtimine, kindlustus	Kohanemisvõimaluste hindamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta konkreetset olukorda ja andmete kättesaadavust. Mõnel juhul võib piisata kiirest eksperdi hinnangust, samas kui muudel juhtudel võib olla vajalik üksikasjalik kulude-tulude analüüs. Võib olla asjakohane kaaluda erinevate kohanemisvõimaluste stabiilsust kliimamuutuste ebakindluse suhtes.	Integreerida asjakohased kliimamuutustele vastupanu võime suurendamise meetmed projekti tehnilise kavandamise ja haldamise valikutesse. Töötada välja rakenduskava, rahastamiskava, seire ja reageerimise kava, eelduste regulaarse läbivaatamise kava, kliimamuutuste suhtes haavatavuse ja riskide hindamine jne. Haavatavuse ja riskide hindamise ning kohanemise kavandamise eesmärk on vähendada järelejäänud kliimariske vastuvõetava tasemeni.

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

Iga kindlakstehtud märkimisväärsel riski puhul tuleb kaaluda ja hinnata asjakohaseid **kohanemismeetmeid**. Kohanemine hõlmab sageli nii struktuuriliste meetmete (nt füüsilise vara ja taristu konstruktsiooni või spetsifikatsiooni muutmine või alternatiivsete või täiustatud lahenduste kasutuselevõtmine) kui ka mittestruktuuriliste meetmete (nt maakasutuse planeerimine, tõhustatud seire- või hädaolukordade lahendamise programmid, töötajate koolitamine ja teadmiste jagamine, kliimarisikude strateegiliste hindamiste väljatöötamine, finantslahendused, nagu kindlustus) kombineerimist.

Õige meetme või meetmete kombinatsiooni leidmiseks tuleks hinnata erinevaid kohanemisvõimalusi või isegi kaaluda paindlikku rakendamise ajakava (paindlikke/kohandatavaid meetmeid), mida saab kasutada selleks, et vähendada riski vastuvõetava tasemeni. Seejärel tuleks eelistatud meetmed integreerida projekti kavandamisse ja/või elluviimisse, et suurendada selle kliimamuutustele vastupanu võimet ⁽⁴⁶⁾.

⁽⁴⁵⁾ Investeeringiprojektidel võib olla ka elemente, mida peetakse väheoluliseks ja mille puhul kohanemismeetmete kulud on suuremad kui riskide vältimisest saadav kasu, mistõttu parim võimalus oleks teataval asjaoludel väheolulisest taristust loobuda. Ka see on riskijuhtimise üks vorm.

⁽⁴⁶⁾ Kohanemisvõimaluste, hindamise ja kavandamise kohta on üha rohkem kirjandust ja kogemusi, samuti on olemas selleletemalised materjalid konkreetsete liikmesriikide kohta. Huvitatud rakenduspartnerid võiksid näiteks tutvuda järgmiste materjalidega:

- Climate-ADAPT (<http://climate-adapt.eea.europa.eu/>) – kohanemismeetmete näited ja juhtumiuuringud
- Regionaalpoliitika peadirektoraadi uuring kliimamuutustega kohanemise kohta suurte taristuprojektide puhul: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2018/climate-change-adaptation-of-major-infrastructure-projects
- Euroopa Keskkonnaameti aruanne 8/2014 „Adaptation of transport to climate change in Europe“ (transpordi kohandamine kliimamuutustega Euroopas), <http://www.eea.europa.eu/publications/adaptation-of-transport-to-climate>
- Euroopa Keskkonnaameti aruanne nr 1/2019 „Adaptation challenges and opportunities for the European energy system – Building a climate-resilient low-carbon energy system“ („Euroopa energiasüsteemi kohanemisprobleemid ja -võimalused – kliimamuutustele vastupanuvõimelise vähesel CO₂ heitega energiasüsteemi ülesehitamine“): <https://www.eea.europa.eu/publications/adaptation-in-energy-system>

Hea juhtimistavana soovitatakse projektiarendajal investeeringu kogu eluea jooksul teostada pidevat järelevalvet, et i) kontrollida hinnangu täpsust ning saada teavet tulevaste hindamiste ja projektide jaoks ning ii) teha kindlaks, kas tõenäoliselt jõutakse kehtestatud piirmääradeni, mis tähendab vajadust rakendada täiendavaid kohanemismeetmeid.

2.2.5. Kliimanetraalsus ja kliimamuutuste leevendamine ⁽⁴⁷⁾

2.2.5.1. Kliimamuutuste leevendamise hindamine

Kliimamuutuste leevendamine tähendab jõupingutuste tegemist kasvuhoo- negaaside sidumise suurendamiseks. Selle tegevuse aluseks on **ELi heitkoguste vähendamise eesmärgid, mis on seatud aastateks 2030 ja 2050**. ELi eesmärkide ja ülemaailmselt Pariisi kliimakokkuleppe eesmärkide saavutamine eeldab meie riikide majanduses põhimõttelist üleminekut suure CO₂ heitega tegevuselt vähese CO₂ heitega ja netonull- heitega lahendustele (nt taastuvenergia kasutamine ja CO₂ sidumine), aga ka märkimisväärseid edusamme energia- ja ressursitõhususe suurendamisel. Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte rõhutab vajadust seada investeerimis- otsuste tegemisel esikohale alternatiivsed kulutõhusad energiatõhususe meetmed, eelkõige kulutõhus lõppkasutuse ener- giasääst jms ⁽⁴⁸⁾. Kasvuhoo- negaaside heitkoguste kvantifitseerimine ja rahasse arvestamine võib toetada investeerimis- otsuseid, mis lähtuvad sellest põhimõttest.

Selleks et kontrollida ja hinnata kavandatud projektide vastavust ELi kliimanetraalsuse eesmärkidele, võiksid rakendus- partnerid ja projektiarendajad võimaluste piires kasutada ELi taksonoomiamääruse kriteeriume, mille alusel hinnatakse kliimamuutuste leevendamisele olulise kahju tekitamise vältimist. Teise võimalusena võiksid rakenduspartnerid ja projek- tiarendajad lähtuda Euroopa Investeerimispanka kriteeriumidest Pariisi kliimakokkuleppega kooskõlas oleva vähese CO₂ heite hindamiseks, mis on avaldatud Euroopa Investeerimispanka kliimalases tegevuskavas (Climate Bank Roadmap), või kohaldada mõnda muud rahvusvaheliselt tunnustatud ja avaldatud metoodikat, mille alusel hinnatakse CO₂ heite vähendamist kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppega.

Lisaks hõlmavad paljud InvestEU fondist ajavahemikul 2021–2027 toetatavad projektid varasid, mille eluiga ulatub 2050. aastast kaugemale. Seetõttu on vajalik eksperdianalüüs, et kontrollida, kas projekt on näiteks käitamise, hoolduse ja käitusest kõrvaldamise mõttes kooskõlas kasvuhoo- negaaside netonullheite ja kliimanetraalsuse eesmärgiga. Varajane ja järjepidev tähelepanu kasvuhoo- negaaside heitele projektide erinevates arendusetappides aitab kliimamuutuste leeven- damisele kaasa. Mitme valiku käsitlemine, eelkõige planeerimis- ja kavandamisetapis, võib mõjutada projekti kasvuhoo- negaaside koguheidet projekti eluea jooksul alates ehitamisest ja käitamisest kuni käitusest kõrvaldamiseni.

Sellega seoses on InvestEU fondist toetatavate toimingute kasvuhoo- negaaside heite seisukohast hindamise eesmärk **teha kindlaks, kas kavandatava projekti puhul tuleb hinnata CO₂ jalajälge**. See aitab otsustada, kas seda küsimust on vaja põhjalikumalt käsitleda, ja võimaldab võtta investeeringu majanduslikul hindamisel arvesse selliste välismõjude rahalist väärtust.

Kuigi CO₂ heidet tuleks hinnata kõigi projektide puhul, on tabelis 1 programmi „InvestEU“ kohase hindamise alusena esitatud projektikategooriad, mille puhul eeldatakse, et heitkogused kas on või ei ole tõenäoliselt märkimisväärse suurusega.

Vastavalt taristu kliimakindluse tagamise suunistele aastateks 2021–2027 tuleb InvestEU fondist toetatavate projektide puhul hinnata CO₂ jalajälge, kui nendega kaasnevad tõenäoliselt:

- absoluutsed heitkogused, mis ületavad 20 000 CO₂-ekvivalenttonni aastas (pluss- või miinusmärgiga),
- suhtelised heitkogused, mis ületavad 20 000 CO₂-ekvivalenttonni aastas (pluss- või miinusmärgiga).

Tabelis 1 esitatud projektikategooriad on üksnes suunavad.

Rakenduspartnerid ja projektiarendajad võivad kasutada kvantitatiivset hindamist, varasematel projektidel põhinevaid eksperditeadmisi või muid avaldatud allikaid, et teha kindlaks, kas projekt ületab tõenäoliselt eespool esitatud piirmäära või jääb sellest allapoole. **Ebakindluse korral tuleks teha CO₂ jalajälje arvutus**, et hinnata, kas projekt ületab tõenäoliselt piirmäära või jääb sellest allapoole.

⁽⁴⁷⁾ Käesolevates suunistes on sõnal „leevendamine“ kontekstispetsiifiline tähendus vastavalt sellele, kas käsitletakse kliimakindluse tagamist või keskkonnanäppide arvestamist. Näiteks kliimakindluse tagamise protsessis tähendab „leevendamine“ inimsekkumist kasvuhoo- negaaside heite vähendamiseks või kasvuhoo- negaaside sidujate tõhustamiseks.

⁽⁴⁸⁾ Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1999 (milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist) (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1) artikli 2 punktis 18, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0001.01.01.01

Tabel 1

Loetelu CO₂ jalajälje hindamiseks – suunavad näited projektikategooriate kohta

Hindamine:	Projektikategooriad
Üldjuhul (sõltuvalt projekti ulatusest) EI OLE CO ₂ jalajälje hindamine nende kategooriate puhul nõutav, välja arvatud juhul, kui eeldatakse, et projekt toob kaasa märkimisväärse CO ₂ või muude kasvuhoonegaaside heite.	— Telekommunikatsiooniteenused — Joogiveevõrgud — Vihmavee ja reovee kogumise võrgud — Väikesemahuline tööstusreovee puhastamine ja asulareovee puhastamine — Kinnisvaraarendus ⁽¹⁾ — Mehaanilise/bioloogilise jäätmekäitluse rajatised — Teadus- ja arendustegevus — Ravimid ja biotehnoloogia — Kõik muud projektikategooriad või projektide ulatused, mille puhul on ilmne ja võimalik kahtlusteta kinnitada, et absoluutsed ja/või suhtelised heitkogused jäävad alla 20 000 CO₂-ekvivalenttonni aastas (pluss- või miinusemärgiga) ⁽²⁾
CO ₂ jalajälje hindamine ON üldjuhul nõutav.	— Tahkete olmejäätmete prügilad — Olmejäätmete põletusrajatised — Suured reoveepuhastusjaamad — Töötlev tööstus — Kemikaalid ja rafineerimine — Kaevandamine ja põhimetallid — Tselluloos ja paber — Veeremi, laevade, sõidukipargi ostmine — Maantee- ja raudteetaristu, ⁽³⁾ linnatransport — Sadamad ja logistikaplatvormid — Elektriülekandeliinid — Taastuvad energiaallikad — Kütuse tootmine, töötlemine, ladustamine ja transport — Tsemendi ja lubja tootmine — Klaasi tootmine — Soojus- ja elektrijaamad — Kaugküttevõrgud — Maagaasi veeldamis- ja taasgaasistamisrajatised — Gaasi ülekandetaristu — Kõik muud projektikategooriad või projektide ulatused, mille puhul absoluutsed ja/või suhtelised heitkogused võivad ületada 20 000 CO₂-ekvivalenttonni aastas (pluss- või miinusemärgiga)

⁽¹⁾ Sealhulgas ohutu ja turvaline parkimine ja välispiirikontroll.

⁽²⁾ Teatavate sektorite (nt linnatransport) projektid on sageli ette nähtud integreeritud planeerimisdokumendis (nt säästva linnalise liikumiskeskonna kavas), mille eesmärk on kehtestada sidus investeerimisprogramm. Kuigi sellise investeerimisprogrammiga hõlmatud üksikinvesteeringud või -projektid eraldi võttes ei pruugi piirmäära ületada, võib olla asjakohane hinnata kasvuhoonegaaside heidet kogu programmi tasandil, et saavutada programmi oluline kogupanus kasvuhoonegaaside vähendamisse.

⁽³⁾ Välja võib jätta meetmed, mis käsitlevad liiklusohutust ja kaubaveomüra vähendamist.

Projekte, mille eeldatav heitetase ületab piirmäära, tuleb täiendavalt hinnata järgmises, kliimamuutuste mõju leevendamise kontrollimise etapis ⁽⁴⁹⁾.

2.2.5.2. CO₂ jalajälje arvutamine ja kasvuhoonegaaside heite rahasse arvestamine

Nagu eespool kirjeldatud, tähendab kliimamuutuste leevendamine kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamist ja globaalse soojenemise piiramist. Projektid ja muud liiki investeeringud võivad sellele kaasa aidata, näiteks vähese CO₂ heitega alternatiivide kavandamise ja valimise kaudu.

Käesolevates suunistes ei kasutata CO₂ jalajälje arvutamist mitte ainult investeeringuga seotud kasvuhoonegaaside heite hindamiseks siis, kui investeering on rakendamiseks valmis, vaid ka selleks, et toetada vähese CO₂ heitega lahenduste kaalumist ja integreerimist planeerimis- ja kavandamisetapis, sealhulgas alternatiivsete investeerimisvõimaluste järjestamise ja valimise etapis, et edendada CO₂ heite vähendamise seotud kaalutlusi ja lahendusi ⁽⁵⁰⁾. Seepärast on soovitatav integreerida kliimakindluse tagamine kavandatud investeeringute ettevalmistamisse algusest peale ning võtta investeeringuga seotud kasvuhoonegaaside heite hinnanguid nõuetekohaselt arvesse ka valikuvõimaluste analüüsis ja majanduslikul hindamisel või kulude-tulude analüüsis.

Kui projekti puhul on programmi „InvestEU“ kohase hindamise käigus kindlaks tehtud võimalikud eeldatavalt märkimisväärsed absoluutsed ja/või suhtelised heitkogused, palutakse rakenduspartneril kinnitada kavandatud projekti kokkuvõtvust ELi kliimanetraalsuse eesmärkidega ning kvantifitseerida rahvusvaheliselt tunnustatud CO₂ jalajälje arvutamise meetodit kasutades (koostöös projektiarendajaga) projektiga seotud kasvuhoonegaaside heite või paluda seda teha projektiarendajal ⁽⁵¹⁾.

Seejärel tuleks kestlikkuskontrolli raames määrata kindlaks heitkogustele vastav rahaline väärtus, võtta seda arvesse majanduslikul hindamisel ja vähese CO₂ heitega lahenduste valimisel ning teatada sellest investeeringute komiteele.

Taristu kliimakindluse tagamise suunistes aastateks 2021–2027 lähtutakse CO₂ jalajälje arvutamisel peamise võrdlusalusena Euroopa Investeerimispanka CO₂ jalajälje määramise metoodikast ⁽⁵²⁾. Soovitatav metoodika hõlmab heite arvutamise standardmeetodeid eri sektorite puhul, sealhulgas järgmiste sektorite puhul:

- reovee ja reoveesetete puhastamine,
- jäätmekäitlusrajatised,
- tahkete olmejäätmete prügilad,
- maanteetransport,
- raudteetransport,
- linnatransport,
- hoonete renoveerimine,
- sadamad,
- lennujaamad,
- metsamajandus.

⁽⁴⁹⁾ Kumulatiivse mõju tõttu võivad mõned väikesed kasvuhoonegaaside heitkogused olla murdepunktiks, mil ebaolulisest mõjust saab oluline, misjärel neid tuleb arvesse võtta.

⁽⁵⁰⁾ Soovitatav on kasutada sama lähenemisviisi ka planeerimise etapis (näiteks transpordisektoris), kus võrgu toimimise ülesehituse ning transpordiliikide ja tegevuspõhimõtetega seotud valikute raames käsitletakse kõige asjakohasemaid kasvuhoonegaaside heite vähendamise võimalusi.

⁽⁵¹⁾ Rakenduspartner võib arvutada CO₂ jalajälje projektiarendajalt saadud teabe põhjal või paluda seda teha projektiarendajal. Kui CO₂ jalajälje arvutab projektiarendaja, peaks ideaaljuhul seda kontrollima kas rakenduspartner või väline sõltumatu ekspert. Teise võimalusena võib CO₂ jalajälje arvutada sõltumatu ekspert.

⁽⁵²⁾ EIB Project Carbon Footprint Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations, juuli 2020, https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

Nagu eespool märgitud, võib kasutada ka alternatiivseid rahvusvaheliselt kokku lepitud ja dokumenteeritud CO₂ jalajälje arvutamise meetodeid, tingimusel et järgitakse miinimumnõudeid, nagu on rõhutatud punktis 2.2.1.

CO₂ jalajälje määramise meetodika kohta üksikasjalikuma teabe saamiseks soovitatakse rakenduspartneritel tutvuda taristu kliimakindluse tagamise suunistega aastateks 2021–2027.

CO₂ jalajälje arvutamine on olemuslikult mitmeti ebakindel, hõlmates näiteks ebakindlust teisese mõju kindlakstegemise, lähtesenaariumide määratlemise ja heitkoguste lähtetasemete hindamise suhtes. Seepärast on kasvuhoonegaaside hinnangulised heitkogused reeglina ligikaudsed. Kasvuhoonegaaside hinnanguliste ja arvutatud koguste ebakindlust tuleks võimalikult suurel määral vähendada ning hindamismeetodid peaksid vältima kallutatust.

Ebakindluse esinemise korral peaksid kasvuhoonegaaside heitkoguste kvantifitseerimiseks kasutatavad andmed ja eeldused olema konservatiivsed. Konservatiivsed väärtused ja eeldused on need, mille puhul tõenäolisemalt ülehinnatakse absoluutseid heitkoguseid ja „plussmärgiga“ suhtelisi heitkoguseid (netosuurenemine) ning alahinnatakse „miinusemärgiga“ suhtelisi heitkoguseid (netovähennemine).

Kui kasvuhoonegaaside heitkogused on kvantifitseeritud, tuleks määrata kindlaks neile vastav rahaline väärtus ja võtta seda arvesse kavandatava investeerimistoimingu majanduslikul hindamisel. Rahalise väärtuse kindlaksmääramisel tuleks kasutada väljakujunenud ja rahvusvaheliselt kokku lepitud CO₂ heite varikulu. CO₂ heite varikulu kohaldamine projektist tulenevale muutusele heitkogustes tähendab, et projekti süsinikumahukus arvestatakse rahasse ja toetatakse neid projekte, mis toovad kaasa heite vähenemise.

Käesolevates suunistes soovitatakse kasutada Euroopa Investeerimispanka poolt hiljuti kindlaks määratud CO₂ heite varikulu kui parimat kättesaadavat tõendusmaterjali Pariisi kliimakokkuleppe temperatuurieesmärgi (s.t 1,5 °C eesmärgi) saavutamise varikulu kohta ⁽⁵³⁾. See soovitus on kooskõlas taristu kliimakindluse tagamise suunistega aastateks 2021–2027 ja aitab tagada investeeringute komiteele heakskiitmiseks esitatavate eri projektide andmete võrreldavuse.

Tabelis 2 on esitatud CO₂ heite varikulu iga aasta kohta ajavahemikul 2020–2050.

Tabel 2

Kasvuhoonegaaside heitkoguste ja nende vähenemisega seotud varikulu eurodes CO₂-ekvivalenttonni kohta (2016. aasta hinnad)

Aasta	EUR/CO ₂ -ekvi- valenttonn	Aasta	EUR/CO ₂ -ekvi- valenttonn	Aasta	EUR/CO ₂ -ekvi- valenttonn	Aasta	EUR/CO ₂ -ekvi- valenttonn
2020	80	2030	250	2040	525	2050	800
2021	97	2031	278	2041	552		
2022	114	2032	306	2042	579		
2023	131	2033	334	2043	606		
2024	148	2034	362	2044	633		
2025	165	2035	390	2045	660		
2026	182	2036	417	2046	688		
2027	199	2037	444	2047	716		
2028	216	2038	471	2048	744		
2029	233	2039	498	2049	772		

Allikas: taristu kliimakindluse tagamise suunised aastateks 2021–2027.

⁽⁵³⁾ EIB Group Climate Bank Roadmap 2021–25 https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_group_climate_bank_roadmap_en.pdf. Märkus: silmas on peetud majanduses tervikuna eesmärkide saavutamise kogu varikulu, mitte erinevate kliimapolitikaga seotud meetmete (maksud, load, eeskirjad, standardid jne) otseseid või kaudseid kulusid.

Eespool esitatud CO₂ heite vähendamise kulud on *kasvuhoonegaaside heite rahasse arvestamisel kasutatavad minimaalsed soovitatavad väärtused*. Kasutada on lubatud ka kõrgemaid CO₂ heite varikulu väärtusi, ⁽⁵⁴⁾ näiteks kui selliseid väärtusi kasutatakse konkreetses liikmesriigis või asjaomase rakenduspartneri poolt. Samuti võidakse CO₂ heite varikulu kohandada, kui saadakse rohkem teavet.

Projekti kliimamuutustega seotud mõju rahaline hindamine sobitub põhjalikumasse majanduslikku hindamisse, mille tavaliselt viivad läbi rakenduspartnerid. Rohkem teavet selle kohta, kuidas võtta rahalises väärtuses väljendatud kasvuhoonegaaside heitkoguseid arvesse majanduslikul hindamisel, mida InvestEU fondist toetatavate investeeringute puhul eeldatakse, on esitatud punktis 2.6.

2.2.6. Aruandlus ja järelevalve

Rakenduspartner peaks esitama **kliimamuutustele vastupanu võime hindamise** tulemused koos muude dokumentidega, mis esitatakse investeeringute komiteele üldise kestlikkuskontrolli tulemuste kohta, nagu on täpsemalt selgitatud punktis 4.2.2.

Kliimamuutustega kohanemise osas peaksid need hõlmama läbitud protsessi tulemuste kokkuvõtet, mis sisaldab selgelt väljendatud järeltulemuste kliimamuutustega seotud võimalike riskide kohta, mis investeeringut mõjutavad, ja milles tuleks kirjeldada järgmist:

- kliimamuutustele vastupanu võime hindamise metoodika, sealhulgas hindamisel kasutatud andmete ja teabe allikate lühikirjeldus;
- hindamise etapid ning alusandmete ja analüüsi võimalik ebakindlus;
- projekti arendusetapp, milles teostati haavatavuse ja riskide hindamine, ning
- kindlaks määratud ja investeeringu ulatusega hõlmatud kohanemismeetmed, mille eesmärk on vähendada riske vastuvõetava tasemeni (kui see on asjakohane).

Haavatavust ja riskitaset tuleb hindamise järeltulemuste kvalifitseerimiseks ja põhjendamiseks üksikasjalikult põhjendada. Riskihindamise üksikasjalikkus sõltub projekti ulatusest (projekti liik, suurus ja suhteline tähtsus) ja projekti arendusetapist. Iga tuvastatud märkimisväärse riski puhul tuleb dokumentides kirjeldada ka seda, kuidas eelistatud kohanemismeetmed (-meetmed) on integreeritud või integreeritakse projekti kavandamisse ja/või elluviimisse, et suurendada projekti vastupanuvõimet asjaomastes arendusetappides.

Lisaks tuleb dokumentides esitada **kliimamuutuste leevendamise aspektide hindamise** tulemused, kui see on asjakohane, ning selgitada, kuidas hindamine korraldati. Nende projektide puhul, mis läbisid täieliku hindamise kliimamuutuste leevendamise suhtes, peab rakenduspartner esitama ka järgmised andmed:

- kavandatavate projektide kokkusobivus ELi heite vähendamise eesmärkidega;
- kasvuhoonegaaside heite hindamiseks ja rahasse arvestamiseks kasutatud metoodika, aruandluse ulatus (s.t millised projekti komponendid on arvutusse kaasatud/arvutusest välja jäetud) ja üksikasjad kasutatud lähtetsenaariumi kohta;
- investeeringu absoluutse (bruto) ja suhtelise (neto) kasvuhoonegaaside heite kvantifitseerimine;
- CO₂-hinnad, mida kasutati kvantifitseeritud kasvuhoonegaaside heite rahasse arvestamiseks, ja kirjeldus selle kohta, kuidas kasvuhoonegaaside heite rahalist väärtust võeti arvesse investeeringu üldisel majanduslikul hindamisel.

Investeeringu käitusetapis on projektiarendajal soovitatav kliimakindluse tagamise protsess ja selle aluseks olevad eeldused läbi vaadata ning võrrelda neid asjakohaste tähelepanekute, uusimate kliimauuringute, -prognooside ja -andmetega ning kohandatud kliimapoliitika eesmärkidega ning esitada tulemused rakenduspartnerile.

⁽⁵⁴⁾ Kui kasutatakse CO₂ heite varikulu kõrgemat väärtust, peab see olema nõuetekohaselt põhjendatud usaldusväärse metoodikaga, mille aluseks on rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtted.

2.3. Keskkonnamõõde

2.3.1. Üldine lähenemisviis keskkonnaaspektide arvestamisele

Programmi „InvestEU“ kontekstis peetakse keskkonnaaspektide arvestamise all silmas meetodit, mille abil **võetakse arvesse projekti kogumõju looduskapitali põhikomponentidele, s.t õhule, veele, maale⁽⁵⁵⁾ ja bioloogilisele mitmekesisusele**, nagu on nõutud InvestEU määruse artikli 8 lõikes 6. See hõlmab nii otsest kui ka kaudset positiivset ja negatiivset mõju.

Looduskapital tagab ökosüsteemi teenuste või hüvede voo⁽⁵⁶⁾. Need teenused võivad tuua majanduslikku, sotsiaalset, keskkonnaval, kultuurilist või muud kasu. Selle kasu väärtus võib olenevalt kontekstist olla kvalitatiivne või kvantitatiivne (sealhulgas rahaline).

Alljärgnevalt selgitatakse peamisi kestlikkuse kontrollimise seisukohast olulisi keskkonnamõõdeid.

- **Looduskapital:** see on veel üks mõiste, millega tähistatakse taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid (nt taimed, loomad, õhk, vesi, muld ja mineraalid). Projektid võivad mõjutada nii nende varade hulka (nt maakasutuse muutmise tulemusena) kui ka nende kvaliteeti (nt elupaikade seisund).
- **Ökosüsteemi teenused:** looduskapital pakub ökosüsteemi teenuseid, nagu toit, puit, puhas õhk, puhas vesi, kliima reguleerimine ja vaba aja veetmise võimalused.
- **Mõju:** see tähendab muutusi looduskapitalis või selle pakutavates ökosüsteemi teenustes. Looduskapitali arvestus hõlmab sellise mõju mõõtmist, et parandada mõju arvessevõtmist otsuste tegemisel:
 - kvantifitseerimise kaudu, sageli voogude põhjal. Näiteks veevõtmine mõjutab veevaru ja võib aja jooksul mõjutada vee edaspidist kättesaadavust (mõõtüühik on nt m³ aastas). Teine näide on saasteainete heide, mis mõjutab õhu või vee seisundit (ja mida saab mõõta piirnormide ületamisega päevas). Maakasutuse muutumine on veel üks mõõdetav voog: see võib mõjutada asjaomasesse paika tehtavate puhkereiside arvu (reiside arv aastas) või vähendada neist reisidest saadavat naudingut (nautimise tase reisi kohta);
 - väljendades mõju rahalises väärtuses, kui see on proportsionaalne (võimalik ja mõistlik). Rahalise väärtuse hindamine aitab teisendada mõju hinnangulisteks kuludeks (või hinnangulisteks tuludeks), näiteks i) selle vee väärtus, mida ei saa enam kasutada (eurot m³ kohta aastas); ii) õhusaaste tõttu suurenenud terviseprobleemidest tingitud kulud (eurot haigusjuhtumi kohta aastas) või iii) bioloogilise mitmekesisuse vähenemine (eurodes).

Tabelis 3 on esitatud näited looduskapitali ja mõju vaheliste seoste kohta.

Tabel 3

Mõju seostamine asjakohaste muutustega füüsilises keskkonnas ning kahju või kasuga

Looduskapital	Muutused looduskapitalis või ökosüsteemi teenustes	Näited (positiivse ja negatiivse) mõju kohta
---------------	--	--

Õhk

Õhusaaste	Õhku paisatud saasteainete maht	— Mõju inimeste tervisele — Mõju hoonetele (nt korrosioon)
-----------	---------------------------------	---

Vesi

Veereostus	Vette lastud saasteainete maht	— Mõju inimeste tervisele — Mõju sise- või merevee kvaliteedile
------------	--------------------------------	--

⁽⁵⁵⁾ Käesolevates suunistes käsitletakse maad koos mullaga.

⁽⁵⁶⁾ Organisatsiooni Natural Capital Coalition määratlus.

Looduskapital	Muutused looduskapitalis või ökosüsteemi teenustes	Näited (positiivse ja negatiivse) mõju kohta
Veetarbimine	Võetud vee kogus	— Mõju veest sõltuvale tegevusele — Mõju veest sõltuvale füüsilisele keskkonnale — Mõju hüdroloogilisele tsüklile (nt üleujutused, vooluhulga kahanemine)

Maa

Jäätmete tekitamine	Tekitatud jäätmete kogus	— Mõju jäätmekäitluskuludele — Mõju füüsilisele keskkonnale (nt prügilasse ladestamise või põletamisel tekkivate heitkoguste tõttu) ja seega voogudele
Maakasutuse muutus	Arendatud või intensiivistatud kasutusega maa-ala hektarites	— Muutused maast saadavas toodangus ja materjalis — Muutused CO₂ sidumises ja säilitamises — Muutused selliste teenuste osutamise kuludes, mida oleks osutatud looduslikult — Mõju kohapealsete ja väliste tingimuste koostoi-mele — Muutused maa kultuurilises väärtuses

Bioloogiline mitmekesisus

Mõju liikidele	Mõjutatud liikide osakaal, ohu tase ja/või ohustatud liikide kaitse	— Muutused kohalikus populatsioonis ja liikide kaitsestaatuses — Muutused geneetiliste ressursside väärtuses (võib olla alternatiivkulu) — Muutused selliste teenuste osutamise kuludes, mida oleks osutatud looduslikult (nt kahjuritõrje) — Muutused liikide kultuurilises väärtuses
Mõju elupaikadele ja ökosüsteemidele	Kaotatud või halvenenud seisundiga elupaikade või ökosüsteemi pindala	— Muutused elupaiga kaitsestaatuses või ökosüsteemi seisundis ⁽¹⁾ — Muutused maa ja mere ressurssides ja — Muutused selliste teenuste osutamise kuludes, mida oleks osutatud looduslikult — Muutused maa ja mere kultuurilises väärtuses — Muutused vastupanuvõimes (nt loodusõnnetused)

(¹) Kooskõlas ELi suunistega ökosüsteemide ja nende teenuste integreerimise kohta otsuste tegemisse, SWD(2019) 305 final.

Kooskõlas punktiga 2.1 hõlmab keskkonnamõõdme puhul kestlikkuskontrolli läbiviimine mitut etappi, sealhulgas hetke, mil võidakse otsustada (projekti hindamise käigus ühe või mitme elemendi puhul tuvastatud riskitaseme põhjal), et mõju ei ole vaja täiendavalt hinnata, kui selle võimalik risk on väike (s.t mõju ei ole tõenäoliselt oluline) ⁽⁵⁷⁾.

Projektide puhul, mille suhtes tuleb viia läbi KMH (I lisa projektid või II lisa projektid, mille puhul on määratud kindlaks KMH vajadus), teeb rakenduspartner järgmist:

- vaatab läbi kindlakstehtud mõjud ja riskid ning kavandatud meetmed, mille eesmärk on vältida, ennetada või vähendada tõenäolist olulist negatiivset mõju keskkonnale (leevendusmeetmed) ja viimase abinõuna korvata seda mõju (korvamismeetmed). See teave peaks olema kättesaadav KMH aruandest ja muudest dokumentidest, nagu load, lisauuringud või muude hindamiste aruanded;
- veendub, et pärast leevendusmeetmete rakendamist alles jääva olulise negatiivse mõju riske on hinnatud (s.t jääkmõju peaks olema hinnatud KMH aruandes):
 - kui KMH aruandes on kindlaks määratud keskmise ja/või suure riskiga jääkmõju, peaks rakenduspartner seda olulist mõju hindama. Võimaluse korral peaks hindamine hõlmama kvantifitseerimist ja rahalise väärtuse kindlaksmääramist. See edasine hindamine võib tingida täiendavate (korvavate) meetmete võtmise, nagu on selgitatud selles peatükis allpool
 - kui KMH aruandes hinnati jääkmõju riski väikeseks, ei ole täiendav hindamine vajalik.

Projektide puhul, mille hindamisel leiti, et KMH ei ole vajalik, ja millega seoses rakendatakse leevendusmeetmeid, teeb rakenduspartner järgmist:

- vaatab läbi hindamisotsuses ja täiendavates dokumentides kindlakstehtud mõjud ja riskid ning kavandatud leevendusmeetmed, mille eesmärk on vältida või ennetada olulist negatiivset mõju keskkonnale:
 - kui on kindlaks tehtud keskmise ja/või suure riskiga jääkmõju (nt hindamisdokumentides või läbivaatamisprotsessi käigus), tuleks seda olulist negatiivset mõju hinnata. Võimaluse korral peaks hindamine hõlmama kvantifitseerimist ja rahalise väärtuse kindlaksmääramist;
 - kui jääkmõju riski on hinnatud väikeseks, ei ole täiendav hindamine vajalik

Projektide puhul, mille hindamisel leiti, et KMH ei ole vajalik, ja millega seoses ei rakendata leevendusmeetmeid, ja projektide puhul, mis ei kuulu KMH direktiivi kohaldamisalasse, teeb rakenduspartner järgmist:

- teeb koos projektiarendajaga kindlaks vajaduse lisauuringute või -aruannete järele, vaatab läbi nendes lisauuringutes ja -aruannetes kindlaks tehtud mõjud ja riskid ning kaalub võimalikke leevendusmeetmeid, et vältida või ennetada olulist negatiivset mõju keskkonnale;
- kui see on proportsionaalne (võimalik ja mõistlik), kvantifitseerib kindlakstehtud mõju ja arvestab selle rahasse.

Kõigi projektide puhul:

- rakenduspartneril soovitatakse tungivalt kasutada positiivset kontrollnimekirja, et teha kindlaks võimalused projekti tulemuslikkuse parandamiseks;
- rakenduspartner peab andma aru InvestEU investeeringute komiteele ja teostama projekti üle järelevalvet.

Vaja on tagada looduskapitali eri komponentide puhul esitatavate nõuete järjepidevus, võttes samal ajal arvesse ka seda, et hindamine peab olema proportsionaalne (võimalik ja mõistlik). InvestEU fondist rahastatavate projektide läbivaatamisel läbib rakenduspartner need hindamise etapid projektiarendaja esitatud dokumentide (keskkonnanaruanded, otsused, load) alusel. Neid dokumente võivad täiendada projektiarendaja poolt täidetavad küsimustikud (nt rakenduspartneri hoolsusmeetmete täitmise raames) või muud uuringud ja aruanded, mida peetakse vajalikuks.

Vastavus õigusnormidele on nõutav kõigi projektide puhul.

⁽⁵⁷⁾ Rohkem teavet rollide ja ülesannete kohta on esitatud punktis 4.1.

- **On soovitatav, et projekte, mis kuuluvad KMH direktiivi I lisas loetletud kategooriatesse, ja II lisa kohaseid projekte, mille puhul on nõutav KMH** (s.t projektid, millel on oluline ja/või tõenäoliselt oluline mõju), **kaalutaks InvestEU fondist rahastamise suhtes siis, kui nad on mõistlikult küpses arendusjärgus.** See võimaldab rakenduspartneril teha suurema osa vastavuskontrollist enne vahendite eraldamise otsustamist. Erandjuhtudel võib seda soovitus rakendada paindlikult, s.t kaaluda projekti rahastamist varasemas etapis. Niisugustel erandjuhtudel oleks asjaomase väljamakse tingimuseks menetluste lõpuleviimine ja vastavusnõuete täitmine⁽⁶⁰⁾. KMH direktiivi I lisas loetletud projekte saab investeeringute komiteele esitada alles siis, kui need on mõistlikult küpses arendusjärgus, mis tähendab, et KMH aruanne on valminud ja avalik konsultatsioon lõpule viidud.
- Erandjuhtudel, kui projekt ei ole küpses arendusjärgus (nt kui keskkonnamõju hindamine ja/või loamenetlus ei ole lõpule jõudnud), tuleks projekti hinnata olemasoleva teabe põhjal. Esimese sammuna võib see hindamine piirduda peamiste kohaldatavate keskkonnadirektiivide kindlaksmääramisega ja selge teabe tagamisega selle kohta, millal saab õigusnormidele vastavust kinnitada. KMH direktiivi II lisas loetletud projektide puhul peaks pädevate asutuste otsus KMH vajalikkuse kohta olema üldjuhul kättesaadav hetkel, mil projekt esitatakse investeeringute komiteele heakskiitmiseks. Nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel võib projekt siiski olla vähem küpses arendusjärgus (näiteks kui eeldatavad riskid on väikesed, nt laadimisjaamaprojektide puhul). Sellistel juhtudel võib rakenduspartner kontrollimiseks kasutada üksnes käesolevates suunistes esitatud kontrollnimikirju. Potentsiaalselt probleemsete projektide korral (nt projektid, millel on tõenäoliselt oluline mõju Natura 2000 aladele või millele üldsus on vastu) peaks rakenduspartner tegema ettepaneku projektipõhiste keskkonnaningimuste kohta ja lisama need rahastamislepingusse. Olenemata projektipõhistest tingimustest (kui need on vajalikud), nagu juba mainitud, peaks rahastamisleping selliste ebaküpsete projektide puhul alati sisaldama standardset üldtingimust puuduvate hindamiste ja/või lubade esitamise kohta. Need tingimused peavad olema täidetud hiljemalt enne asjaomast väljamakset ning õigusnormidele vastavuse kontroll tuleks teha selles etapis ja sellest tuleks investeeringute komiteele teatada⁽⁶¹⁾. Kui hindamisel jõutakse järeldusele, et projekti küpsus ei ole piisav ja sellega kaasneb liiga palju riske, ei tohiks projekt toetust saada ja rakenduspartner peaks taotlema ELi tagatist hiljem.
- Õigusnormidele vastavuse kontrollimisel tuleks **eelkõige lähtuda ELi keskkonnavaladest direktiividest, nagu need on üle võetud siseriiklikesse õigusaktidesse.**
- Kui projekti vastavust kohaldatavatele ELi keskkonnavaladest õigusnormidele on kontrollitud, peaks selle tulemuseks olema selge vastus „vastab normidele“ või „ei vasta normidele“. Seda kontrolli tuleks toetada tõenditega lubade, kooskõlastuste või litsentside kujul, mille on andnud pädevad asutused, viidates kas asjakohastele direktiividele või siseriiklikele õigusaktidele, millele need direktiivid on üle võetud.
- Kui on **tõsiseid kahtlusi**, kas projekt vastab ELi ja/või siseriiklikele õigusaktidele, peaksid rakenduspartnerid konsulteerima liikmesriikidega ja/või komisjoniga⁽⁶²⁾.

Järgmistes alapunktides käsitletakse peamisi keskkonnavaladest direktiive, mida õigusnormidele vastavuse kontrollimisel tuleb silmas pidada.

a) KMH direktiiv

KMH direktiivi kohaldatakse paljude riiklike ja eraprojektide suhtes, mis on loetletud direktiivi I ja II lisas.

- **Kohustuslik KMH:** kõiki I lisas loetletud projekte käsitatakse olulise keskkonnamõjuga projektidena, mille puhul KMH on nõutav.
- **KMH pärast liikmesriigi otsust (KMH vajalikkuse hindamist):** II lisas loetletud projektide puhul peavad riiklikud ametiasutused otsustama, kas projekti suhtes tuleb kohaldada keskkonnamõju hindamist. See otsus tehakse nn hindamismenetluse kaudu, milles määratakse kindlaks **projekti mõju kas piirmäärade/kriteeriumide alusel või igal üksikjuhul eraldi**. Riiklikud ametiasutused peavad võtma arvesse KMH direktiivi III lisas sätestatud kriteeriume.

⁽⁶⁰⁾ Mitut komponenti hõlmavate projektide puhul kontrollitakse iga komponendi vastavust õigusnormidele komponendi väljatöötamisel. Teataval juhtudel võib kohaldada iga projekti vastava komponendiga seotud väljamakse suhtes eeltingimusi. Uuringud projektide arendamiseks ja nendega seotud väljamaksed on sellest nõudest vabastatud.

⁽⁶¹⁾ Kui keskkonnavaladest otsuste tulemusena ilmnevad olulised muutused võrreldes rakenduspartneri esialgse hindamisega, tuleks neid muutusi arvesse võttes kontrolli ajakohastada. Sellest tuleks komisjonile teatada vastavalt punktile 4.2.

⁽⁶²⁾ Komisjoniga konsulteerimise korda kirjeldatakse 4. peatükis.

KMH direktiivile vastavuse kontroll peaks kinnitama, et projekt vastab KMH direktiivi põhiolemusele. Sellega seoses on oluline märkida, et mõned projektid võivad endiselt olla lubatud eelmise muutmata KMH korra (direktiiv 2011/92/EL) alusel, kuid mitte kehtiva muudetud KMH korra (direktiiv 2011/92/EL, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/52/EL⁽⁶³⁾) alusel. KMH direktiivile vastavuse kontroll tuleks teha KMH menetluse algatamise ajal kehtinud kohaldatava direktiivi alusel (vt täpsemalt direktiivi 2014/52/EL artikkel 3).

0. kontrollnimekirjas (vt 3. lisa) on esitatud loetelu küsimustest, millest rakenduspartnerid saavad juhinduda KMH direktiivile vastavuse kontrollimisel.

b) Linnudirektiiv ja elupaikade direktiiv

Elupaikade direktiivi⁽⁶⁴⁾ kohaselt on loodud Natura 2000 võrgustik. Selle direktiivi kohaselt peavad liikmesriigid määrama erikaitsealad, et tagada i) direktiivi I lisas loetletud elupaigatüüpide ja ii) direktiivi II lisas loetletud liikide soodne kaitsestaatus kogu nende levilal ELis. Linnudirektiivi⁽⁶⁵⁾ kohaselt peab võrgustik hõlmama 194 eriti ohustatud liigi ja kõigi rändlinnuliikide jaoks määratud erikaitsealasid.

Iga kava või projekt, mis võib avaldada Natura 2000 alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, peab liikmesriigis läbima **asjakohase hindamise** (vastavalt artiklile 6). Hindamisel tuleb kindlaks määrata projekti või kava mõju alale, pidades silmas **ala kaitse-eesmärke**⁽⁶⁶⁾. Pädevad asutused võivad anda kavale või projektile nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju (elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 3⁽⁶⁷⁾).

Erandlikel asjaoludel võib hoolimata negatiivsest hinnangust siiski lubada projekti ellu viia, kui i) alternatiivsed lahendused puuduvad ja ii) kava või projekti peetakse õigustatuks eriti mõjuvatel ülekaalukatel avaliku huviga seotud põhjustel, sealhulgas sotsiaalsel või majanduslikel põhjustel. Sellisel juhul peab liikmesriik võtma asjakohased **asendusmeetmed**, et tagada Natura 2000 võrgustiku üldise sidususe kaitse (elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 4). Komisjoni tuleb kõnealustest meetmetest teavitada, kasutades teatise standardvormi „Teave Euroopa Komisjonile vastavalt loodusdirektiivi artikli 6 lõikele 4“⁽⁶⁸⁾. Teatavatel juhtudel, kui oluliselt mõjutatakse esmatahtsat elupaika või liiki, kuid projekt on õigustatud sotsiaal-majanduslikel põhjustel, on vaja komisjoni arvamust. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta⁽⁶⁹⁾ sisaldavad lisateavet, mis täiendab käesolevat punkti.

Rakenduspartnerite jaoks on elupaikade direktiivile ja linnudirektiivile vastavuse kontrollimisel võimalikud kolm stsenaariumi:

- liikmesriigi ametiasutused on otsustanud, et projekt ei nõua asjakohast hindamist (s.t projekt ei avalda tõenäoliselt Natura 2000 ala(de)le olulist negatiivset mõju), või
- liikmesriigi ametiasutused on projekti asjakohaselt hinnanud ja selle tulemusena jõudnud positiivsele järeldusele, et projekt ei avalda Natura 2000 ala(de)le olulist mõju (vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 3), või
- liikmesriigi ametiasutused on projekti asjakohaselt hinnanud ja selle tulemusena jõudnud negatiivsele järeldusele (s.t projektil on oluline negatiivne mõju Natura 2000 aladele (vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4)).

⁽⁶³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/52/EL, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 124, 25.4.2014, lk 1).

⁽⁶⁴⁾ Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimeistiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31992L0043>.

⁽⁶⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>.

⁽⁶⁶⁾ Vastavalt komisjoni suunistele kaitse-eesmärkide kehtestamise kohta (2012) määratakse alapõhiste kaitse-eesmärkide kaudu kindlaks seisund, mille ala liigid ja elupaigatüübid peavad saavutama, et ala saaks aidata saavutada üldeesmärki, milleks on nende liikide ja elupaigatüüpide soodne kaitsestaatus riigi, biogeograafilisel või Euroopa tasandil (vt direktiivi artikli 2 lõige 2).

⁽⁶⁷⁾ Artikli 6 lõiget 3 kohaldatakse ka linnudirektiivi artikli 4 alusel määratud erikaitsealade suhtes.

⁽⁶⁸⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/form_art_6_4_et.doc

⁽⁶⁹⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf

0. kontrollnimekirjas (vt 3. lisa) on esitatud loetelu küsimustest, millest juhinduda elupaikade direktiivile ja linnudirektiivile vastavuse kontrollimisel sõltuvalt konkreetse toimingu puhul kehtivast (eespool kirjeldatud) stsenaariumist.

c) Veepoliitika raamdirektiiv

Veepoliitika raamdirektiiviga (2000/60/EÜ) tagatakse majanduslike ja ökoloogiliste aspektide täielik integreerimine vee kvaliteedi ja kvantiteedi haldamisse. Direktiivi kohaldatakse mage-, ranniku- ja üleminekuvete suhtes ning sellega tagatakse integreeritud lähenemisviis veevarude majandamisele, võttes arvesse ökosüsteemide terviklikkust.

Direktiivi peamine eesmärk on saavutada (2015. aastaks ⁽⁷⁰⁾) ELi territooriumil enam kui 111 000 pinnaveekogu (jões, järved, rannikuveed) ja enam kui 13 000 põhjaveekogu mi hea seisund. Hea seisundi saavutamine tähendab pinnavee puhul hea ökoloogilise ja keemilise seisundi tagamist ning põhjavee (peamine joogivee võtmise allikas) puhul hea kvantitatiivse ja keemilise seisundi tagamist.

Veepoliitika raamdirektiiviga on kehtestatud ka nõue, et jõgede haldamine peab põhinema vesikondadel (s.t looduslikel geograafilistel ja hüdroloogilistel üksustel) ning selle aluseks ei või olla haldus- või poliitilised piirid. Vesikonna majandamiskavas kirjeldatakse üksikasjalikult, kuidas vesikonnale seatud eesmärgid (ökoloogiline seisund, kvantitatiivne seisund, keemiline seisund ja kaitseala eesmärgid) ettenähtud aja jooksul saavutatakse.

Rakenduspartnerite jaoks on veepoliitika raamdirektiivile vastavuse kontrollimisel võimalikud kaks stsenaariumi:

- esimese stsenaariumi puhul hõlmab projekt pinnaveekogu füüsiliste omaduste uut muutmist või põhjaveekogumite taseme muutmist, mis EL põhjusta veekogu(mi) seisundi halvenemist ega vee hea seisundi/potentsiaali saavutamata jätmist. Sellisel juhul peab rakenduspartner projektiarendaja esitatud põhjenduse läbi vaatama, et seda järelust toetada;
- teise stsenaariumi puhul hõlmab projekt pinnaveekogu füüsiliste omaduste uut muutmist või põhjaveekogumite taseme muutmist, mis halvendab veekogu(mi) seisundit või ei võimalda saavutada vee head seisundit/potentsiaali. Sellisel juhul peaks rakenduspartner kontrollima, kas kõik artikli 4 lõike 7 kohased tingimused on täidetud, s.t:
 - on võetud kõik võimalikud leevendusmeetmed negatiivse mõju vähendamiseks;
 - projektist saadav kasu kaalub üles veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide saavutamisest saadava kasu ja/või projektil on ülekaalukas avaliku huviga seotud põhjus;
 - projekti eesmärgi saavutamiseks puuduvad keskkonna seisukohalt oluliselt paremad võimalused, mis oleksid tehniliselt teostatavad ja mis ei oleks ebaproportsionaalselt kulukad, ning
 - projekt ja eespool nimetatud põhjendused sisalduvad vesikonna majandamiskavas.

0. kontrollnimekirjas (vt 3. lisa) on esitatud loetelu küsimustest, millest juhinduda veepoliitika raamdirektiivile vastavuse kontrollimisel.

d) Muud asjakohased direktiivid

Sõltuvalt konkreetse toetusvormi alla kuuluvate toimingute laadist peaksid rakenduspartnerid kontrollima vastavust konkreetsetele direktiividele projektiarendajate esitatud kooskõlastuste, lubade, litsentside jms alusel. Nende hulka võivad kuuluda näiteks järgmised direktiivid.

⁽⁷⁰⁾ Veepoliitika raamdirektiivi toimivuskontrolli tulemused näitavad, et direktiiv on olnud edukas enam kui 110 000 ELi veekogu integreeritud veemajanduse raamistiku loomisel, aeglustades vee seisundi halvenemist ja vähendades keemilist saastet.

Teisest küljest on direktiivi rakendamine märkimisväärselt viibinud ja vähem kui pooled ELi veekogudest on heas seisundis, kuigi selle saavutamise tähtaeg oli 2015. aasta, välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel.

Direktiiv 2001/42/EÜ⁽⁷¹⁾ – keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiiv

Mõningate toimingute puhul, mis on laadi, mahu või asukoha tõttu keskkonnatundlikud, soovitatakse rakenduspartneril kontrollida projekti kooskõla planeerimisraamistikuga (nt sektoripõhise kava või maakasutuskavaga), eelkõige seoses alternatiivide või kumulatiivse mõjuga.

Direktiiv 2010/75/EL⁽⁷²⁾ – tööstusheidete direktiiv

Rakenduspartner peaks kinnitama projekti vastavust tööstusheidete direktiivile järgmise alusel:

- luba (ei ole alati kohaldatav ega taotluse esitamise ajal kättesaadav): s.t kas see vastab direktiivi kohaselt kehtestatud heite piirnormidele ja parimat võimalikku tehnikat käsitlevates rakendusotsustes sätestatud heitetasemetele (heitetasemed, mis on saavutatavad parima võimaliku tehnikaga), kui see on asjakohane, või
- taotluse osana esitatud keskkonnavalaselt projektidokumendid (nt keskkonnaloa jne).

Direktiiv 2008/98/EÜ⁽⁷³⁾ – jäätmete raamdirektiiv

Rakenduspartner kontrollib projekti vastavust jäätmete raamdirektiivile ja lisab põhjendusele viite direktiivi põhinõuetele. Eelkõige tuleb põhjenduses selgitada järgmist:

- kuidas on projekt kooskõlas jäätnehierarhiaga (artikkel 4);
- kuidas projekt aitab saavutada korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu eesmärgi (artikli 11 lõige 2);
- kas projekt on kooskõlas asjakohase jäätmekavaga (ja sisaldub selles *sine qua non* tingimusena) ja jäätmetekke vältimise programmiga (artiklid 28 ja 29).

Direktiiv 2012/18/EL⁽⁷⁴⁾ – Seveso III direktiiv

Seveso III direktiivi (2012/18/EL) eesmärk on ohtlike ainetega seotud suurõnnetuste ärahoidmine. Kuna õnnetused võivad siiski juhtuda, on direktiivi eesmärk ka piirata selliste õnnetuste tagajärgi nii inimeste tervisele kui ka keskkonnale. Direktiiv hõlmab käitisi, kus võib esineda ohtlikke aineid (nt töötlemisel või ladustamisel) kogustes, mis ületavad teatavat piirmäära. Direktiivi kohaldamisalast on välja jäetud teatavat liiki tööstuslik tegevus, mille suhtes kohaldatakse muid õigusakte, mis näevad ette samaväärse kaitsetaseme (nt tuumarajatised või ohtlike ainete vedu).

Sõltuvalt ohtlike ainete kogusest liigitatakse käitised madalama ja kõrgema tasandi käitisteks, kusjuures viimaste suhtes kohaldatakse rangemaid nõudeid. Rakenduspartner kontrollib projekti vastavust Seveso III direktiivile taotluse osana esitatud keskkonnavalaste dokumentide (nt KMH, keskkonnaloa jms) alusel. Eelkõige kontrollib rakenduspartner, kas Seveso direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad projektid peavad pärast lõpuleviimist vastama kas madalama või kõrgema tasandi nõuetele (eelkõige projektiarendaja kohustus koostada suurõnnetuste vältimise põhimõtteid käsitlev dokument või ohutusaruanne, mis tuleb esitada liikmesriigi pädevale asutusele).

2.3.3. Programmi „InvestEU“ kohane keskkonnamõõtmise hindamine

Projektide puhul, mille keskkonnamõju hinnatakse või mille puhul tuleb kindlaks teha KMH vajalikkus, eeldatakse, et see protsess ja töö annavad programmi „InvestEU“ kohasesse hindamis- ja kontrolliprotsessi olulise panuse, kuna direktiivis nõutakse järgmist:

- projektide puhul, mille suhtes tuleb läbi viia KMH, kirjeldatakse KMH aruandes projekti elemente ja/või kavandatud meetmeid, mis on ette nähtud selleks, et vältida, ennetada või vähendada ja võimaluse korral korvata tõenäolist olulist kahjulikku mõju keskkonnale;

⁽⁷¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30).

⁽⁷²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (ELT L 334, 17.12.2010, lk 17).

⁽⁷³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).

⁽⁷⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiiv 2012/18/EL ohtlike ainetega seotud suurõnnetuse ohu ohjeldamise ning nõukogu direktiivi 96/82/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 197, 24.7.2012, lk 1).

- projektide puhul, mille osas on hindamise tulemusena otsustatud, et KMH ei ole vajalik, esitatakse vastavas otsuses projekti tunnused ja/või kavandatud meetmed, mis on ette nähtud selleks, et vältida või ära hoida olulist kahjulikku mõju keskkonnale.

Sellistel juhtudel vaadatakse programmi „InvestEU“ kohase hindamise etapis läbi KMH aruandes kindlaks tehtud jääkmõju (pärast keskkonnamenetluse käigus kindlaks määratud leevendusmeetmete rakendamist) nelja keskkonnamõjude (õhk, vesi, maa ja muld, bioloogiline mitmekesisus) ning müra ja lõhna kui valdkondadevaheliste aspektide puhul.

Projektide puhul, mis jäävad KMH direktiivi kohaldamisalast välja või mille puhul on otsustatud, et KMH ei ole vajalik, kuna kohaldatakse siseriiklikult kehtestatud piirmäärasid või kriteeriume, ning millega seoses ei rakendata leevendusmeetmeid, vaadatakse programmi „InvestEU“ kohase hindamise etapis läbi mõju samadele elementidele ja valdkondadevahelistele aspektidele.

Esimese sammuna tuleks läbi vaadata (järeljääv⁽⁷⁵⁾) keskkonnamõju, kasutades **1. kontrollnimikirja** ⁽⁷⁶⁾ (vt 3. lisa). 1. kontrollnimikirja 1. veerg peaks kajastama (jääk-)mõju olemasolu või puudumist.

Nagu juba mainitud, toimub läbivaatamine projektiarendaja esitatud keskkonnamõjude dokumentide alusel. Need dokumendid võivad hõlmata keskkonnamõjude hindamise aruandeid, otsuseid ja lube ning täiendavaid uuringuid või aruandeid, kui neid peetakse vajalikuks. **Kui (jääk-)mõju on kindlaks tehtud, tuleks selle risk kvalifitseerida, võttes aluseks mõju olulisuse ja esinemise tõenäosuse kombinatsiooni.**

Rakenduspartner peaks projektiarendaja esitatud teabe põhjal kasutama (jääk-)mõju olulisuse määratlemiseks kolme kategooriat (1. kontrollnimikirja 2. veerg):

väike → keskmine → oluline/kahjulik

Mõju olulisuse liigitamiseks kasutab rakenduspartner aluseks olevaid keskkonnamõjude dokumente, täiendavaid aruandeid, kui neid peeti vajalikuks, ning eksperdiarvamust, milles võetakse arvesse selliseid elemente nagu heitemahud, kindlakstehtud mõju olemus jne. Looduskapitali iga elemendi kohta on üksikasjalikumad andmed esitatud tehnilises tugidokumendis investeringute keskkonnamõjude arvestamiseks ja järgmistes tabelites:

Õhk S3-1	Mõju õhukvaliteedile
Vesi S2-5 ja Vesi S3-3	Mõju veekeskkonnale
Maa S2-2 ja Maa S3-1	Mõju mullale/maale
Bioloogiline mitmekesisus S2-1 ja Bioloogiline mitmekesisus S3-1	Mõju bioloogilisele mitmekesisusele
CC S3-1	Müra mõju
CC S3-2	Lõhna mõju

Rakenduspartner peaks projektiarendaja esitatud teabe ja läbiviidud hindamise põhjal märkima ka mõju esinemise tõenäosuse (1. kontrollnimikirja 3. veerg):

väike (tõenäoliselt ei esine) → **keskmine** (esinemise ja mitteesinemise võrdne tõenäosus) → **suur** (tõenäoliselt esineb)

Seejärel hinnatakse iga mõju puhul riskitaset (1. kontrollnimikirja 4. veerg), kombineerides mõju olulisuse ja esinemise tõenäosuse (vt tabel joonisel 8). Kui projekti puhul on läbi viidud KMH, eeldatakse, et sellega seotud aruanne sisaldab hinnangut jääkmõju olulisusele.

⁽⁷⁵⁾ Toimingud, mille keskkonnamõju hinnatakse, ja toimingud, mille puhul on otsustatud, et KMH ei ole nõutav, kuid rakendatakse leevendusmeetmeid.

⁽⁷⁶⁾ Rakenduspartnerid võivad suunistes esitatud kontrollnimikirja kohandada nii, et need vastaksid konkreetse projekti või projekti-kategooria vajadustele.

Joonis 9

Riski kvalifitseerimine iga kindlakstehtud mõju puhul

		Mõju		
		Väike	Keskmine	Märkimisväärne/kahjulik
Tõenäosus	Madal	Väike risk	Väike risk	Keskmine risk
	Keskmine	Väike risk	Keskmine risk	Suur risk
	Suur	Keskmine risk	Suur risk	Suur risk

Keskmise ja/või suure riskiga mõju korral peab rakenduspartner korraldama hindamise. Väikese riskiga mõju korral ei ole täiendav hindamine vajalik.

Lisaks eeltoodule soovitatakse rakenduspartneril tungivalt hinnata positiivset tegevuskava (vt punkt 2.3.5).

2.3.4. Hindamine: leevendamine, kvantifitseerimine ja rahasse arvestamine

Projektid, mille puhul KMH on nõutav või mille puhul on otsustatud, et KMH ei ole nõutav, kuid rakendatakse leevendusmeetmeid: rakenduspartner nõuab iga keskmise või suure riskiga jääkmõju puhul, et projektiarendaja uuriks (vabatahtlikkuse alusel) selliste täiendavate meetmete (näiteks leevendusmeetmete) teostatavust, mis viiksid jääkriski madalamale tasemele.

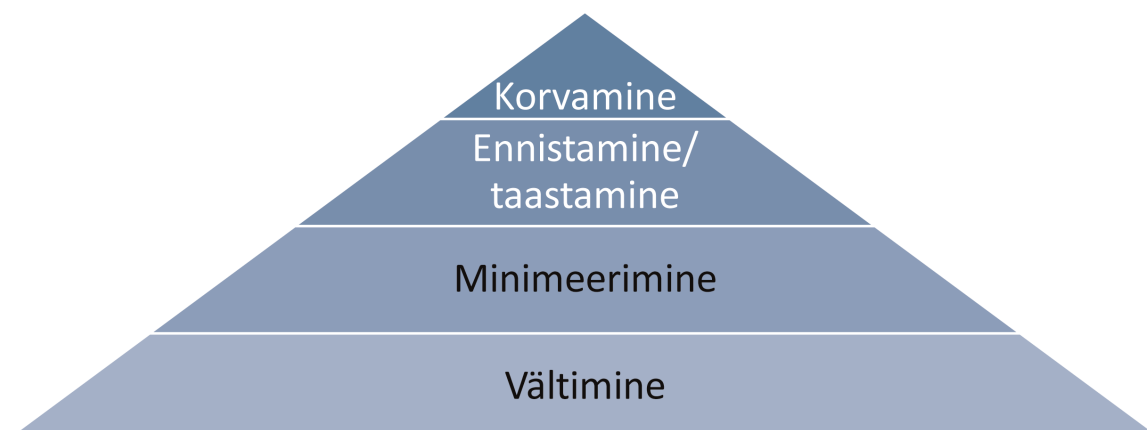
Projektid, mis ei kuulu KMH direktiivi kohaldamisalasse või mille hindamisel leiti, et KMH ei ole vajalik, ja millega seoses ei rakendata leevendusmeetmeid: kui rakenduspartner on koostöös projektiarendajaga 1. kontrollnimekirja kasutades teinud kindlaks keskmise või suure riskiga mõju, peaksid nad võimaluse korral määrama kindlaks leevendusmeetmed, et viia risk madalamale tasemele.

Eespool viidatud tulenevad meetmed peaksid järgima looduskapitali elemendi puhul asjakohase leevendamishierarhia põhimõtteid:

- negatiivse mõju vältimine (kui see on võimalik);
- vältimatu mõju ulatuse vähendamine, võttes arvesse mõju kestust, intensiivsust ja liiki (otsene, kaudne või kumulatiivne);
- ennistamine ja taastamine eesmärgiga tagada, et varud, mille seisund on halvenenud või mida projekt on negatiivselt mõjutanud, taastatakse või uuendatakse;
- korvamist võib pidada viimaseks võimaluseks (keskmise kuni suure riskiga) negatiivse mõju puhul, mida ei ole võimalik vältida, minimeerida või taastamise abil tasakaalustada.

Joonis 10

Leevendamishierarhia

Allikas: Euroopa Komisjon. Tehniline tugidokument investeeringute keskkonnaaspektide arvestamiseks.

Head leevendusmeetmed on konteksti- ja asukohapõhised ning sõltuvad ka mõjust, mida tuleb leevendada. Näited leevendusmeetmete kohta on esitatud tehnilises tugidokumendis investeeringute keskkonnamõjude arvestamiseks.

Kui projektiarendajal on võimalik pakkuda välja teostatavaid täiendavaid meetmeid, peaks rakenduspartner paluma projektiarendajal *jääkriski* uuesti hinnata (vt 1. kontrollnimekiri).

Rakenduspartner esitab koostöös projektiarendajaga olemasolevate dokumentide (keskkonnamõjuaruanne, load jne) põhjal teabe (niipea, kui see on kättesaadav) kvantifitseeritud jääkmõju kohta, mille risk pärast leevendamist (leevendamine keskkonnamõjuarvestuste ja/või programmi „InvestEU“ kohase kestlikkuskontrolli raames välja pakutud leevendusmeetmete tulemusena) on keskmine või suur.

Juhiseid kvantifitseerimise kohta leiab tehnilisest tugidokumendist investeeringute keskkonnamõjude arvestamiseks ja järgmistest tabelitest:

Õhk S3-1	Mõju õhukvaliteedile
Vesi S3-3	Mõju veekeskkonnale
Maa S3-1	Mõju mullale/maale
Bioloogiline mitmekesisus S3-1 ja S3-2	Mõju bioloogilisele mitmekesisusele
CC S3-1	Müra mõju
CC S3-2	Lõhna mõju

Kvantifitseerimine võimaldab rakenduspartneritel mõista, milline on (järelejääva) keskkonnamõju ulatus pärast seda, kui kõik leevendusmeetmed on kindlaks määratud ja kavandatud projekti kaasatud. Kvantifitseerimine on ka eeltingimus selle mõju rahalise väärtuse arvessevõtmiseks projekti üldisel majanduslikul hindamisel (kui rahalise väärtuse kindlaksmääramine on proportsionaalne ja mõistlik).

Nagu on kirjeldatud tehnilises tugidokumendis investeeringute keskkonnamõjude arvestamiseks ja Euroopa Komisjoni suunistes investimisprojektide kulude-tulude analüüsi kohta (2014), põhineb keskkonnamõju rahaline hindamine tavaliselt kasutusväärtust ja mittekasutusväärtust hõlmava majandusliku koguväärtuse kontseptsioonil ⁽⁷⁷⁾. Selle mõõtmiseks võib kasutada mitmesuguseid hindamismeetodeid, mis sageli (kuid mitte ainult) põhinevad uuringutel ja/või valikkatsetel.

Need meetodid on tavaliselt ressursimahukad (nõuavad suurt hulka projektipõhiseid andmeid ja analüüse). Seetõttu kasutatakse sagedamini kasu ülekandmise meetodit, kui kirjanduses kirjeldatud uuringutes on juba esitatud riigipõhised keskkonnamõju viiteväärtused (s.t ühikukulud), mida saab hindamisel kasutada.

Tehnilises tugidokumendis investeeringute keskkonnamõjude arvestamiseks (4.–8. jaos) on esitatud ühikuväärtuste ülevaade, et hõlbustada kasu ülekandmise meetodi kasutamist rahalisel hindamisel ⁽⁷⁸⁾. Lisaks näitlikustatakse regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi poolt JASPERSi toel koostatavas majandusliku hindamise käsiraamatus (*Economic Appraisal Vademecum*) keskkonnamõju majandusliku hindamise häid tavasid mitme valitud sektori puhul.

Rahasse arvestamine sõltub seega mitmest tegurist, sealhulgas kättesaadavatest andmetest, projekti ulatusest, mõju liigist jne.

⁽⁷⁷⁾ Vt eelkõige punkt 4.3 „Keskkonna tervendamine, kaitse ja riskiennetus“.

⁽⁷⁸⁾ Need ühikuväärtused on kindluse ja vastuvõetavuse poolest siiski erinevad. Näiteks olemasolevate ühikuväärtuste kasutamine suurenenud õhusaaste ja müraga seotud kahju kulude puhul on tänapäeval ELis tunnustatud ja kinnistunud tava. Seevastu olemasolevaid ühikuväärtusi, mis on seotud mõjuga veele, maale ja bioloogilisele mitmekesisusele, kasutatakse vähem, sest neid peetakse kohaspetsiifilisteks.

Nende meetodite kohaldatavus, sealhulgas see, kas ja kuidas viia läbi leevendusmeetmete rakendamise järgse keskkonnamõju rahaline hindamine (arvestades proportsionaalsuse põhimõtet), otsustatakse rakenduspartneri/projektiarendaja professionaalse hinnangu alusel.

Kui projekti keskkonnamõju on rahasse arvestatud, võetakse seda rahalist hinnangut arvesse projekti põhjalikumat majanduslikul hindamisel, mille rakenduspartnerid ELi toetatavate projektide puhul tavaliselt läbi viivad, nagu on kirjeldatud käesolevate suuniste punktis 2.6 (Majanduslik hindamine).

2.3.5. Positiivne tegevuskava

Projektiarendajatel soovitatakse tungivalt kasutada positiivse tegevuskava **2. kontrollnimekirja** (koostatud iga keskkonnaelemendi kohta, vt 3. lisa), et kaaluda võimalikke meetmeid, mis võiksid aidata tugevdada projekti positiivset mõju. Vabatahtlikku positiivse tegevuskava kontrollnimekirja võib kasutada iga liiki projektide, sealhulgas künnisest allapoole jäävate ja künnist ületavate projektide puhul ning kõigi riskikategooriate puhul. Positiivse tegevuskava kontrollnimekirja täitmise tulemusena innustatakse projektiarendajaid tegema ettepanekuid täiendavate meetmete kohta, et parandada toimingute keskkonnatoimet. Kui projekti keskkonnatoime parandamiseks vajalikud täiendavad meetmed on kindlaks tehtud ja projekti kaasatud, soovitatakse projektiarendajatel kvantifitseerida neist tulenev positiivne mõju ning – kui see on proportsionaalne ja mõistlik – arvestada see mõju rahaks, et seda saaks arvesse võtta projekti üldisel majanduslikul hindamisel.

Positiivse tegevuskava kontrollnimekiri võib muu hulgas sisaldada järgmist:

- **õhk** (energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate kasutamise edendamine, saasteainete heitkoguste ja ohtlike ainete kasutamise minimeerimine);
- **veekeskkond** (mage- ja merevee kvaliteedi parandamine, vee tõhusa kasutamise edendamine, veevõtu ja heite piiramine);
- **maa ja muld** (erosiooni vähenemise edendamine, mulla orgaanilise ainese ja bioloogilise mitmekesisuse parandamine, mulla halvenemise vähendamine, saastatud alade tervendamine);
- **bioloogiline mitmekesisus** (rikkaliku bioloogilise mitmekesisusega alade ja/või kaitsealade säilitamine, bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide taastamine, ökosüsteemide vastupanuvõime suurendamine, võõrliikide tõrje või kõrvaldamine, pärismaiste liikide või geneetilise mitmekesisuse säilitamine);
- **müra** (müra taseme vähendamine);
- **lõhn** (lõhnaheidete vähendamine).

2.3.6. Aruandlus ja järelevalve

Nagu on kirjeldatud 4. peatükis, peab rakenduspartner keskkonnavalase hindamise ja kestlikkuskontrolli protsessi lõpus esitama programmi „InvestEU“ investeringute komitee kestlikkuskontrolli kokkuvõtte, mis hõlmab järgmisi põhielemente:

- kõigi projektide puhul: kinnitus peamistele ELi keskkonnavalastele õigusaktidele vastavuse kohta (esitatud 0. kontrollnimekirjas);
- hindamise tulemus:
 - kas esineb keskmise ja/või suure riskiga mõju (1. kontrollnimekirja 4. veerg);
 - teave keskmise ja suure riskiga mõju puhul kavandatud (täiendavate) vabatahtlike meetmete kohta (1. kontrollnimekirja 5. veerg) ning selle kohta, kas need meetmed vähendavad riski;
- (jääk)risk pärast programmi „InvestEU“ kohase kestlikkuskontrolli kontekstis kavandatud täiendavaid leevendusmeetmeid (1. kontrollnimekirja 6. veerg);
- (soovitavalt kvantifitseeritud) hinnang keskmise ja/või suure riskiga jääkmõjule (1. kontrollnimekirja 6. veerg) ning selle mõju rahaline väärtus, kui rahasse arvestamine on proportsionaalne (s.t mõistlik ja võimalik);
- võimalikud positiivse tegevuskavaga seotud kaalutlused (vt 2. kontrollnimekiri).

Programmi „InvestEU“ raames nõutava järelevalve raames peaks rakenduspartner oma sisemenetlustes tehtud järelevalve ja/või projektiarendajatelt nõutud teabe alusel kinnitama ja teatama järgmist:

- kontrollimise tulemuse võimalikud olulised muutused (võrreldes algselt teatatuga), mis tulenevad loamenetluste lõpuleviimisest;
- kahjuliku ja suure riskiga mõju vähendamiseks leevendusmeetmete rakendamine;
- keskkonnatingimuste ja -kohustuste täitmine projektiarendaja poolt, kui need on kehtestatud.

2.4. Sotsiaalne mõõde

2.4.1. Üldine lähenemisviis sotsiaalse kestlikkuse kontrollimisele

Programmi „InvestEU“ kohaste rahastamis- ja investeerimistoimingute eesmärk on tekitada positiivset sotsiaalset mõju kogu ühiskonna jaoks. Siiski võib olla ka projekte, millel on kahjulik mõju mõningatele üksikisikutele või kogukondadele. Näiteks mõni taristuprojekt võib suurendada ruumilist ebavõrdsust või mõjutada rahvatervist, kuna hõlmab maakasutuse muutmist ja/või mõjutab kodanike elu eri tahke. Sotsiaalseid tingimusi negatiivselt mõjutav potentsiaalne mõju tuleks kindlaks teha võimalikult varakult ning võimaluse korral tuleks vastavate projektide ülesehitust kohandada, et sellist mõju vältida või minimeerida, ja/või määrata kindlaks asjakohased leevendusmeetmed vältimatu mõju haldamiseks. Kestlikkuskontrolli käigus veendutakse, et projektiarendajad on need olukorrad kindlaks teinud, neid hinnanud ja nõuetekohaselt käsitlenud.

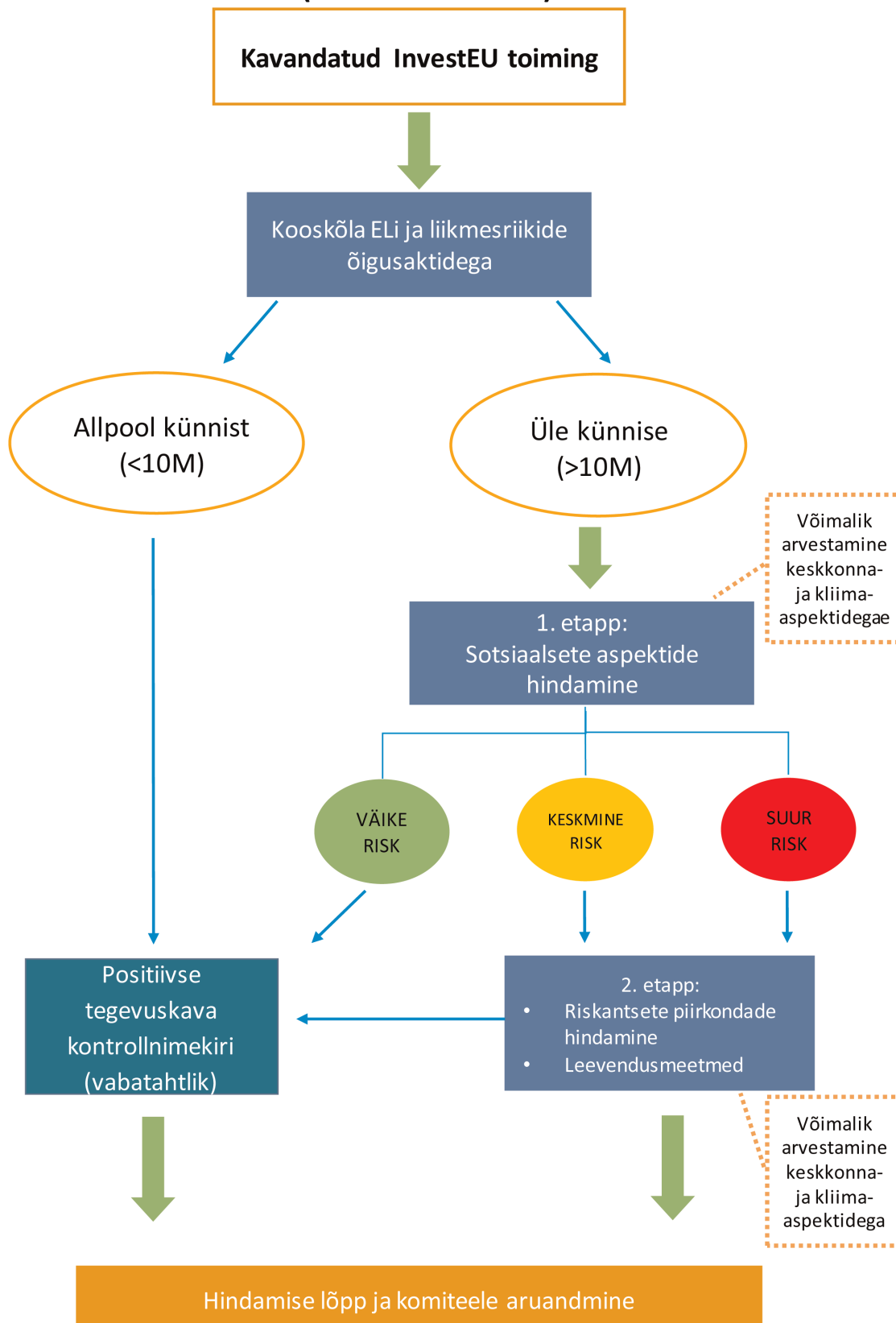
Sektori standardid sotsiaalse mõõtmise hindamiseks on suuresti omavahel kooskõlas. Sellest hoolimata on need eri turuosaliste seas veidi erinevad. Toimingute esmase hindamise eesmärk peaks olema teha võimalikult suures ulatuses kindlaks otsene, kaudne ja kumulatiivne mõju olulistele sotsiaalsetele aspektidele. Sotsiaalse kestlikkuse kontroll, s.t esialgse ettepaneku täiustamine, aitab vajaduse korral kahjulikku mõju vähendada ja sotsiaalse mõõtmega seotud kasu suurendada.

Selleks peaks projektide sotsiaalsete aspektide läbivaatamine hõlmama vähemalt järgmisi põhikomponente:

- projektide positiivse mõju ja riskide hindamine ja kindlaksmääramine;
- künnist ületavate otse rahastatavate projektidega seotud riskide liigitus, mis põhineb võimaliku negatiivse mõju hindamisel;
- projekti sotsiaalsete tulemuste hindamine järgmistes punktides kirjeldatud sotsiaalsete hindamiskriteeriumide alusel ning vajaduse korral projektile tingimuste lisamine;
- soovitusel positiivse sotsiaalse mõju suurendamiseks, mis põhinevad käesolevate suuniste punktis 2.4.6 kirjeldatud positiivse tegevuskava kontrollnimekirjal.

Alljärgneval vooskeemil kirjeldatakse sotsiaalse kestlikkuse kontrollimise protsessi tervikuna.

InvestEU sotsiaalse kestlikkuse kontrollimise protsess (otserahastamine)

2.4.2. Õigusnormidele vastavuse raamistik sotsiaalse mõõtme puhul

Programm „InvestEU“ aitab oma kontseptsiooni ja ülesehitusega kaasa ka ELi sotsiaalsele kestlikkusele, edendades majanduse uuendamist, kvaliteetsete töökohtade loomist ning paremaid elu- ja töötajamusi. ELi ja liikmesriikide õigusaktidest tulenevad nõuded, mida kohaldatakse InvestEU fondi eri poliitikaharude raames toetatavate projektide ja toimingute suhtes, on sotsiaalselt kestliku mõju tagamise alus.

Sarnaselt keskkonnaaspektidega moodustavad sotsiaalse kestlikkuse kontrollimise protsessi tugeva aluse asjakohased sotsiaalõigusnormid. ELil on tugev õigusraamistik, mis tagab eurooplaste õigused kodanikena, töötajatena (olenemata kodakondsusest) ja sidusrühmadena paljudes valdkondades, sealhulgas töötervishoid ja tööohutus, töötajamusi, teabe avalikustamine töötajatele ja üldsusele ning nendega konsulteerimine, sooline võrdsus ja mittediskrimineerimine⁽⁷⁹⁾. Võrreldes keskkonnamõjude õigusaktidega on ELi pädevus sotsiaalvaldkonnas siiski väiksem ning sotsiaalseid aspekte käsitletakse peamiselt siseriiklikes õigusaktides. Sellele vaatamata sisaldab InvestEU määrus konkreetset nõuet hinnata projektide sotsiaalset mõju, sealhulgas mõju soolisele võrdsusele, teatavate piirkondade või elanikkonnarühmade sotsiaalsele kaasatusele ning selliste valdkondade ja sektorite majandusarengule, mida mõjutavad struktuurset probleemid, näiteks vajadus vähendada majanduse CO₂ heidet.

Seega on sotsiaalse kestlikkuse kontrollimise aluseks soov saavutada programmi „InvestEU“ sekkumise abil sotsiaalne progress. Seejuures võetakse arvesse vastavust neid valdkondi reguleerivatele asjakohastele siseriiklikele ja ELi õigusnormidele. Õigusnormidele vastavuse kontrollimine jätkub kogu protsessi vältel, kuna kõik asjakohased õigusaktidest tulenevad nõuded ei pruugi varases etapis olla teada (vt õigusnormidele vastavuse raamistik 1. lisas)⁽⁸⁰⁾. Seetõttu eeldatakse, et projektiarendaja tagab vastavuse õigusnormidele, pöörab tähelepanu positiivse tegevuskava võimalustele (vt punkt 2.4.6) ja esitab rakenduspartnerile taotluse korral tõendid⁽⁸¹⁾.

2.4.3. Toimingute sotsiaalsete aspektide hindamine

Õigusnormidele vastavuse kontrollimisele järgneb hindamise etapp, kuid see sõltub projekti tehtava investeeringu kogumaksumusest.

Võimalike sotsiaalsete mõjude ja riskide ulatuse ja keerukuse kindlakstegemiseks peaks rakenduspartner kavandatud projekti hindama. Sotsiaalsete küsimuste ulatus ja keerukus on projektiti erinev. Projektidel võib olla nii negatiivne kui ka positiivne sotsiaalne mõju. Rakenduspartner peab tagama, et i) allpool kirjeldatud hindamisprotsessi käigus tehakse kindlaks projektide kahjulik sotsiaalne mõju ning et ii) positiivse tegevuskava kontrollnimekirja kasutamise abil ergutatakse projektide positiivset sotsiaalset mõju⁽⁸²⁾. Arvesse tuleks võtta ka kõiki võimalusi hindamise käigus kindlakstehtud positiivse mõju maksimeerimiseks.

Sotsiaalse kestlikkuse kontrollimisel kasutavad rakenduspartnerid oma olemasolevaid standardeid ja menetlusi ning vajaduse korral täiendavad neid käesolevate suuniste nõuete alusel.

Alla 10 miljoni euro künnise jäävate projektide puhul lõpeb kontrollimise protsess põhimõtteliselt selles punktis. Projektide puhul, mis jäävad allapoole künnist, kuid mille keskkonnamõju tuleb KMH direktiivi⁽⁸³⁾ kohaselt hinnata, hinnatakse mõningaid sotsiaalseid aspekte KMH menetluse osana. Sellistel juhtudel soovitatakse rakenduspartneritel tungivalt täiendada KMH menetlust käesolevates suunistes kirjeldatud sotsiaalsete aspektide hindamisega. Samuti soovitatakse olenemata projekti suurusest tungivalt kaaluda soovitusi positiivse sotsiaalse mõju suurendamiseks, tuginedes positiivse tegevuskava kontrollnimekirjale. Igal juhul tuleb järgida liidu õiguses sätestatud minimaalseid kaitsemeetmeid, mis on seotud tööjõu, tervise, ohutuse ja muude asjakohaste sotsiaalse kestlikkuse nõuetega.

⁽⁷⁹⁾ Kõige olulisemad sotsiaalsed põhimõtted ja standardid on sätestatud ELi aluslepingutes ja põhiõiguste hartas ning mitmes direktiivis, mida liikmesriigid on kohustatud oma õigussüsteemis rakendama.

⁽⁸⁰⁾ InvestEU fondist toetatakse peamiselt toiminguid ELis. Mõningatel juhtudel võivad siiski olla kaasatud naaberriigid (nt piiriülestes projektides vms). Sellistel juhtudel palutakse projektiarendajatel kaaluda sotsiaalseid aspekte, järgides asjakohaste ELi õigusaktide eesmärgi ja põhimõtteid.

⁽⁸¹⁾ Sellisteks tõenditeks võivad olla võimalike asjakohaste õigusaktidest tulenevate lubade, otsuste või arvamuste koopiad või nende puudumisel projektiarendaja kinnitus asjakohaste õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise kohta.

⁽⁸²⁾ Vt 3. lisa.

⁽⁸³⁾ Direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta, muudetud direktiiviga 2014/52/EL.

10 miljoni euro künnist ületavate projektide puhul hinnatakse projekti asjakohast sotsiaalseid mõju ja riski. Sotsiaalse mõõtmise eelhindamisel tuleb peamiste sotsiaalsete aspektidena arvesse võtta järgmist:

- 1) tööjõud ja töötingimused;
- 2) töötervishoid ja rahvatervis, ohutus ja turvalisus;
- 3) haavatavate isikute ja/või rühmade kaitse ja kaasamine ⁽⁸⁴⁾;
- 4) sooline võrdsuslikkus;
- 5) maa omandamine ja sundvõõrandamine ⁽⁸⁵⁾;
- 6) kultuuripärandi kaitse;
- 7) sidusrühmade kaasamine ⁽⁸⁶⁾.

Projektide esmase hindamise eesmärk on võimalikult suurel määral suunata projektiarendajat projekti eeldatavate oluliste sotsiaalsete mõjude ja riskide kaalumisel ning rakenduspartnerit nende kindlaksmääramisel. Seejuures peaks rakenduspartner võtma arvesse ka projektiarendaja suutlikkust, konteksti, asukohta, sektorit ja projekti liiki.

Sotsiaalseid aspekte hinnatakse koos kliima- ja keskkonnanähtudega ning toimingute puhul, mille suhtes kohaldatakse KMH direktiivi kohast hindamist, võetakse arvesse KMH menetluses käsitletud asjakohaseid sotsiaalseid elemente. Sotsiaalsed aspektid vastavad projektiarendajatele kontrollimise etapis esitatavatele asjakohastele nõuetele. Esitatud teave peaks võimaldama rakenduspartneritel teha kindlaks ilmsete rikkumiste ja käimasolevate uurimiste puudumise. Lisaks peaks nende aspektide esialgne hindamine innustama rakenduspartnerit tegema ettepanekuid projekti kavandamise parandamiseks, sealhulgas tehnilise abi kasutamiseks, et hallata võimalikku kahjulikku mõju ja/või maksimeerida positiivset mõju.

Rakenduspartner võib programmi „InvestEU“ kohase hindamise tulemusena kindlaks teha, et üks või mitu allpool kirjeldatud sotsiaalsetest aspektidest ei ole piisavalt hõlmatud ning nendega kaasneb keskmine või suur risk vastavalt käesolevate suuniste punktis 2.4.4 kirjeldatud riskikategooriatele. Sellisel juhul alustatakse asjaomase valdkonna kontrollimist ning lõplikul vahendite saajal palutakse viia läbi asjakohane täiendav hindamine ja olukorda parandada.

Tööjõud ja töötingimused

Selle sotsiaalse aspekti puhul on üldeesmärk tagada töötajate põhiõiguste kaitse ning õiglaste töötingimuste arendamise kaudu edendada tõhusaid töötajate ja juhtkonna vahelisi suhteid kooskõlas siseriiklike tööjõudu, tööhõivet ja sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusnormidega ning liidu õiguses ja ILO põhikonventsioonides sisalduvate aluspõhimõtete ja standarditega.

Tööjõudu käsitlevatele õigusnormidele vastavust nõutakse projektiarendajatelt / lõplikelt vahendite saajatelt kõigi projektiga seotud töötajate puhul, sealhulgas täistööajaga ja osalise tööajaga töötajate, ajutise renditööjõu, tähtajalise lepingu alusel palgatud või hooajaliste töötajate ja võõrtöötajate puhul, olenemata sellest, kas nad on tööle võetud otse kliendi või kolmanda isiku poolt, ning samuti peamiste tarnijate puhul ⁽⁸⁷⁾.

⁽⁸⁴⁾ Mõningatel juhtudel on teatavad üksikisikud või rühmad tulenevalt oma sotsiaal-majanduslikest tunnustest haavatavad, marginaalseeritud, süstemaatiliselt diskrimineeritud või tõrjutud. Selliste tunnuste hulka kuuluvad muu hulgas bioloogiline sugu, seksuaalne sättumus, sotsiaalne sugu, sooidentiteet, etniline päritolu, kast, kuulumine põlisrahva hulka või sotsiaalne päritolu, vanus, puue, religioon või usk, poliitilised või muud arvamused, aktiivsus, ametiühingusse või muusse töötajate organisatsiooni kuulumine, kodakondsus, keel, perekonnaseis, haridus ja/või kirjaoskus, tervislik seisund, rändaja/pagulase staatus, vähemuse hulka kuulumine või majanduslik (tulu ja juurdepääs teenustele) staatus.

⁽⁸⁵⁾ Sealhulgas nii füüsiline kui ka majanduslik sundümberasumine.

⁽⁸⁶⁾ ELi õigusraamistik (nt direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta, mida on muudetud direktiiviga 2012/45/EL, ja direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll)) nimetatakse seda ka üldsuse kaasamise protsessiks (sealhulgas juurdepääs teabele ja konsulteerimises osalemine).

⁽⁸⁷⁾ Peamised tarnijad on tarnijad, kes varustavad projekti pidevalt ja vahetult peamiste funktsioonide jaoks vajalike kaupade või materjalidega.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema järgmist:

- tegema kindlaks lapstööjõu kasutamise, sunniviisilise töö, sisserändajatest või mittekodanikest töötajate diskrimineerimise ja ebavõrdse kohtlemise, soolise ebavõrdsuse, diskrimineerimise ja/või ühinemisvabaduse piiramise või töötajate muude põhiõiguste rikkumise riskide tõenäosuse, mis tuleneb riigi kontekstist, sektorist, projektiarendajast, töövõtjast või tarneahelast ⁽⁸⁸⁾;
- tööjõuga seotud kindlakstehtud riskide korral kaaluma, kas projektiarendaja juhtimissuutlikkus on tööjõudu, projekti suurus ja siseriiklikke õigusakte arvestades piisav.

Töötervishoid ja rahvatervis, ohutus ja turvalisus ⁽⁸⁹⁾

Kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 10. põhimõttega, mis käsitleb töötajate tervislikku, ohutut ja hästi kohandatud töökeskkonda ning andmekaitset, on selle sotsiaalse aspekti eesmärk tagada, edendada ja kaitsta kõigi projekti kaasatud isikute tervist, ohutust ja turvalisust. Selle saavutamiseks tuleks tagada tervislikud, ohutud ja turvalised töötingimused; hinnata ja juhtida tervise-, ohutus- ja turvariske ning vältida tervise, ohutuse ja turvalisusega seotud kahjulikke mõjusid. Konkreetsed aspektid, mida tuleb kontrollimise käigus vastavalt vajadusele ja asjakohasusele arvesse võtta, on ohtlike materjalidega seotud ohutus, loodusohud, turvalisus, kokkupuude haigustega, liiklusohutus ja hädaolukordadeks valmisolek.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema järgmist:

- tegema kindlaks projekti kahjuliku mõju tõenäosuse ning töötervishoiu, rahvatervise, ohutuse ja turvalisusega seotud riskid ⁽⁹⁰⁾;
- kindlakstehtud kahjuliku mõju ja riskide korral kaaluma projektiarendaja juhtimissuutlikkust seoses töötervishoiu ja rahvatervise, ohutuse ja/või turvalisuse juhtimisega.

Haavatavate isikute ja/või rühmade kaitse ja kaasamine ⁽⁹¹⁾

Kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 2., 3. ja 17. põhimõttega, mis käsitlevad soolist võrdsuslikkust, võrdseid võimalusi ja puuetega inimeste kaasamist, on selle sotsiaalse aspekti üldeesmärk tagada ja edendada haavatavate rühmade ja/või üksikisikute õigusi ja huve, teha kindlaks neid mõjutada võivad riskid ja/või kahjulikud mõjud ning tagada selliste rühmade ja/või üksikisikute kaitse asjakohaste meetmete abil kogu projekti vältel. Kui see on asjakohane, tuleks kaaluda asjakohaseid kohustusi ja/või positiivseid meetmeid, et kõrvaldada takistused nende inimeste puhul, kes puude tõttu jäävad arendusprotsessist sageli kõrvale, ja sel viisil tagada, et nad saavad oma õigusi kasutada ning ühiskonnas ja majanduses täiel määral osaleda.

Põlisrahvaid ⁽⁹²⁾ mõjutavate projektide puhul on eesmärk tagada, et projekti elluviimisel austatakse täiel määral nende õigusi, püüdlusi, identiteeti, kultuuri ja elatusvahendeid, ning asuda projektist mõjutatud põlisrahvastega heas usus läbirääkimistesse ning saada nende eelnev vabatahtlik ja teadlik nõusolek ⁽⁹³⁾.

⁽⁸⁸⁾ Eelkõige projektide puhul, mis hõlmavad rahvusvaheliste tarneahelate tõttu väljaspool ELi elluviidavaid toiminguid.

⁽⁸⁹⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 153 alusel on vastu võetud mitmesuguseid ELi meetmeid tööohutuse ja töötervishoiu valdkonnas. Euroopa Liidu direktiivid on õiguslikult siduvad ning liikmesriigid peavad need oma siseriikliku õigusesse üle võtma. Lisateavet tööohutuse ja töötervishoiu kohta võib leida ka Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi veebilehelt.

⁽⁹⁰⁾ Kui projekti puhul tehakse KMH, käsitletakse mõnda neist aspektidest (sealhulgas võimalikke kogukonna ja rahva tervise ja ohutusega seotud mõjusid ja riske) loamenetluse käigus ning vastav teave võib sisalduda KMH aruandes, kui see on selles etapis kättesaadav.

⁽⁹¹⁾ Vt määratlus joonealuses märkuses 84.

⁽⁹²⁾ Euroopa Arktikas elavate põlisrahvaste hulka kuuluvad saamid ja inuitid. Saamid elavad Soome, Rootsi, Norra ja Loode-Venemaa polaarpiirkondades, neenetsid, evengid ja tšuktšid Venemaal ning inuitid Gröönimaal. Põlisrahvad võivad olla esindatud ka liidu äärepoolseimates piirkondades ning ülemeremaades ja -territooriumidel.

⁽⁹³⁾ FAO on välja töötanud eelneva vabatahtliku ja teadliku nõusoleku saamise heade tavade käsiraamatu: <https://www.refworld.org/pdfid/57fdec864.pdf>.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema järgmist:

- tegema kindlaks tõenäosuse, et projektil on ebaproportsionaalne kahjulik mõju haavatavatele, marginaliseeritud ja diskrimineeritud üksikisikutele ja/või rühmadele, näiteks suurendades ebavõrdsust eluruumide ja teenuste, sealhulgas energia, hariduse ja tervishoiu taskukohasuse, kättesaadavuse ja kvaliteedi osas;
- tegema kindlaks selliste riskide ja/või kahjulike mõjude tõenäosuse, mis võivad ebaproportsionaalselt mõjutada puuetega inimesi ning mis on seotud igasuguse vägivalga ärahoidmisega, mittediskrimineerimisega, õiglase töökeskkonnaga ning võimalike takistustega, mis tõkestavad teenuste kasutamist või projektist kasu saamist ⁽⁹⁴⁾;
- tegema kindlaks, kui tõenäoline on, et projekt mõjutab põlisrahvaid;
- kui projekt mõjutab tõenäoliselt eespool nimetatud isikuid või rühmi, kaaluma projektiarendaja suutlikkust rakendada leevendusmeetmeid, et projekt ei mõjutaks neid isikuid ja/või rühmi ebaproportsionaalselt.

Sooline võrdõiguslikkus

Kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 2. põhimõttega, mis käsitleb soolist võrdõiguslikkust, on selle sotsiaalse aspekti puhul üldeesmärk tagada naistele ja meestele töökohal võrdsed võimalused, hoida ära igasugune sooline diskrimineerimine, edendada meeste ja naiste võrdset kohtlemist ning näha kõigi töötajate jaoks ette soost sõltumatud võrdsed tervishoiu-, ohutus- ja turvameetmed. Kuigi naiste osalemine tööturul on Euroopas suurenenud, püsib ebavõrdsus, näiteks sooline palgalõhe, endiselt ja pärsib naiste mõjuvõimu suurendamist. Sooline võrdõiguslikkus kui ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 ⁽⁹⁵⁾ ja kestliku arengu eesmärkide ⁽⁹⁶⁾ üks põhikomponente edendab naiste ja meeste võrdsed võimalusi, vastutust ja osalust.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema järgmist:

- tegema kindlaks tõenäosuse, et projektil on oluline mõju, mis võib ebaproportsionaalselt puudutada naisi ja tüdrukuid, või et projektiga kaasnevad konkreetset sooriskid või soopõhised diskrimineerivad sotsiaalsed normid;
- tegema kindlaks tõenäosuse, et projektiga kaasnevad soolise diskrimineerimise ja/või soolise vägivalga ja ahistamisega seotud märkimisväärsed riskid, lähtudes muu hulgas varasematest kaebustest nende aspektide kohta, negatiivset meediakajastusest või vabaihenduste negatiivsetest kommentaaridest projekti ja/või projektiarendaja kohta;
- kindlakstehtud riskide korral kaaluma projektiarendaja suutlikkust neid riske asjakohaselt juhtida.

Kultuuripärandi kaitse

Selle aspekti puhul on üldeesmärk aidata programmi „InvestEU“ projektide raames säilitada kultuuripärandit, kaitsta kultuuripärandit projektide raames ellu viidava tegevuse kahjuliku mõju eest, edendades kultuuripärandile avalduva mõju hindamist ja haldamist, ning suurendada teadlikkust kultuuripärandist ja selle väärtustamist, kui see on asjakohane ja teostatav. Seega on projektiarendajal kultuuripärandi haldamisega seotud kohustused. Nende kohustuste täitmiseks peab projektiarendaja tegema kindlaks InvestEU fondist toetatavate toimingute mõju kultuuripärandile, hindama seda mõju ning tegema ja rakendama selle mõjuga seoses otsuseid.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema järgmist:

- tegema kindlaks, kui tõenäoline on, et projekt mõjutab ainelist ja/või vaimset kultuuripärandit, sealhulgas kultuuripärandi tähtsuse seisukohast;
- kui mõju on kindlaks tehtud, kaaluma projektiarendaja suutlikkust hallata kindlakstehtud mõju kultuuripärandile ja konsulteerida asjaomaste sidusrühmadega;
- võtma loadokumentide osana arvesse kultuuripärandi eest vastutava pädeva asutuse arvamust (kui see on selles etapis kättesaadav).

⁽⁹⁴⁾ Kooskõlas Euroopa puuetega inimeste strateegiaga 2010–2020. Aastateks 2021–2030 võetakse vastu uus strateegia.

⁽⁹⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_et

⁽⁹⁶⁾ Kestliku arengu eesmärk nr 5: „saavutada sooline võrdõiguslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu“.

Maa omandamine ja sundvõõrandamine

Selle sotsiaalse aspekti puhul on üldeesmärk edendada ümberasustatud isikute õigust piisavale eluasemele, piisavale elatustasemele ja omandile ning hallata kahjulikku mõju, mis tuleneb nende vara või varale juurdepääsu kaotusest ja/või maa kasutamise piirangutest. Projektide puhul, millega kaasneb inimeste füüsilise või majandusliku ümberasumise vajadus, eeldatakse, et projektiarendaja järgib maa omandamise ja/või sundvõõrandamise suhtes kohaldatavaid riiklikke või piirkondlikke õigusakte. Projektiarendajalt eeldatakse ka ELi põhiõiguste harta (peamiselt artikli 17), Euroopa sotsiaalharta (peamiselt artikli 31 ja artikli 34 lõike 3) ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtte nr 19 järgimist. Erilist tähelepanu pööratakse projektidele, mis eeldavad selliste inimeste ümberasustamist, kes elavad maal või varal või kasutavad muul viisil maad või vara, millele neil puudub ametlik omandiõigus, nagu slummielanikud, skvotterid või muud haavatavad rühmad.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema kindlaks järgmise:

- tõenäosus, et projekt eeldab maa omandamist ja sundvõõrandamist;
- tõenäosus, et projekt eeldab mitteametlike omanike või mitteametlike maakasutajate ümberasustamist või mõjutab maa kasutamist nende poolt.

Sidusrühmade kaasamine ⁽⁹⁷⁾

Selle sotsiaalse aspekti puhul on üldeesmärk edendada sidusrühmade tõhusat kaasamist, et tagada järgmised õigused: i) õigus saada keskkonnaval teavet, ii) üldsuse õigus osaleda otsustusprotsessis ja iii) õiguskaitse kättesaadavus ⁽⁹⁸⁾. Selline kaasamine peaks olema proportsionaalne projekti laadi ja ulatusega ning projekti võimalike mõjude ja riskidega. Projektiarendajalt eeldatakse pädevate asutuste toetamist asjaomase üldsuse kaasamise protsessi läbiviimisel, sealhulgas piiriülestes kontekstis.

Hindamise etapis peaks rakenduspartner tegema järgmist:

- tegema kindlaks, kui tõenäoline on, et projektiga kaasnevad märkimisväärt mainerisk, kohalike kogukondade vastuseis või varasemast ajast pärit probleemid (nt käimasolev või oodatav kohtuvaidlus, kaebus(ed), protest ja/või kodanikuühiskonna organisatsioonide kontroll);
- kindlakstehtud riskide korral kaaluma projektiarendaja suutlikkust asjakohaselt kaasata sidusrühmi ja/või toetada pädevaid asutusi üldsuse kaasamise protsessis;
- lähtudes kindlakstehtud keskkonna- ja sotsiaalsetest mõjudest ja riskidest, võtma arvesse projekti puhul tõenäoliselt vajalikku sidusrühmade kaasamise taset, sealhulgas projektiteabe avalikustamist, konsulteerimist ja kaebuste esitamise võimalusi, või edasijõudnud projektide puhul sidusrühmade senist kaasamist.

2.4.4. Sotsiaalsete riskide liigitamine

Hindamise tulemusena ja selle käigus kindlaks tehtud sotsiaalsete mõjude alusel peaksid rakenduspartnerid suutma kindlaks määrata kavandatud projekti sotsiaalse riski taseme. Sotsiaalse riski taseme kindlaksmääramisel peaksid rakenduspartnerid võtma arvesse ka projektiarendajate suutlikkust leevendada kindlakstehtud sotsiaalseid mõjusid ja riske.

⁽⁹⁷⁾ Sidusrühmad on isikud ja/või kogukonnad, i) keda projekt otseselt või kaudselt mõjutab, sealhulgas nende õiguspärased esindajad; ii) kes tunnevad projekti vastu huvi ja/või võivad selle tulemust positiivselt või negatiivselt mõjutada, ning iii) projektis osalevad a) asutused, rühmad ja üksikisikud, kes täidavad projekti elluviimisel mitmesuguseid rolle, ning b) projektiga seotud töötajad. Asjaomases ELi õigusraamistikus (nt direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta, mida on muudetud direktiiviga 2012/452/EL, direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll)) kasutatakse nende puhul ka mõistet „asjaomane üldsus“.

⁽⁹⁸⁾ Kooskõlas ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnamõjude otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooniga (Århusi konventsioon), <https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>. Keskkonnateabe määratlus on esitatud 1. lisas.

Samuti peaks esialgne hindamine näitama projekti vastuvõetavust InvestEU fondist toetuse saamiseks. Näiteks kui rakenduspartner jõuab hindamise tulemusena järeldusele, et kavandatud projektil oleks teatav oluline püsiv mõju, mida ei ole võimalik leevendada ega korvata, ning sellega kaasnevad väga suured sotsiaalsed jääkriskid, ei oleks projekt InvestEU fondist rahastamiseks vastuvõetav. Allpool esitatud tabelis antakse ülevaade sotsiaalsete riskide liigitamisest enne võimalike leevendusmeetmete rakendamist.

Tabel 4

Sotsiaalsete riskide liigitamine

Riskikategooria	Määratlus	Mõjude ja riskide liikide näited	Võimalik tähendus kontrol- limise seisukohast
Väike risk	Negatiivne sotsiaalne mõju puudub või on üksnes tühine ja ajutine, või mõningane negatiivne sotsiaalne mõju on olemas, kuid see ei tekita märkimisväärset kahju ja seda saab täielikult leevendada.	— Projekt ei mõjuta ühtegi haavatavat isikut ega rühma või mõjutab väga vähesteid selliseid isikuid või rühmi. — Projektiga ei kaasne märkimisväärseid tööjõuga seotud riske. — Tervise ja ohutusega seotud risk on minimaalne. — Sidusrühmade senine kaasamine on olnud asjakohane ja riske ei ole tuvastatud.	Selline toiming ei nõua täiendavat hindamist.
Keskmine risk	Sotsiaalsed mõjud on hõlpsasti kindlakstehtavad, kuid heastavad ja/või leevendavad meetmed eeldatavasti vähendavad või piiravad peamisi kahjulikke mõjusid.	— Projekt eeldab mitteametlike asunike või maakasutajate ümberasustamist, kuid ümberasustamise mõju on piiratud ulatusega ja seda saab leevendusmeetmete abil hõlpsalt vähendada. — Projekt mõjutab haavatavaid inimesi otseselt ja negatiivselt, kuid võimalik mõju on piiratud ja seda saab leevendusmeetmete abil hõlpsalt vähendada. — Tervise ja ohutusega seotud risk on keskmine. — Projekt avaldab tõenäoliselt mõju kultuuripärandile ja nõuab seega asjakohaseid leevendusmeetmeid.	Sellise toimingu korral võib olla vaja kindlakstehtud mõjude ja riskide täiendavat hindamist ja/või täiendavaid riskijuhtimise meetmeid. Samuti võib osutuda vajalikuks näha ette konkreetsed sotsiaalseid küsimusi käsitlevad lepingutingimused ning nõuda tuvastatud sotsiaalsete probleemide korrapäraselt jälgimist ja/või aruandlust nende kohta.
Suur risk	Sotsiaalne mõju võib olla väga oluline, kahjulik ja/või pikaajaline ning selle raskusastet on hindamise etapis raske kindlaks määrata.	— Projekt eeldab mitteametlike asunike või maakasutajate ümberasustamist ning ümberasustamise mõju on märkimisväärse ulatusega ja nõuab asjakohaseid leevendusmeetmeid. — Projektil on haavatavatele inimestele oluline otsene negatiivne mõju, mis nõuab asjakohaseid leevendusmeetmeid. — Projektil on tõenäoliselt oluline mõju põlisrahvastele (nt mõju nende maale, elamutele, elatusvahenditele või kultuuripärandile). — Riigi konteksti, sektori, projektiarendaja, töövõtja või tarneahela (!) tõttu on olemas lapstööjõu kasutamise, sunniviisilise töö, diskrimineerimise ja/või ühinemisvabaduse piiramise või töötajate muude põhiõiguste rikkumise risk.	Sellise toimingu korral on üldjuhul vaja kindlakstehtud mõju ja riskide täiendavat asjakohast hindamist ja/või täiendavaid riskijuhtimise meetmeid. Samuti võib osutuda vajalikuks näha ette konkreetsed sotsiaalseid küsimusi käsitlevad lepingutingimused ning nõuda tuvastatud sotsiaalsete probleemide korrapäraselt jälgimist ja/või aruandlust nende kohta.

Riskikategooria	Määratlus	Mõjude ja riskide liikide näited	Võimalik tähendus kontrol- limise seisukohast
		— Tervise ja ohutusega seotud risk on suur. — Projekt toob kaasa pärandiobjekti püsiva hävimise. — Projektiga kaasneb märkimisväärne mainerisk (nt käimasolev või oodatav kohtuvaidlus, kaebus(ed), protest ja/või kodanikuühiskonna organisatsioonide kontroll).	
–	Püsivate sotsiaalsete mõjude või riskide suurus ei ole vastuvõetav.	— Projekt on seotud lapstööjõu ja sunnivii- silise töö kasutamisega. — Projekt võib piirata inimeste individuaal- seid õigusi ja vabadust või rikkuda inimõigusi.	Selline toiming loetakse InvestEU fondist rahasta- mise kaalumisel vastu- võetamatuks.

(¹) Eelkõige peamised tarnijad.

Lähtudes projekti sotsiaalse riski tasemest, mis on kindlaks määratud eespool esitatud metoodika kohaselt, peavad rakenduspartnerid kaaluma edasiliikumist kontrollietappi, mida kirjeldatakse üksikasjalikult järgmises punktis, ja rakenda alljärgnevalt välja toodud meetmeid.

i. Suure sotsiaalse riskiga projektid

Kindlakstehtud sotsiaalseid mõjusid ja riske tuleb põhjalikult hinnata ning vajalikuks võivad osutuda leevendus- või parandusmeetmed.

- Rakenduspartner teeb kindlaks õigusaktidest tulenevad kohaldatavad nõuded ja veendub, et projektiarendaja on teadlik lubade ja kooskõlastuste jms saamiseks vajalikest meetmetest ja võtab kõik need meetmed ning tegutseb kooskõlas siseriikliku õiguse ja rahvusvaheliste standarditega.
- Rakenduspartner teeb kindlaks võimalikud märkimisväärsed sotsiaalsed riskid, sidusrühmad, keda projekt mõjutab, ning pädevad asutused, kellega tuleb ühendust võtta või konsulteerida:
 - a) veendub, et sidusrühmade kaasamine, sealhulgas avalik konsultatsioon, toimus kooskõlas õigusaktidest tulenevate nõuetega ja sellega seotud dokumendid on vajaduse korral avalikult kättesaadavad;
 - b) sõltuvalt sellest, millises etapis projekt on (varases kavandamise etapis või juba loa saanud), võib soovitada ülesehituse muudatusi või leevendusmeetmeid, mida kirjeldatakse järgmises punktis.
- Projektiarendaja vastutab keskkonnamõju hindamise läbiviimise eest, kui see on asjakohane, ning rakenduspartneri poolt vajalikuks peetava muu uuringu läbiviimise eest.
- Rahastamislepingus võib sätestada teatavaid tingimusi,; väljamaksete tingimuseks võib olla õigusaktide kohaselt nõutavate lubade ja kooskõlastuste saamine, kokkulepitud leevendusmeetmete rakendamine jne.

ii. Keskmise sotsiaalse riskiga projektid

Nende projektide puhul nõutakse piiratud hindamist, keskendudes valdkondadele, kus konkreetne mõju tuvastati. Vaja võib olla teatavaid parandusmeetmeid/leevendusmeetmeid, kuid nende ulatus piirdub täpselt sihitud sekkumistega:

- a) rakenduspartner teeb kindlaks õigusaktidest tulenevad kohaldatavad nõuded ning veendub, et projektiarendaja on teadlik lubade ja kooskõlastuste saamiseks vajalikest meetmetest ja võtab kõik need meetmed, sh asjakohasel juhul KMH aruande koostamine jne;

- b) asjaomaste valdkondade puhul on endiselt vajalik sotsiaalsete küsimuste hindamine;
- c) rakenduspartner võib nõuda konkreetseid uuringuid kindlaksmääratud täpsete mõjude kohta;
- d) kindlaks võib määrata täpselt suunatud leevendus- ja parandusmeetmed ning rakenduspartner võib anda projektiarendajale nõu nende rakendamisel.

iii. Väikese sotsiaalse riskiga projektid

Nende projektide puhul ei ole sotsiaalse mõõtmise põhjalik analüüs ja täiendav hindamine nõutav. Seega võib liikuda edasi positiivse tegevuskava kontrollnimekirja kaalumise etappi.

2.4.5. Sotsiaalse kestlikkuse kontrollimine ⁽⁹⁹⁾

Kui programmi „InvestEU“ kohase hindamise tulemusena jõutakse järeldusele, et projektil on sotsiaalne mõju, mis vajab lähemat uurimist, tuleb sotsiaalse mõõtmise puhul läbi viia kestlikkuskontroll. Teisisõnu **kontrollitakse ainult seda aspekti (neid aspekte), mille puhul on kindlaks tehtud, et toetatav toiming mõjutab seda (neid) oluliselt**. InvestEU määruse artikli 8 lõikes 5 on sätestatud, et kui rakenduspartner jõuab järeldusele, et kestlikkust ei ole vaja hinnata, peab ta seda investeeringute komiteele põhjendama.

Uute projektide ja varases arendusetapis olevate projektide puhul peaks projektiarendaja / lõplik vahendite saaja tagama, et projekti kavandamisel võetakse asjakohaselt arvesse punktis 2.4.2 nimetatud seitsmes valdkonnas kohaldatavaid ELi ja rahvusvahelisi standardeid. Mõju tuleks hinnata ja selle haldamine tuleks integreerida muude keskkonnavalase ja/või sotsiaalse hindamise komponentidega, et toetada terviklikku ja kõikehõlmavat lähenemisviisi riskijuhtimisele (võimaluste piires).

Hindamisel arvesse võetavad projekti mõjutavad tegurid, mis ei ole küll ammendavad, on järgmised:

- projektiarendaja suutlikkus hallata kindlakstehtud mõju ning tema asjaomased sisestandardid ja -tavad;
- mõju raskusaste, mille all mõeldakse mõju avaldumise viisi (s.t mõju liik), ulatuse (s.t mõjutatud inimeste arv ja mõju kestus) ja heastatavuse astme (s.t mil määral saab mõju vältida või leevendada) kombinatsiooni;
- projektiga seotud töövõtjate ning avalik-õiguslike või eraõiguslike turvalisuse tagajate senised tulemused;
- võimalikud varasemast ajast pärinevad probleemid.

Keskmise ja suure sotsiaalse riskiga projektide puhul viiakse samade sotsiaalsete aspektide osas läbi täiendav hindamine, pidades silmas järgmist:

- i) täiendav asjakohane mõjuhindamine või täiendavad asjakohased uuringud ja/või
- ii) hindamise etapis kindlaks tehtud mõjude vähendamiseks asjakohaste leevendusmeetmete väljatöötamine.

Alljärgnevalt kirjeldatakse sotsiaalsetel aspektidel põhinevat sotsiaalse kestlikkuse kontrollimist.

Tööjõud ja töötingimused. Selle aspekti puhul kontrollib rakenduspartner, kas projekti raames on loodud asjakohased süsteemid, millega tagatakse tööjõu ja töötingimuste suhtes kohaldatavate asjakohaste ELi ja rahvusvaheliste eeskirjade järgimine. Kui projektiga seotud töötajate individuaalsete ja/või kollektiivsete tööõigustega võivad kaasneda märkimisväärsed riskid ja mõjud, tuleks läbi viia asjakohane täiendav hindamine ja panna paika asjakohased leevendusmeetmed. Töötajatega seotud suure riskiga projektide puhul võib rakenduspartner nõuda projektiarendajalt viimaseid aruandeid või riikliku tööinspektsiooni arvamust, kui see on kättesaadav, tööjõuga seotud hindamiste läbiviimist projekti ettevalmistamise ajal või tööjõuga seotud korrapäraseid auditeid projekti rakendamise ajal.

⁽⁹⁹⁾ Leevendusmeetmete näited on esitatud investeerimis- ja rahastamistoimingute sotsiaalse kestlikkuse kontrollimise suunistes.

Kui hindamised kinnitavad võimalikke mõjusid ja riske, peaks projektiarendaja võtma meetmeid olukorra parandamiseks. Sõltuvalt mõjutatud valdkonnast võib projektiarendajal olla vaja kehtestada kord, millega tagatakse, et töötajate lepingulised õigused on täpselt kindlaks määratud ja et neid austatakse, et on olemas vaidluste lahendamise mehhanismid ja et on loodud hea teavitussüsteem, mis võimaldab töötajatel olemasolevaid mehhanisme kasutada.

Rakenduspartner kaalub, kas projektiarendaja on kehtestanud projekti suurusele ja liigile vastavad vajalikud sisemenetlused seoses järgmisega:

- personalipoliitika, nt kirjaliku personalipoliitika vastuvõtmine ja haldamine ning juhtimissüsteemid või protseduurid, mis hõlmavad muu hulgas lapstööjõu kasutamise ja sunniviisilise tööga seotud riske;
- suunised, mis käsitlevad võrdseid võimalusi ja diskrimineerimiskeeldu, s.t keeldu teha töölevõtmise otsuseid tööalaste vajadustega mitteseotud isiklike omaduste alusel, nagu sugu, rass, kodakondsus, poliitilised seisukohad, sisserändaja staatus, kuulumine ametiühingusse, etniline või sotsiaalne päritolu, kuulumine põlisrahva hulka, religioon või usk, perekonnaseis, puue, vanus, seksuaalne sättumus või sooidentiteet;
- vaidluste lahendamise mehhanismi või alternatiivsete kanalite olemasolu, mis võimaldavad töötajatel töökohaga seotud probleeme tõstatada.

Näited tööjõu ja töötingimustega seotud kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Näited võimalikust täiendavast hindamisest riskide tuvastamise korral	Näited võimalikest leevendusmeetmetest riskide tuvastamise korral
Inimressursid, tööjõud ja lepingute sõlmimine — Suur hulk võõrtöötajaid [v.a välismaal töötavad kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistid], kes võetakse tööle kodanikega võrreldes teistsugustel tingimustel.	Varases arendusetapis olevate projektide puhul võib viia läbi tööjõuga seotud hindamise, et teha kindlaks tööjõuga seotud riskid ja neid täiendavalt hinnata. Rakendusetapis olevate projektide puhul võiks korrapärase ajavahemike järel teha tööjõuga seotud auditeid.	Asjakohased leevendusmeetmed kindlaks-tehtud puuduste parandamiseks (nt võõrtöötajad võetakse tööle kohaliku tööjõuga võrdsetel tingimustel ja värvatakse õiglaselt) ning näitajad, mille abil antakse aru olukorra paranemisest (nt paremad töötingimused, haavatavate rühmade toetamine). Erilist tähelepanu võib olla vaja pöörata sellele, kuidas töövõtjad, alltöövõtjad ja/või tarnijad oma tööjõudu kohtlevad. Rakenduspartner ja projektiarendaja võivad leppida kokku väljamaksete tegemise eel minimaalsetele vastuvõetavatele standarditele vastavuse tagamises ning sätestada vastava korra rakenduspartnerit rahuldaval viisil lepingudokumentides.
Töötajate kaasamine ja ühinemisvabadus — On (avalikke) väiteid ametiühinguliikmete diskrimineerimise või neile kätemaksmise kohta.		
Sundimise vormid — Tööandja hoiab enda käes töötajate dokumente. — Töötajad peavad maksuma tööandjale töölevõtutasu või maksuma talle tagasi sõidukulud.		
Noored töötajad — Projektis osalevad alla 18-aastased noored.		

Töotervishoid ja rahvatervis, ohutus ja turvalisus. Selle sotsiaalse aspekti puhul kontrollib rakenduspartner, kas projektiarendajad / lõplikud vahendite saajad kaitsevad ja edendavad töötajate tervist, ohutust ja turvalisust, kehtestades asjakohased juhtimiskavad ja meetmed ohutute, tervislike ja turvaliste töötingimuste tagamiseks ning projektist mõjutatud kogukondade ja tarbijate jaoks projekti elutsükli jooksul nii rutiinsest kui ka mitterutiinsest tegevusest tulenevate tervise-, ohutus- ja turvariskide maandamiseks.

Näiteks peaks rakenduspartner kontrollima ja nõudma, et projektiarendaja / lõplik vahendite saaja varustaks töötajad asjakohaste isikukaitsevahenditega, et tagada nende kaitse projekti rakendamise ajal, ning et on kehtestatud menetlused tervise- ja ohutusküsimustega tegelemiseks ja vajaduse korral rahalise hüvitise maksmise mehhanismid.

Rakenduspartner kontrollib eelkõige seda, kas lõplik vahendite saaja tagab vastavalt asjakohasusele ning projekti suurusele ja liigile järgmise:

- riskihindamine, et hinnata projekti raames ellu viidavast tegevusest tulenevaid ohte ning kahjulikku mõju töotervishoiule ja rahvatervisele, ohutusele ja turvalisusele;
- tervishoiu, ohutuse ja turvalisuse juhtimise kava, mida tuleks korrapäraselt ajakohastada;
- töötajate varustamine piisavate isikukaitsevahenditega, et tagada töötajate kaitse projekti rakendamise ajal. Kõik projekti elluviimise kohtades viibivad isikud, sealhulgas töötajad, külastajad, kliendid ja alltöövõtjad, peaksid saama tasuta asjakohased isikukaitsevahendid vastavalt tervishoiu, ohutuse ja turvalisuse juhtimise kavale;
- tõhus järelevalve kogu projekti elutsükli jooksul, et tagada töötajate tervis, ohutus ja turvalisus;
- projekti raames ellu viidava tegevusega seotud hädaolukordadele reageerimise kavandamine koostöös kohalike ametiasutuste ja mõjutatud kogukondadega, et võtta hädaolukorras tõhusaid meetmeid;
- nakkushaiguste, sealhulgas COVID-19 riski hindamine ja projekti läbivaatamise käigus kindlaks tehtud COVIDi tüüpi haiguste puhuks juhtimiskava koostamine.

Näited töotervishoiu ja rahvatervise ning ohutuse ja turvalisusega seotud kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Näited võimalikust täiendavast hindamisest riskide tuvastamise korral	Näited võimalikest leevendusmeetmetest riskide tuvastamise korral
— Projekti oluline mõju kohaliku elanikkonna tervisele. — Keskmine või suur töotervishoiu ja tööohutusega seotud risk.	Töotervishoiuga ja/või rahvatervise ning ohutuse ja turvalisusega (vastavalt asjakohasusele) seotud riskide hindamine kas eraldiseisva hindamisena või laiemale hindamisele ja aruannete (näiteks KMH aruanne) osana.	Asjakohaste tervise- ja ohutuskavade, sealhulgas vajaduse korral hädaolukordade ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise kava ning haiguste ennetamise ja nende leviku tõkestamise kava, liikluse korraldamise, turvalisuse tagamise ja sissevoolu haldamise kavade koostamine ja rakendamine. Meetmed võivad hõlmata ka turvatöötajate asjakohast väljaõpet ja käitumisjuhendeid ning muud turvalisuse tagamise korraldust objektil.

Haavatavate isikute ja/või rühmade kaitse ja kaasamine. Selle sotsiaalse aspekti puhul võtab rakenduspartner vajalikud meetmed, et teha kindlaks ja hoida ära võimalikud projektist tulenevad riskid ja mõjud haavatavate, tõrjutud või diskrimineeritud isikute ja rühmade ning põlisrahvaste elule ja elatusvahenditele. Kui nende mõjude ja riskide vältimine ei ole võimalik, võtab rakenduspartner koos projektiarendajaga meetmeid mõju vähendamiseks, minimeerimiseks, leevendamiseks või tõhusaks korvamiseks/heaastamiseks. Kontrollimisel tuleks arvesse võtta InvestEU fondist toetatava kavandatud investeeringu liiki, võttes arvesse, et see on teatavate projektide (nt sotsiaalne taristu) puhul asjakohasem kui teiste puhul. Kui projekt võib avaldada mõju põlisrahvale, nõuab rakenduspartner, et projektiarendaja kontrolliks põlisrahva kohalolekut kavandatud projekti piirkonnas või põlisrahva ühist seotust selle piirkonnaga. Põlisrahva kohaloleku korral hangib projektiarendaja põlisrahva eelneva vabatahtliku ja teadliku nõusoleku ning töötab välja asjakohased kavad mõju leevendamiseks ja korvamiseks, sealhulgas tulu jaotamise mehhanismid.

Rakenduspartner kontrollib eelkõige seda, kas lõplik vahendite saaja tagab vastavalt asjakohasusele ning projekti suurusele ja liigile järgmise:

- projektiarendaja / lõplik vahendite saaja rakendab asjakohaseid meetmeid, et vältida ja/või minimeerida riske ja kahjulikku mõju haavatavatele isikutele ja/või rühmadele, sealhulgas puuetega inimestele (nt tagab võrdse kohtlemise ning väldib ja/või minimeerib diskrimineerimise mõju kogu projekti vältel);
- põlisrahvast mõjutavate projektide puhul: i) eelneva vabatahtliku ja teadliku nõusoleku hankimise nõuetekohane protsess, ii) asjakohane kava mõju leevendamiseks ja/või tulu jagamiseks põlisrahva kogukondadega, iii) allkirjastatud leping, mis kinnitab põlisrahva (tingimuslikku või tingimusteta) nõustumist projektiga, ja sellega seotud kava (mis peab olema realistlik ja asjakohaselt eelarvestatud).

Näited haavatavate isikute ja/või rühmade kaitse ja kaasamise kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Näited võimalikust täiendavast hindamisest riskide tuvastamise korral	Näited võimalikest leevendusmeetmetest riskide tuvastamise korral
— Projekti raames ellu viidavast tegevusest ja/või sellega seotud rajatistest tulenev võimalik ebaproportsionaalne kahjulik mõju haavatavatele elanikkonnarühmadele, sealhulgas põlisrahvastele. — Projekt võib veelgi suurendada niigi tõrjutud isikute ja/või rühmade, näiteks puuetega inimeste takistusi teenustele juurdepääsul.	Sotsiaalsete aspektide hindamine (kas eraldiseisva hindamisena või osana keskkonnamõju hindamisest), mis hõlmab projektiga nendele isikutele ja/või rühmadele avaldatava positiivse ja negatiivse mõju liiki, ulatust, laadi ja suurust ⁽¹⁾. Kui projekt mõjutab põlisrahvast, on asjakohane viia läbi sotsiaalsete aspektide hindamine, mis on kohandatud põlisrahva kogukondade kultuurilistele ja sotsiaal-majanduslikele eripäradele ja tundlikele teemadele.	— Meetmed negatiivse mõju vältimiseks, minimeerimiseks, leevendamiseks või heastamiseks ning (asjakohasuse korral) haavatavatele isikutele ja/või rühmadele avalduva positiivse mõju tugevdamiseks, sealhulgas mõjutatud kogukondadega, sealhulgas nimetatud rühmadega tulu jagamise võimaluste ja meetmete kindlakstegemine. — Kui toiming mõjutab põlisrahvaid, tuleks tagada: i) eelneva vabatahtliku ja teadliku nõusoleku hankimise nõuetekohane protsess, ii) asjakohane kava mõju leevendamiseks ja/või tulu jagamiseks põlisrahvaste kogukondadega ning iii) allkirjastatud leping, mis kinnitab põlisrahva kogukonna (tingimuslikku või tingimusteta) nõustumist projektiga, ja sellega seotud kava, mis peab olema realistlik ja asjakohaselt eelarvestatud.

⁽¹⁾ Kooskõlas IAIA mõju hindamise rahvusvaheliste põhimõtetega:
<http://www.socialimpactassessment.com/documents/IAIA%202015%20Social%20Impact%20Assessment%20guidance%20document.pdf>.

Sooline võrdõiguslikkus. Kui projekti puhul on kindlaks tehtud võimalikud kahjulikud soolise võrdõiguslikkusega seotud mõjud ja riskid, nõuab rakenduspartner, et projektiarendaja hindaks täiendavalt investeringute võimalikku mõju nii naistele kui ka meestele, mis võimaldab välja tuua ebavõrdsuse, palgalõhed, diskrimineerimise, probleemid, haavatavuse ja muud toimingute puhul asjakohased kahju tekitamise riskid, mis vastasel juhul jääksid varjatuks.

Samuti peab projektiarendaja tegema kindlaks kõik võimalikud ja asjakohased sootundlikud parandusmeetmed, mille abil tõhusalt ennetatakse ja välditakse mis tahes vormis vägivalda, ahistamist, sealhulgas seksuaalset ahistamist, ärakasutamist ja väärkohtlemist, soolist vägivalda, kiusamist, hirmutamist ja/või ärakasutamist. Need meetmed võivad muu hulgas hõlmata i) toetava organisatsioonikultuuri arendamist, mille tulemusena teateid soolise vägivalla ning seksuaalse ahistamise, ärakasutamise ja väärkohtlemise kohta võetakse tõsiselt; ii) töötajatele, teenusekasutajatele ja kogukondadele kättesaadavate kaebuse esitamise mehhanismide loomist, mille kaudu saab teatada soolise vägivalla või seksuaalse ahistamise, ärakasutamise ja väärkohtlemisega seotud vahejuhtumitest või tõstatada nendega seotud mureküsimusi, ning iii) töötajatele ja väliste sidusrühmadele suunatud koolitust ja muid teadlikkuse suurendamise meetmeid, mille abil antakse teavet äriühingu nulltolerantsi kohta soolise vägivalla ning seksuaalse ahistamise, ärakasutamise ja väärkohtlemise suhtes ning selle kohta, mida loetakse sooliseks vägivallaks ning seksuaalseks ahistamiseks, ärakasutamiseks ja väärkohtlemiseks.

Rakenduspartner kontrollib eelkõige seda, kas projektiarendaja / lõplik vahendite saaja tagab vastavalt asjakohasusele ning projekti suurusele ja liigile järgmise:

- põhimõtted ja protseduurid, millega tagatakse naiste ja meeste võrdne kohtlemine, ennetatakse soolist vägivalda ja ahistamist ning hoitakse ära igasugune sooline diskrimineerimine kogu projektitsükli jooksul. Need põhimõtted ja protseduurid võivad hõlmata organisatsiooni põhimõtteid soolise võrdõiguslikkuse, mitmekesisuse ja kaasamise kohta, mis käsitlevad soolist vägivalda ja ahistamist, kas eraldi sõnastatud põhimõtetena või laiemana poliitika osana;
- piisavad reageerimismeetmed igasuguse vägivalla, näiteks soolise vägivalla, hirmutamise, ärakasutamise, kiusamise, ahistamise, sealhulgas seksuaalse ahistamise ja/või väärkohtlemise korral.

Näited soolise võrdõiguslikkusega seotud kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Näited võimalikust täiendavast hindamisest riskide tuvastamise korral	Näited võimalikest leevendusmeetmetest riskide tuvastamise korral
— Projekt suurendab naiste haavatavust, mida põhjustavad näiteks diskrimineerimine, ühiskondlikud hoiakud ja otsuste tegemisest kõrvalejätmine. — Projektiga seotud tööjõu diskrimineerimine ja võimaluste ebavõrdsus ning soolise vägivalla või seksuaalse ahistamise, ärakasutamise ja väärkohtlemise risk projekti kontekstis.	Võib teha soolise analüüsi, et hinnata toimingute võimaliku mõju naistele ja meestele ning sugudevahelistele suhetele (meeste ja naiste vahelised majanduslikud ja sotsiaalsed suhted, mida loovad ja tugevdavad ühiskondlikud institutsioonid).	— Soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava või sarnane dokument, millega nähakse ette naiste ja meeste erinevatele vajadustele vastavad meetmed soolise ebavõrdsuse vähendamiseks. — Sooteadlikud juhtimiskavad ning naiste sisuline kaasamine projektide kavandamisse ja rakendamisse. — Tõhusate süsteemide, poliitika ja tegevusjuhendi väljatöötamine soolise vägivalla ning seksuaalse ahistamise, ärakasutamise ja väärkohtlemise riskide maandamiseks.

Maa omandamine ja sundvõõrandamine. Projektide puhul, mis eeldavad maa omandamist või sundvõõrandamist, kogub rakenduspartner projektiarendajalt asjakohast teavet selle kohta, kas projekt vastab maa omandamise ja/või sundvõõrandamise suhtes kohaldatavatele riiklikele või piirkondlikele õigusaktidele (vastavalt asjakohasusele).

Projektide puhul, mis mõjutavad loodusvarade kasutamist või neile juurdepääsu kogukondade poolt, peaks rakenduspartner kontrollima, kas sellist mõju on kättesaadavates aruannetes (näiteks KMH aruandes) nõuetekohaselt hinnatud ja leevendatud. Kui sellist mõju ei ole arvesse võetud, peaks rakenduspartner paluma projektiarendajatel viia läbi asjakohased hindamised.

Projektide puhul, mis eeldavad selliste isikute ümberasustamist, kes kasutavad maad või vara ilma ametliku omandiõigusega, nagu slummielanikud või skvotterid, kontrollib rakenduspartner, kas projektiarendaja / lõplik vahendite saaja tagab vastavalt asjakohasusele ning projekti suurusele ja liigile järgmise:

- dokumenteeritud lähenemisviis, mille alusel ümberasustamine toimub, ning rakendamise- ja järelevalvekord, millega tagatakse, et protsess toimub kooskõlas maa omandamise ja/või sundvõõrandamise suhtes kohaldatavate riiklike või piirkondlike õigusaktidega ning ELi põhiõiguste hartaga (artikkel 17), Euroopa sotsiaalharta (peamiselt artikkel 31 ja artikli 34 lõige 3) ja Euroopa sotsiaalõiguste sambaga (põhimõte nr 19).

Näited maa omandamise ja mittevabatahtliku ümberasumise kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Võimalik täiendav hindamine riskide tuvastamise korral	Võimalikud leevendusmeetmed riskide tuvastamise korral
Ilma seadusliku maaomandiõigusega isikute, skvotterite või slummielanike füüsiline või majanduslik ümberasustamine.	Mõnel juhul võib osutuda vajalikuks loendus ⁽¹⁾ ja sotsiaal-majanduslik lähteolukorra uuring, ⁽²⁾ et teha kindlaks ümberasustatavate inimeste arv, mõjutatud elatusvahendid ja hüvitatav vara.	Leevendus- ja/või hüvitusmeetmed (nt tegevuskava kujul), et tagada projektist mõjutatud inimeste puhul vähemalt nende elutingimuste taastamine ja ideaaljuhul elutingimuste parandamine.

⁽¹⁾ Loendus peaks hõlmama kahjude inventuuri (vara, juurdepääs ressurssidele või teenustele jne), üksikasjalikku mõõtmisuuringut ja kaotatud vara hindamist ning kogu mõjutatud elanikkonda.

⁽²⁾ Sotsiaal-majandusliku lähteolukorra uuringu võib tuletada valikuuringust ning see on väga oluline mõjutatud isikute sotsiaal-majandusliku, kultuurilise ja poliitilise profiili, nende üldise vastupanuvõime või haavatavuse ning sellest tuleneva mõju suuruse ja liigi kindlakstegemisel.

Kultuuripärand. Selle sotsiaalse aspekti puhul veendub rakenduspartner, et projektiarendaja / lõplik vahendite saaja integreerib kultuuripärandi haldamise oma tegevusse, et vältida või leevendada oma projekti/tegevuse kahjulikku mõju kultuuripärandile. Kui selline mõju on vältimatu, kehtestab rakenduspartner nõuded, et toetada kultuuripärandi kaitset kahjuliku mõju eest InvestEU fondist toetatavate toimingute elluviimisel, edendades kultuuripärandile avalduva mõju hindamist ja haldamist, kultuuripärandi kasutamisest saadava kasu õiglast jagamist ning kultuuripärandi tundmist ja väärtustamist. Projektide puhul, mille puhul nõutakse KMHd, käsitletakse ainelisele kultuuripärandile (s.t füüsilistele kultuurivaradele) avalduva mõjuga seotud aspekte loamenetluse käigus ja vastav teave peaks olema kajastatud KMH aruandes.

Selleks kontrollib rakenduspartner, kas projektiarendaja / lõplik vahendite saaja tagab vastavalt asjakohasusele järgmise:

- hinnang projekti mõju kohta ainelisele ja vaimsele kultuuripärandile, sealhulgas seoses kultuuripärandi tähtsusega;
- kultuuripärandi eest vastutava pädeva asutuse arvamus ja kinnitus selle kohta, et asjaomaste sidusrühmadega on konsulteeritud;
- leevendusmeetmed ning juhuslike leidude puhul kohaldatava menetluse ja programmi rakendamine.

Näited kultuuripärandiga seotud kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Näited võimalikust täiendavast hindamisest riskide tuvastamise korral	Näited võimalikest leevendusmeetmetest riskide tuvastamise korral
— Tegevus hõlmab mahukaid kaevetöid, lammutustöid, pinnase teisaldamist, maa üleujutamist või muid muutusi füüsilises keskkonnas. — Tegevus toimub sihtriigi tunnustatud kultuuripärandi objektidel või selle läheduses. — Tegevusel on kahjulik mõju kohalike kogukondade kultuurile, teadmistele ja tavadele.	Eksperdi hinnang kultuuripärandi tähtsuse, siseriiklike õigusaktide ja asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide nõuete kohta; mõjutatud kogukondadega peetud konsultatsioonide tulemused. Kultuuripärandile avalduvat mõju hinnatakse ja leevendatakse kooskõlas riiklike ja/või kohalike õigusnormide ja kaitsealade majandamiskavadega, rahvusvahelistest õigusaktidest tulenevate riiklike kohustustega ja rahvusvaheliselt tunnustatud heade tavadega.	— Asjakohased leevendusmeetmed kultuuripärandile avalduva kahjuliku mõju vähendamiseks ja leevendamiseks, samuti selliste meetmete rakendamise ajakava ja vajalik eelarve. — Juhuslike leidude haldamise eeskirja kehtestamine. — Menetlused ja süsteemid kultuuripärandi haldamiseks viisil, mis vastab tegevuse ja kultuuripärandi kontekstile. — Kultuuripärandi haldamisega seotud kaalutluste integreerimine kõikidesse asjakohastes tegevuskavadesse ja protseduuridesse, nagu pinnase häiringu lubamise süsteemid, personalipoliitika, tervishoiu ja ohutusega seotud protseduurid.

Sidusrühmade kaasamine. Selle sotsiaalse aspekti puhul tagab rakenduspartner, et kavandatud projektide raames on pandud paika sidusrühmade kaasamise protsessid, mis vastavad projekti keskkonna- ja sotsiaalsetele riskidele. Need protsessid peaksid põhinema kaasaval ja süstemaatilisel lähenemisviisil, et teha sidusrühmadega konstruktiivset koostööd. Rakenduspartner kontrollib, kas projektiarendaja kaasab sidusrühmi keskkonnavalaste otsuste tegemise protsessi varases etapis, kui kõik võimalused on veel avatud, et võimaldada neil anda sisuline panus ning tagada, et optimaalse tulemuse saavutamiseks võetakse arvesse nende arvamusi, huve ja kartusi.

Projektide puhul, mille suhtes kehtivad õigusaktidest tulenevad üldsuse kaasamise nõuded, peaks rakenduspartner koguma projekti kogu kestuse jooksul teavet projektiarendaja, mõjutatud kogukondade ja muude huvitatud isikute vahel käimasoleva või kavandatava dialoogi kohta.

Projektide puhul, mis on eriti keerukad või millega kaasnevad märkimisväärsed riskid, võib olla vaja kehtestada sidusrühmade kaasamise kava või dokumenteerida samaväärne protsess, et teha kindlaks peamised sidusrühmad ning panna paika asjakohased kaasamise vormid ja tasemed.

Rakenduspartner kontrollib eelkõige seda, kas projektiarendaja / lõplik vahendite saaja tagab vastavalt asjakohasusele ning projekti ulatusele ja mõjule järgmise:

- tõendid selle kohta, et asjaomane teave avalikustatakse õigeaegselt kas elektrooniliselt või muul asjakohasel viisil, mis võimaldab üldsusel sellega nõuetekohaselt ja hõlpsasti tutvuda. See teave hõlmab projekti eesmärki, selle riske, kahjulikku mõju ja võimalusi, sidusrühmade kaasamise protsessi, kaebuste esitamise mehhanismi ja vajaduse korral kavandatud avalikke konsultatsioone;
- konsulteerimisprotsessi üksikasjalik kord, sealhulgas vajaduse korral piiriüleses kontekstis;
- kokkuvõtte üldise konsulteerimisprotsessi tulemustest ja sellest, kuidas neid tulemusi on arvesse võetud või muul viisil käsitletud, mis kajastub asjaomaste pädevate asutuste otsus(t)es, mis vastavad ELi õigusraamistikus sätestatud nõuetele;

- sidusrühmade kaasamise kava või samaväärne dokumenteeritud protsess, millest nähtub sidusrühmade kaasamise strateegia. Seda dokumenti tuleks projekti rakendamise käigus ajakohastada, kui toimuvad muutused;
- tõhusa kaebuste esitamise mehhanismi olemasolu, mis võimaldab sidusrühmadel tõstatada oma mureküsimusi ning millega tagatakse kaebuste asjakohane käsitlemine, sealhulgas vajaduse korral konfidentsiaalsus- ja kaitsemeetmed;
- kavandatud meetmed kõigi väidete uurimiseks, mis puudutavad sidusrühmi mõjutavaid ebaseaduslikke või kuritahtlikke tegusid. Selliste tegude kordumise vältimiseks tuleks võtta asjakohaseid meetmeid, sealhulgas vajaduse korral teatada neist pädevatele asutustele.

Näited sidusrühmade kaasamise kontrolli kohta		
Tuvastatud mõjud ja riskid	Näited võimalikust täiendavast hindamisest riskide tuvastamise korral	Näited võimalikest leevendusmeetmetest riskide tuvastamise korral
— Oluline keskkonna- ja/või sotsiaalne mõju, mis nõuab projektiteabe avalikustamist ja/või üldsuse osalemist. — Toiminguga kaasnevad märkimisväärsed maineriskid, kohalike kogukondade vastuseis või varasemast ajast pärinevad probleemid.	Lisaks õigusaktidest tulenevatele nõuetele oleks hea tava teha sidusrühmade analüüs, et teha kindlaks ja dokumenteerida erinevad sidusrühmad – nii need, keda projekt tõenäoliselt otseselt või kaudselt, positiivselt või negatiivselt mõjutab, kui ka need, kes võivad olla projektist huvitatud või seda mõjutada (teised huvitatud isikud), – ning neid sidusrühmi analüüsida. Seda võib teha KMH protsessi raames.	— Keerukate ja riskantsete projektide puhul sidusrühmade kaasamise kava või samaväärne dokument, milles kirjeldatakse projekti sidusrühmade kaasamise protsessi tervikuna, konkreetseid toiminguid, rolle, ressursse ja ajakava ning mida kasutatakse suunava dokumendina kogu projektitsükli vältel. — Projekti tasandil kaebuste esitamise mehhanism, mille abil sidusrühmad saavad kogu projektitsükli jooksul edastada oma muresid ja kaebusi ning mis hõlbustab nende lahendamist.

2.4.6. Positiivne tegevuskava

Siin kirjeldatud kestlikkuskontrolli protsessi eesmärk on tagada, et InvestEU fondist toetatavaid projekte kontrollitakse piisavalt, lähtudes minimaalsetest sotsiaalsetest kriteeriumidest. Seda protsessi rakendatakse väga erinevates kontekstides, projektarendajad ja finantssektori vastaspoold kohaldavad erinevaid sotsiaalse hindamise tasemeid ning projektidega kaasnevad erineva keerukusega sotsiaalsed küsimused.

Sotsiaalsete kriteeriumide keskmes on võimaliku kahjuliku mõju kindlakstegemine, hindamine ja haldamine. Siiski soovitatakse projektarendajatel tungivalt kasutada ka positiivse tegevuskava kontrollnimekirja, et kaaluda võimalikke meetmeid, mis võiksid aidata tugevdada projekti positiivset mõju. Positiivse tegevuskava kontrollnimekirja kasutamine on soovitatav vabatahtlik samm kõigi stsenaariumide puhul (s.t projektid, mis jäävad allapoole või ületavad künnist, ning kõik riskikategooriad). Positiivse kontrollnimekirja kasutamine annaks toimingule lisapunkte ⁽¹⁰⁰⁾.

Positiivne tegevuskava keskenduks kolmele põhielemendile, mida kirjeldatakse alljärgnevalt.

Sooline võrddõguslikkus ja naiste mõjuvõimu suurendamine. Projektarendajaid / lõplikke vahendite saajaid innustatakse koostöös rakenduspartneritega võtma projektide planeerimisel ja kavandamisel arvesse naiste, meeste, tüdrukute ja poiste erinevaid vajadusi. Projektide planeerimine ja kavandamine sel viisil tagab paremad ja jätkusuutlikumad toimingud, mis tänu märkimisväärsele mitmekordistavale mõjule muudavad suurema hulga inimeste elu paremaks. Selline sooline vaatenurk suurendab juurdepääsu investeringute abil pakutavatele varadele või teenustele ja nende kasutamist, kasvates seeläbi sotsiaalset tulu.

⁽¹⁰⁰⁾ Täpsema teabe saamiseks vt 3. lisa.

Näiteks võib sooline vaatenurk aidata transpordisektoris kaasa suurema mõju saavutamisele. Kui tööle- ja kojusõit võtab kaua aega või on ebaturvaline või kui transpordiühendus on ebausaldusväärne, jäävad naised eemale parema palgaga ametlikelt töökohtadelt, mis kipuvad koonduma kaubandus- ja äritegevuse keskustesse, ning asuvad tööle madalamapalgalistes mitteametlikes sektorites või osalise tööajaga töökohtadel, mis on kodule lähemal. Sel juhul suurendab sooaspekti arvessevõtmine transporditeenuste kasutamist ja muudab need teenused tõhusamaks. Lisaks annab see naistele rohkem tööhõivevalikuid. Samuti on veesektoris rohkelt tõendeid selle kohta, et naiste osalemine kohaliku veevarustuse juhtimises ja hea sanitaarkäitumise levitamises aitab kaasa jätkusuutlikumate veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide loomisele.

Tööjõu mitmekesisus ja naiste osalemine äriühingute otsustusprotsessis võivad oluliselt mõjutada äriühingute tulemuslikkust ja investeeringute tasuvust. Suurema soolise mitmekesisusega äriühingud teenivad riigi vastava sektori keskmiste näitajatega võrreldes suurema tõenäosusega rohkem tulu. Samuti näitavad tõendid, et äriühingud ja riigid on kõige edukamad siis, kui nad suudavad kõige paremini ära kasutada nii naiste kui ka meeste uuendusmeelsust ja loovust.

Rakenduspartnerid peaksid eelkõige kaaluma järgmise toetamist:

- projektid, mille **esmane eesmärk** on vähendada kindlakstehtud soolist ebavõrdsust või mille puhul suurem osa kasuajajaid on naised (nt reproduktiivtervise kliinik või toetus naispõllumajandustootjatele krediidi saamiseks);
- **sektor**, millel on ümberkujundav mõju soolisele võrdõigusslikkusele ja naiste aja kokkuhoiule (nt hooldusmajandus, emakaealavähi uuringud);
- taristuprojektide **sihiteadlik kavandamine** nii, et tagada naiste ja meeste võrdne juurdepääs (nt bussiliinid ja sõiduplaanid, mis on kohandatud naiste sõiduharjumustele ja -vajadustele, sootundlik arhitektuuri- või linnaplaneerimine);
- otsene ja kaudne **töökohtade loomine** naistele. See hõlmab **erimeetmeid** naiste kaasamiseks tööjõu hulka või tööalase segregatsiooni kaotamiseks projektiarendaja tasandil ja/või projekti käitamise ajal (nt lastehoiuasutused ja mitmekesisuse poliitika, mis läheb kaugemale kui üksnes vastavus kehtivatele õigusnormidele).

Sotsiaalne kaasatus. Projektiarendajaid / lõplikke vahendite saajaid innustatakse koostöös rakenduspartneritega kaaluma sotsiaalset kaasatust ja võrdsust edendavate projektide kavandamist. Sotsiaalne tõrjutus ja vaesus on ELis jätkuvalt probleem⁽¹⁰¹⁾. Kooskõlas üldise kohustusega järgida kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, saaksid lisapunkte projektid, milles rakendatakse põhimõtet, et mitte kedagi ei tohi kõrvale jätta.

Rakenduspartnerid peaksid kaaluma eelkõige selliste projektide toetamist, mis edendavad järgmist:

- **taskukohasus:** taskukohased teenused või taristu, mille eesmärk on jõuda haavatavama elanikkonnani või tagada võrdsem juurdepääs (nt ühistranspordi piletihinnad, sotsiaaleluruumid, tervishoid ja/või haridus, kui kohaldatakse kasutustasusid, krediiditagatis);
- **juurdepääsetavus ja ebavõrdsuse vähendamine:** kommunaalteenuste kättesaadavus (nt kodumajapidamiste ühendused sotsiaal-majanduslikult mahajäänud piirkondades), geograafilise ebavõrdsuse vähendamine juurdepääsul sellistele teenustele nagu tervishoid ja haridus, eraldatud piirkondade ühendamine ning teenuste osutamise puudujääkide kõrvaldamine alateenindatud piirkondade või rühmade puhul, näiteks tasuta transport koolidesse;
- **mittediskrimineerimine:** tegevuse suunamine konkreetsetele rühmadele, kellel on takistusi teenustele juurdepääsul, kehtestades konkreetset meetmed kaasatuse edendamiseks (nt tervishoiuteenustele juurdepääsu piiravate sotsiaalsete normide kaotamine, tagades juurdepääsu naisarstidele), ja juurdepääsetava taristu kavandamine (nt puuetega inimestele juurdepääsu võimaldamiseks).

Vastupanuvõime suurendamine. Projektiarendajaid / lõplikke vahendite saajaid innustatakse koostöös rakenduspartneritega toetama investeeringuid, mis vähendavad tulevaste šokkide tõenäosust ja suurendavad ühiskonna vastupanuvõimet šokkidele nende tekkimisel. Selliste šokkide, sealhulgas pandeemia, ülemaailmsete majanduskriiside, loodusõnnetuste ja kliimamuutuste mõju sagedus ja intensiivsus on aastate jooksul kasvanud. Hädavajaliku vastupanuvõime suurendamise lähenemisviisi keskmes peaks olema heaolu ja kaasavus.

⁽¹⁰¹⁾ 2017. aastal oli 22,4 % ELi elanikkonnast endiselt vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus, sealhulgas 24,9 % kõigist Euroopa lastest, 23,3 % naistest ja 18,2 % üle 65-aastastest inimestest. Ligikaudu 7 % kõigist eurooplastest elas endiselt suures materiaalses puuduses ning pandeemia majanduslike tagajärgede tõttu selliste inimeste arv tõenäoliselt kasvab.

Rakenduspartnerid peaksid kaaluma eelkõige selliste projektide toetamist, mis edendavad järgmist:

- **sotsiaalselt kaasavad kliimameetmed:** rakendatakse põhimõtet, et mitte kedagi ei tohi kõrvale jätta, tagades, et kliimameetmed võimaldavad kaasavat ja õiglast üleminekut vähese CO₂ heitega ühiskonnale, sealhulgas kliimamuutustest enim mõjutatud inimeste puhul (nt kliimamuutustega kohanemine, taskukohane kliimakindlustus, kliimasõbralik tehnoloogia põllumajandustootjatele, võrguvälised taastuvad energiaallikad jms);
- **majanduslik vastupanuvõime:** ettenägematute šokkide talumise suutlikkuse suurendamine, investeerides taristusse geograafilistes piirkondades, mis on šokkide suhtes haavatavamad (s.t piirkondades, kus on šokkide esinemise suurem risk ja väiksem suutlikkus nendega toime tulla) või mis võivad tulevikus surve alla sattuda, ning jätkusuutlike erasektori ökosüsteemide ülesehitamine, investeerides rahalisse kaasatusse ja töökohtade loomisse.

2.4.7. Aruandlus ja järelevalve

Nagu on kirjeldatud 4. peatükis, peab rakenduspartner kontrolliprotsessi lõpus esitama InvestEU investeringute komitee kestlikkuskontrolli kokkuvõtte, mis hõlmab järgmisi põhielemente:

- kinnitus õigusnormidele vastavuse kontrolli kohta;
- künnist ületavate otse rahastatavate projektidega seotud riskide liigitus, mis põhineb võimaliku negatiivse mõju hindamisel;
- madala riskitasemega projektide korral täiendavast hindamisest loobumise põhjendus;
- kontrollietapis läbi viidud edasise hindamise tulemused ja sotsiaalnäitajate tulemustabel;
- kindlakstehtud riskide ja mõjude haldamise kavad (vajaduse korral);
- positiivse sotsiaalse mõju suurendamise meetmete kokkuvõte, kui see on asjakohane.

Järgmine oluline etapp on projektiarendaja teostatav järelevalve, mis sotsiaalse mõõtme puhul ei kujuta endast ühtainsat meedet, vaid on pidev ja järkjärguline protsess. Seetõttu on oluline projekti üldise järelevalve raames võtta arvesse keskkonnavalasid ja sotsiaalseid küsimusi.

Juhul kui rakenduspartner tuvastab olulise mõju, mis võib mõjutada projekti sotsiaalset tulemuslikkust, võib ta koostöös projektiarendajaga teha ettepaneku leevendusmeetmete kohta (näiteks eespool olevates punktides esitatud meetmed) ja saada toimingule tingimusliku heakskiidu. Lisaks võib lõpliku vahendite saajaga sõlmitavas lepingus sätestada järelevalvenõuded.

2.5. Horisontaalsed sätted kõigi kolme mõõtme kohta

Selles punktis antakse rakenduspartneritele mõned kõigi kolme mõõtme puhul kehtivad üldised soovitusel. Need soovitusel hõlmavad seda, i) kuidas hinnata projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja suutlikkust käsitleda kõiki käesolevates suunistes kirjeldatud kliima-, keskkonna- ja sotsiaalseid aspekte ning ii) milliseid lepingupõhiseid kokkuleppeid rakenduspartner võiks vajaduse korral ette näha.

2.5.1. Projektiarendaja suutlikkus

Kliima-, keskkonna- ja sotsiaalsete küsimustega seotud hoolsusmeetmete täitmise protsessis on projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja suutlikkus täita kõiki asjaomaseid nõudeid oluline tegur, millest sõltub mis tahes meetme edukus või kestlikkuse küsimuste sujuv haldamine. Mida kogenum on projektiarendaja / lõplik vahendite saaja, seda suurem on võimalus, et ta suudab kliima-, keskkonna- ja sotsiaalset mõju hallata.

Projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja suutlikkuse hindamisel võiks rakenduspartner käsitleda järgmisi küsimusi ⁽¹⁰²⁾.

- Kas projektiarendajal on olemas protseduurid ja süsteemid kestlikkuse küsimustega tegelemiseks ning kas ta on selgelt pühendunud loodusvarade tõhusale kasutamisele, inimõiguste austamisele, võrdsele kohtlemisele ja muudele sotsiaalsetele aspektidele?

⁽¹⁰²⁾ Projektiarendaja suutlikkuse hindamisel võib kasulik olla ka punktis 2.7 esitatud teave.

- Kas projektiarendaja on seadnud sellega seotud eesmärgid, kas juhatus on kaasatud ja kas võetud kohustusi tunnustatakse organisatsiooni tasandil?
- Kas projektiarendajal on olemas asjakohased vahendid võetud kohustuste täitmiseks, meetodid ja vahendid erinevate mõjude hindamiseks ning suutlikkus puudustele reageerida, neid jälgida ja neist aru anda?
- Kas projektiarendajal on olemas keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem või samaväärne süsteem, mis on keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanäidatuste süsteem või ISO 14001, ISO 45001 või samaväärse standardi kohaselt sertifitseeritud või sellega vastavusse viidud? Kas keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi auditeeritakse?
- Kas kestlikkuse küsimustega tegelemiseks on piisavalt töötajaid ja rahalisi vahendeid?
- Senised tulemused kestlikkuse aspektidega tegelemisel ja suhetes rakenduspartneriga.

2.5.2. Lepingupõhised kokkulepped

Kestlikkusega seotud hooldusmeetmete täitmise protsessi käigus võib rakenduspartner jõuda järeldusele, et i) projektiarendaja / lõplik vahendite saaja peab võtma lisameetmeid (nt juurutama keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi, rakendama leevendusmeetmeid) või et ii) teatavaid litsentse ja lube on võimalik esitada alles hilisemas etapis või et iii) mõnda kokkulepitut meedet tuleb jälgida jne. Sel juhul võiks rakenduspartner teha järgmist:

- kehtestada lepingutingimused ja -kohustused, mille eesmärk on tagada asjakohaste kestlikkusmeetmete rakendamine ja mittevastavuse või mittetäitmise korral sanktsioonide määramine. Need võivad olla järgmised:
 - allkirjastamise eeltingimused, mis tähendab, et enne rahastamislepingu allkirjastamist tuleks pooleliolevad küsimused lahendada;
 - väljamakse tegemise eeltingimused, mis tähendab, et raha saab välja maksta ainult teatavate eeltingimuste täitmise korral;
 - erikohustused, mis tähendab, et konkreetsete kohustuste täitmatajätmine võib kaasa tuua teatava sanktsiooni ja äärmuslikel juhtudel isegi rahaliste vahendite tagasinõudmise;
- kehtestada projektile järelevalve- ja aruandlusnõuded (nt ennetus-, heastamis-, leevendamise- ja hüvitamismeetmete rakendamine vastavalt sellele, milliseid negatiivseid mõjusid vähendati/kõrvaldati/korvati, eduaruanded eri meetmete rakendamise seisu ja kestlikkuse tagamise tulemuste kohta, teave kohtuvaidlustega seotud küsimuste kohta jne).

Sellised nõuded tuleks selgelt sõnastada, et vältida arusaamatusi rollide, sisu ja projektiarendajatelt / lõplikelt vahendite saajatelt oodatava osas.

2.6. Toimingute majanduslik hindamine

Projekti keskkonnamõju, sotsiaalse mõju ja kliimamuutustega seotud mõju hindamine sobitub põhjalikumasse majanduslikku hindamisse, mis ELi toetatavate projektide puhul sageli läbi viiakse.

Majandusliku hindamise eesmärk on hinnata, mil määral aitab investimisprojekt kaasa üldisele sotsiaalsele heaolule ja majanduskasvule. Hindamisel võetakse arvesse projektist ühiskonnale tulenevaid kulusid ja kasu ning mõõdetakse projektiga kõigi sidusrühmade jaoks loodavat väärtust, et teha kindlaks, kas projektist saab kasu ühiskond tervikuna.

Majanduslikku hindamist saab kasutada investimisprojektide järjestamiseks nende sotsiaal-majandusliku väärtuse järgi ning see võib olla abiks olemasolevate piiratud rahaliste vahendite ja ressursside jaotamisel eri investeeringute või kasutamismõjude vahel. Sõltuvalt olemasolevatest ja tuvastatavatest andmetest projekti kulude ja tulude kohta võib majanduslikku hindamiseks kasutada erinevaid vahendeid, näiteks kulude-tulude analüüsi, kulutasuvuse analüüsi, vähima kulu analüüsi ja (väiksemal määral) mitut kriteeriumi hõlmavat analüüsi ⁽¹⁰³⁾.

⁽¹⁰³⁾ Vääririb märkimist, et need vahendid ei pruugi olla üksteist asendavad ja neid võib kasutada üksteist täiendavate meetoditena. Näiteks mitut kriteeriumi hõlmavat analüüsi võib kasutada strateegiliste valikute hindamiseks projektitsükli ettevalmistavas etapis. Kui strateegiline valik on kindlaks määratud, võib konkreetseid tehnilisi lahendusi võrrelda kulude-tulude analüüsi, kulutasuvuse analüüsi ja vähima kulu analüüsi abil.

InvestEU fondist toetatavate rahastamis- ja investeerimistoimingute puhul võtab investeeringute komitee ELi tagatise andmise üle otsustamisel arvesse mitut kriteeriumi. Üks neist kriteeriumidest on projekti panus jätkusuutlikku majanduskasvu. Sellele kriteeriumile vastavuse hindamisel võidakse kasutada majandusliku hindamise tulemusi. Näiteks kulude-tulude analüüsi kasutamise korral näitab sisemine tulumäär projektist tulenevat heaolu. Muudel juhtudel võib projekti majanduslikku tulemuslikkust hinnata võrdlusaluste põhjal.

Järgmistes punktides esitatakse peamised majandusliku hindamise vormid ja olemasolevad tavad. Programmi „InvestEU“ puhul ei ole kulude-tulude analüüs eeltingimus ja aktsepteeritakse ka alternatiivseid lähenemisviise majanduslikule hindamisele.

2.6.1. Majandusliku hindamise vormid

Kulude-tulude analüüs on investeerimisprojektide hindamisel eelistatud lähenemisviis, kuna see pakub projektide hindamiseks kindlat, objektiivset ja tõenditel põhinevat analüütilist raamistikku. Kulude-tulude analüüs põhineb projekti eeldatavate tulu- ja kuluvoogude rahalisel kvantifitseerimisel ning seda kasutatakse tavapäraselt mitmesuguste avaliku ja erasektori investeeringute hindamiseks. Kui tulud on suuremad kui kulud, peetakse projekti majanduslikult elujõuliseks niivõrd, kuivõrd eeldatav sisemine tulumäär ületab minimaalset vastuvõetavat ühiskondliku tulu määra.

Kulude-tulude analüüsi kasutamise korral hinnatakse keskkonna-, kliima- ja sotsiaalset mõju rahaliselt (kui nende mõjude rahasse arvutamine on võimalik ja mõistlik) ning seda tehakse (positiivsete või negatiivsete) rahavoogude elementide analüüsina, mida kasutatakse majanduslike tulemusnäitajate, sealhulgas sisemise tulumäära arvutamisel ⁽¹⁰⁴⁾.

Kulude-tulude analüüs toimub tavaliselt „projektiga“ ja „projektita“ stsenaariumi võrdlemise vormis.

Kulutasuvuse analüüsi soovitatakse juhul, kui projektil on ainult üks soovitud tulemus ja otsustajad soovivad võrrelda variante, mis saavutavad sama eesmärgi (isegi intensiivsus on erinev), et leida vähima kuluga variant. Tavaliselt kasutatakse seda väikeste projektide puhul või selliste elementide puhul, mis ei moodusta iseseisvat analüüsiüksust, vaid on suuremate investeeringute (nt tehnoloogia valik, seadmete või masinate ostmise või konkreetse tegevuse või programmi arendamine) vajalikud komponendid. Vähima kulu analüüsi kasutatakse juhul, kui eri variandid saavutavad sama tulemuse sama intensiivsuse juures, kuid erinevate kuludega. Sel juhul võrreldakse neid variante olulusringi kulude alusel.

Tasuvusanalüüsi või vähima kulu analüüsi kasutamise korral hinnangut keskkonna- ja kliimamõjule majanduslikus analüüsis sageli arvesse ei võeta, kuna seda ei peeta projekti liigi ja suuruse/olulisusega proportsionaalseks (või kuna mõju peetakse kõigi kaalutavate variantide puhul samaväärseks). Sellisel juhul – või kui majanduslikku hindamist üldse ei tehta – on soovitatav hinnata neid mõjusid eraldi (projekti keskkonna-, kliima- ning sotsiaalse hindamise raames, järgides käesolevates suunistes esitatud põhimõtteid). Alternatiivse lähenemisviisina võib kulutasuvust (tavaliselt kulude ja väljundi suhte kujul) kohandada, et võtta arvesse projekti olulisi majanduslikke välismõjusid, nagu CO₂ ja õhusaasteainete heide (nii on tavaks teha näiteks energiasektoris). Kui need välismõjud on negatiivsed, võib need arvutusse lisada kuludena (s.t kulutasuvuse jagamistehte lugejana).

Mitut kriteeriumi hõlmav analüüs annab otsustajatele teavet selle kohta, mil määral projekt ja selle variandid on üldise poliitikaraamistiku seisukohast asjakohased ja aitavad kaasa poliitikaeesmärkide saavutamisele. Tavaliselt kasutatakse seda mitut sektorit hõlmavate projektide puhul või selliste projektide puhul, millel on palju väljundeid/mõjusid, mida ei ole alati võimalik rahasse arvestada. Mitut kriteeriumi hõlmav analüüs sobib eriti hästi projekti arendustsükli kavandamisetapis erinevate investeerimisstsenaariumide hindamiseks.

Mitut kriteeriumi hõlmava analüüsi kasutamisel hinnatakse keskkonna- ja kliimamõju ning sotsiaalset mõju kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt. Need mõjud võib määratleda poliitikaeesmärkidena, mille puhul kasutatakse kriteeriume, kaale ja punktisummasid (et hinnata, mil määral projekt neid eesmärke tõenäoliselt täidab). Mitut kriteeriumi hõlmava analüüsi meetodika puhul võib kriteeriumidena kasutada projekti tulemuslikkuse kvantitatiivseid aspekte. Näiteks üheks kriteeriumiks võib olla rahaline hinnang kliimamuutuste leevendamisele avalduvale mõjule ja nõutav võib olla teatava miinimumväärtuse saavutamine. Sel viisil integreeritakse mõned kulude-tulude analüüsile tüüpilised väljundid mitut kriteeriumi hõlmavasse analüüsi.

⁽¹⁰⁴⁾ Ajavahemikuks 2014–2020 kehtestati komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2015/207 (ELT L 38, 13.2.2015, lk 1) *sotsiaalsed diskontomäärad* (Ühtekuuluvusfondist rahastatavate liikmesriikide puhul 5 % ja teiste liikmesriikide puhul 3 %), mis on jätkuvalt kasulikud võrdlusalused ka ajavahemikul 2021–2027. Sarnaseid väärtusi soovitatakse ka komisjoni 2014. aasta kulude-tulude analüüsi juhendis. Mõningaid asjakohaseid häid tavasid kirjeldatakse ka tulevases majandusliku hindamise käsiraamatus, mille koostab regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat koostöös komisjoni teiste peadirektoraatidega ja JASPERSi toel.

2.6.2. Olemasolevad majandusliku hindamise tavad

Ühtekuuluvuspoliitika kontekstis nähti 2014.–2020. aasta Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide määrusega suurprojektide puhul ette range kohustus teha kulude-tulude analüüs. Kulude-tulude analüüs peab järgima Euroopa Komisjoni investeerimisprojektide kulude-tulude analüüsi juhendis (2014) kirjeldatud metoodikat⁽¹⁰⁵⁾. Aastateks 2021–2027 on kavandatud paindlikum ja proportsionaalsem lähenemisviis, mis on kooskõlas majandusliku hindamise lähenemisviisiga, mida järgivad Euroopa Investeerimispank ja teised võimalikud rakenduspartnerid (vt allpool). Uut lähenemisviisi tutvustatakse tulevases majandusliku hindamise käsiraamatus (Economic Appraisal Vademecum), mille regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat koostöös Euroopa Komisjoni teiste peadirektoraatidega ja JASPERSi toel 2021. aasta alguses avaldamiseks ette valmistab.

Majandusliku hindamise käsiraamat ei asenda, vaid täiendab komisjoni 2014. aasta kulude-tulude analüüsi juhendit ning see peaks olema vahend, mida saab kasutada 2021.–2027. aasta finantsperspektiivis eri fondide puhul. Kuigi kulude-tulude analüüs jääb paljude komisjoni rahastatavate algatuste puhul vaikselt kasutatavaks hindamisvahendiks, soovitakse teatavate asjaolude korral muid vahendeid.

Programmi „InvestEU“ kontekstis võivad mõned potentsiaalsed rakenduspartnerid kasutada majanduslikku hindamist osana oma tavapärasest projektide hindamise protsessist, nagu on kirjeldatud allpool teatavate rahvusvaheliste finantseerimisasutuste valimi puhul.

- **Euroopa Investeerimispank (EIP)** viib läbi panga rahastatavate projektide majandusliku hindamise. EIP kasutab projekti sisemise tulumäära leidmiseks vaikselt metoodikana kulude-tulude analüüsi, milles võetakse arvesse projekti laiemat kasu ja kulusid ühiskonnale, sealhulgas keskkonnaga seotud välismõjusid. EIP kasutab ka kulutasuvuse analüüsi ja viimasel ajal ka mitut kriteeriumi hõlmavat analüüsi, võttes arvesse iga sektori muutuvaid olusid. Projektide keskkonna- ja sotsiaalse mõju hindamine põhineb panga keskkonna- ja sotsiaalvaldkonna käsiraamatus avaldatud standarditel. Majandusliku hindamise tulemused lisatakse EIP-lt laenu taotlevate projektide üldisesse hindamisraamistikku. EIP investeerimisprojektide majandusliku hindamise juhendis (2013) tutvustatakse majandusliku hindamise meetodeid, mida pank kasutab projektide majandusliku elujõulisuse hindamiseks⁽¹⁰⁶⁾.
- **Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD)** lähenemisviis kestlikkuse tagamisele hõlmab keskkonna-alaste ja sotsiaalsete nõuete arvessevõtmist kõigi panga rahastatavate projektide hindamisel ja rakendamisel. Iga EBRD rahastatud projekti suhtes kohaldatakse keskkonnavaldkonna ja sotsiaalset hindamist, võttes aluseks EBRD keskkonna- ja sotsiaalpoliitika ning sellega seotud tulemuslikkuse nõuded ning ELi sisulised keskkonnastandardid. Alates 2019. aasta jaanuarist viib EBRD läbi ka suure kasvahoonegaaside heitega projektide majanduslikku hindamist. Üldiselt tehakse majandusliku hindamise läbiviimisel kulude-tulude analüüs, välja arvatud juhul, kui kulutasuvuse analüüsi peetakse mõnes konkreetses olukorras asjakohasemaks, nagu on kirjeldatud EBRD rahastatavate suure kasvahoonegaaside heitega projektide majandusliku hindamise metoodikas (2019)⁽¹⁰⁷⁾.
- Ka **Põhjamaade Investeerimispank (NIB)** kontrollib kooskõlas oma kestlikkuse poliitika ja suunistega projektide võimalikku mõju ning keskkonna- ja sotsiaalseid riske⁽¹⁰⁸⁾. Pank vaatab läbi laenuvõtjate esitatud asjakohase teabe, näiteks keskkonnamõju hindamise aruande ning nõutavad load ja litsentsid. Lisaks kestlikkusele analüüsib NIB kvantitatiivse ja kvalitatiivse hindamise alusel ka projektide tehnilist ja majanduslikku kvaliteeti.

2.6.3. Soovitused seoses programmiga „InvestEU“

Kulude-tulude analüüsi ja/või muude majandusliku hindamise meetodite kasutamine programmi „InvestEU“ kontekstis sõltub rakenduspartnerite tavapärasest (senisest või kavandatavast) projektide hindamise protsessist. Kõige sobivama vahendi valik tehakse tavaliselt rakenduspartneri professionaalse hinnangu alusel, milles võetakse arvesse asjaomast sektorit, empiiriliste andmete kättesaadavust ja projekti keerukust.

Nende rakenduspartnerite jaoks, kellel ei ole (veel) väljakujunenud lähenemisviisi või menetlust majandusliku hindamise läbiviimiseks (mis on osa nende tavapärasest projektide hindamise protsessist), võivad peagi avaldatav majandusliku hindamise käsiraamat ja muud 4. lisas esitatud viitedokumendid pakkuda kasulikke raamistikke (milles soovitakse iga investeringuliigi puhul sobivaimat majandusliku hindamise meetodit).

⁽¹⁰⁵⁾ Vt https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf.

⁽¹⁰⁶⁾ Vt https://www.eib.org/attachments/thematic/economic_appraisal_of_investment_projects_en.pdf.

⁽¹⁰⁷⁾ Vt <https://www.ebrd.com/news/publications/institutional-documents/methodology-for-the-economic-assessment-of-ebrd-projects-with-high-greenhouse-gasemissions.html>.

⁽¹⁰⁸⁾ Vt https://www.nib.int/filebank/a/1332328414/506da9436eb1c0d4ec17b8b5a929d820/56-Sustainability_Policy_Guidelines-2012.pdf.

Nagu on märgitud kliimakindluse tagamist käsitlevas punktis 2.2, põhineb kliimamuutustele avalduva mõju rahalise väärtuse hindamise soovitatav metoodika EIP CO₂ jalajälje määramise metoodikal. See metoodika hõlmab projektiga tekitatavate (või välditavate) kasvuhooonegaaside heitkoguste mahtude hindamist asjakohaste heitekoefitsientide abil ning nende väärtuse hindamist, kasutades CO₂ heite varihinda.

Kliimakindluse tagamise seisukohast on oluline, et projekti majanduslikul analüüsil oleks usaldusväärne lähtestsenaarium, mis on kooskõlas ELi kliimapoliitika üldise suunaga. Ehkki otsus ülemineku kiiruse ja laadi kohta hõlmab endiselt teataval määral professionaalset hinnangut, nõuab hea tava, et lähtestsenaariumi eeldused oleksid selged. Näiteks ei peeta tõenäoliselt usaldusväärseks lähtestsenaariumi, mille puhul eeldatakse, et 2050. aastani jätkub väga süsinikdioksiidimahu tegevuse elluviimine.

Nagu on kirjeldatud keskkonnanäppide arvestamist käsitlevas punktis 2.3, põhineb keskkonnamõju rahaline hindamine tavaliselt majandusliku koguväärtuse kontseptsioonil, mida saab hinnata erinevate meetodite ja viiteväärtuste abil. Mõne konkreetse mõju puhul, nagu müra või õhusaaste, on kirjanduses kirjeldatud uuringutes esitatud riigipõhised viiteväärtused (ühikukulud). Neid viiteväärtusi saab kasutada kvantifitseeritava (nii negatiivse kui ka positiivse) mõju rahasse arvestamiseks ning hindamisprotsessis arvessevõtmiseks ⁽¹⁰⁹⁾.

Majanduslikul hindamisel tuleks üldjuhul arvesse võtta nii rahasse arvestatud keskkonna- ja sotsiaalset mõju (kui rahasse arvestamine on teostatav ja proportsionaalne) kui ka projekti käigus tekitatud/välditud ja rahasse arvestatud kasvuhooonegaaside heidet, et määrata kindlaks projekti sisemine tulumäär või alternatiivsed asjakohased näitajad, ⁽¹¹⁰⁾ mis tuleb esitada InvestEU investeeringute komiteele.

2.7. Äriühingute üldotstarbeline rahastamine

Kui üldotstarbelise rahastamise tehing ⁽¹¹¹⁾ vastab InvestEU fondist toetuse saamise tingimustele, olles kooskõlas InvestEU määruses ja investeermisjuhtimise sätetud tingimustega (seoses poliitiliste prioriteetide, täiendavuse, turutõrgete või mitteoptimaalsete investeermisjuhtimiskordade lahendamise jne), tuleks kinnist ületava tehingu korral kohaldada lihtsustatud kontrolli. Sellisel juhul puudub konkreetne vara või eesmärk, mida saaks analüüsida ning mille mõju kindlaks teha ja hinnata.

Sellises olukorras peab rakenduspartner eelkõige hindama i) lõpliku vahendite saaja lähenemisviisi kestlikkusega seotud kaalutluste integreerimisele oma protsessidesse ning ii) lõpliku vahendite saaja üldist suutlikkust juhtida keskkonna- ja sotsiaalseid riske.

Sellistel juhtudel soovitatakse rakenduspartneril

- kontrollida, kas lõplik vahendite saaja tegutseb sektoris, mida tavaliselt seostatakse suuremate keskkonna- ja sotsiaalsete riskidega;
- kontrollida, kas lõplikul vahendite saajal on olemas keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem, sealhulgas keskkonnanäppide ja sotsiaalse vastutuse poliitika ning tõendatud oskus/võime juhtida ja käsitleda (oma tegevusest tulenevaid) asjakohaseid kliima-, keskkonna- või sotsiaalseid riske ja mõju. Näiteks võiks rakenduspartner kontrollida,
- kas on olemas organisatsioonilised struktuurid ja protseduurid koos kindlaksmääratud rollide ja kohustustega ning määratud kvalifitseeritud töötajad, sealhulgas väljapoole suunatud kommunikatsiooni jaoks;
- kas on olemas rahalised vahendid keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanäppide haldamissüsteemi või ISO 14001, ISO 45001 või samaväärse standardi kohaselt sertifitseeritud või sellega vastavusse viidud keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi tõhusaks rakendamiseks;
- keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi välisauditeerimise korral viimast audiitorite aruannet jne;

⁽¹⁰⁹⁾ Keskkonna peadirektoraadi koostatud tehnilises tugidokumendis investeeringute keskkonnanäppide arvestamiseks on esitatud ühikuväärtuste ülevaade, et hõlbustada kasu ülekandmise lähenemisviisi kasutamist rahalisel hindamisel. Teavet ja viiteid asjakohasele kirjandusele on esitatud ka Euroopa Komisjoni kulude-tulude analüüsi juhendis. Lisaks näitlikustatakse regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi poolt JASPERSi toel koostatavas majandusliku hindamise käsiraamatus keskkonnamõju majandusliku hindamise häid tavasid mitme valitud sektori puhul.

⁽¹¹⁰⁾ Diskonteerituna, kasutades valitud diskontomäära, mida tuleb kestlikkuskontrolli dokumentides kirjeldada ja põhjendada.

⁽¹¹¹⁾ See on tehing, mille puhul ei ole määratletud konkreetset ulatust, vaid mille eesmärk on pigem pakkuda äriühingule jooksvat rahastamist, et katta tema lühiajalisi tegevusvajadusi (nt käibekapitali liinid).

- olenevalt lõplikust vahendite saajast, kui aastaaruanne on koostatud, võiks rakenduspartner kontrollida, kas see sisaldab keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimiselaste teavet, ning esitatud keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimiselaste teabe ulatust, üksikasjalikkust ja piisavust;
- kontrollida lõpliku vahendite saaja kestlikkuse tagamisega seotud varasemat tegevust, mis hõlmab järgmist:
 - vastavus keskkonnanormidele ja sotsiaalõigusnormidele, mida kohaldatakse lõpliku vahendite saaja tegevuse suhtes (näiteks tegevuslubade alusel);
 - teave keskkonnanormide ja sotsiaalõigusnormide nõuete täitmata jätmise kohta viimastel aastatel ⁽¹¹²⁾: võimalikud trahvid ja karistused viimastel aastatel aset leidnud rikkumiste, õnnetuste või vahejuhtumite eest, millega on kaasnenud märkimisväärne keskkonnakahju või tõsised vigastused või surmajuhtumid; sidusrühmade või muude kolmandate isikute esitatud kaebused või kahjunõuded (nt saasteainete juhuslike lekete, tulekahjude, tööõnnetuste jms juhtumite tõttu);
 - võimalikud sotsiaalsed probleemid ja kogukonnasuhted, avalikud protestid, kaebused, töötajate streigid jne.

Ülal kirjeldatud lähenemisviisi võib kaaluda ka otseste omakapitaliinvesteeringute puhul, kui seda liiki sekkumine on läbiraaditud ja tagatislepingutes sisalduvate finantstoodete raames võimalik. Lisaks eespool esitatud alapunktidele kehtivad otseste omakapitaliinvesteeringute puhul vastavalt asjakohasusele ka järgmised nõuded:

- heitkogustega kauplemise süsteemiga ⁽¹¹³⁾ hõlmatud äriühinguid, millele InvestEU fondist antav investeerimistoetus on < 30 %, tuleb aktiivselt innustada võtma vastu rohepöörde/CO₂ heite vähendamise kavasid;
- heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmatud äriühingutelt, millele InvestEU fondist antav investeerimistoetus on > 30 %, tuleb aktiivselt nõuda rohepöörde/CO₂ heite vähendamise kavade vastuvõtmist.

3. KESTLIKKUSKONTROLL KAUDSE RAHASTAMISE TOIMINGUTE KORRAL

Vahendatud rahastamise korral ei hinda rakenduspartner otse asjaomaseid üksikprojekte või -toiminguid, sest rakenduspartneri ja lõpliku vahendite saaja vahel on vähemalt üks finantsvahendaja ⁽¹¹⁴⁾. Lisaks erineb vahendatud rahastamise heakskiitmise protsess otserahastamise korral kohaldatavast ⁽¹¹⁵⁾. Aluseks olevaid rahastatavaid üksikprojekte või -tegevusi (edaspidi „tehingud“ ⁽¹¹⁶⁾) ei esitata investeeringute komiteele heakskiitmiseks.

Vahendatud rahastamise korral delegeeritakse vastutus aluseks olevate tehingute kestlikkuse tagamise eest (kõigi kolme mõõtme puhul) finantsvahendajale. Kontrollinõuete tase sõltub pakutava rahastamise liigist, aluseks olevate tehingute võimalikust liigist ja riskitasemest ⁽¹¹⁷⁾ ning lõpliku vahendite saaja liigist ⁽¹¹⁸⁾.

3.1. Üldised kontrollinõuded

Olenemata vahendatud rahastamise liigist peab kestlikkuskontroll hõlmama järgmist:

- rakenduspartneri hinnang finantsvahendaja ja tema süsteemide ja/või protseduuride suutlikkusele uurida, hinnata ja juhtida tema äritegevusega seotud keskkonna-, kliima- ja sotsiaalseid riske ning
- aluseks olevate tehingutega seotud miinimumnõuded, mis on proportsionaalsed nendega seotud riskide tasemega.

⁽¹¹²⁾ Seda saab teha meediakajastuse, vabaihenduste teadete ja veebisaitide, sotsiaalmeedia, avalikult kättesaadavate andmebaaside jms kontrollimise teel. Soovitatav on vaadelda viit viimast aastat (kui see ei ole võimalik, tuleks uurida vähemalt kaht viimast aastat).

⁽¹¹³⁾ Heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmatud sektorid on esitatud HKSi direktiivi I lisas: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20200101&qid=1604659666744&from=ET#tocId68>.

⁽¹¹⁴⁾ Üksikasjalikum teavet võimalike kaasatavate finantsvahendajate kohta leiab investeerimissuunistest [punktid 2.3.1, 6.1.2.1, 6.2.2.1, 6.3.2.1 ja 6.4.2.1].

⁽¹¹⁵⁾ Investeeringute komiteele esitatava teabe seisukohast.

⁽¹¹⁶⁾ Välja arvatud taristufonde käsitlev punkt, kus kasutatakse mõistet „projekt“ või „investeerimistoiming“.

⁽¹¹⁷⁾ Selles punktis mõeldakse riski all keskkonna- ja sotsiaalsete aspektidega seotud riski, mitte finantsriski. Soovituslikke suuniseid keskkonna- ja sotsiaalsete riskide liigitamise kohta leiab EBRD keskkonna- ja sotsiaalsete riskide liigitusest aadressil <https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-emanual-toolkit.html>.

⁽¹¹⁸⁾ Lõplikud vahendite saajad ei ole finantsvahendaja hoolsusmeetmete täitmise ajal teada.

3.2. Rahastamise liigid

Vahendatud rahastamine hõlmab väga erinevaid rahastamisliike ja finantsvahendajaid, kelle äritegevus on erinev. Seetõttu on vaja eristada erinevaid vahenduse liike, kuna aluseks olevad tehingud võivad põhjustada erisugust mõju ja tingida erinevaid lähenemisviise. Selleks et teha kindlaks asjakohane lähenemisviis kestlikkuskontrolli läbiviimisele, tuleks eristada järgmisi vahendatud rahastamise liike: i) taristufondid, ii) muud kui taristufondid ning iii) vahendatud krediidiiliinid või muud VKEdele, väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele ja muudele rahastamiskõlblikele üksustele suunatud võlatooted.

3.2.1. Taristufondid

Taristuprojektid on projektid, millel on kestlikkuse kolmele mõõtmele kõige tõenäolisemalt kahjulik mõju. Seepärast on nõuded taristufondide puhul rangemad.

Kestlikkuskontroll on nõutav projektide puhul, millesse tehtava investeeringu kogumaksumus on 10 miljonit eurot (ilma käibemaksuta) või suurem.

Sellisel juhul on rakenduspartneril ja fondivalitsejal erinevad kohustused.

3.2.1.1. Rakenduspartnerile esitatavad nõuded

Rakenduspartner peab hoolsusmeetmete täitmise raames hindama fondivalitseja suutlikkust hinnata keskkonna-, sotsiaal- ja kliimaaspekte kooskõlas kestlikkuskontrolli põhimõtete ja eesmärkidega, nagu on sätestatud InvestEU määruse artikli 8 lõigetes 5 ja 6 ⁽¹¹⁹⁾.

Selleks peab rakenduspartner kontrollima keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi ⁽¹²⁰⁾ olemasolu. Samuti peab rakenduspartner kontrollima järgmisi keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemiga seotud aspekte:

- fondi investeerimisstrateegiad ja -poliitika, võttes arvesse kliima-, keskkonna- ja sotsiaalseid tegureid. Kontrollida tuleb ka seda, kas need investeerimisstrateegiad on kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppes määratletud temperatuuri- ja kohanemiseesmärkidega ning vähese CO₂ heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise arengu saavutamisega;
- fondi organisatsiooniline suutlikkus ja pädevus, sealhulgas koolitatud ja pühendunud personali olemasolu;
- protseduurid, mida fond kogu hindamis- ja järelevalveprotsessi vältel rakendab toetatavate tegevustega seotud võimalike riskide kindlakstegemiseks ja juhtimiseks;
- fondi hoolsusmeetmete täitmise protsess, sealhulgas fondi olemasolevad vahendid ja protseduurid investeerimistoi-
mingute hindamiseks ja hoolsusmeetmete täitmise tulemustest fondi juhtorganitele aru andmiseks ning kooskõla
kestlikkuskontrolli põhimõtete ja eesmärgiga;
- asjakohased aruandlus- ja järelevalvevahendid ja -protsessid.

Kui rakenduspartner ei tee eeltoodud kontrollide põhjal kindlaks olulisi puudusi fondi keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi piisavuses ega fondi suutlikkuses tuvastada ja juhtida aluseks olevate investeeringute keskkonna-, kliima- ja sotsiaalseid riske, võib rakenduspartner programmi „InvestEU“ raames fondi toetatavate projektide hindamisel tugineda fondi keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemile.

Fondivalitseja peab andma rakenduspartnerile aru aluseks olevate projektide keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete tulemuste kohta. Rakenduspartneril on õigus nõuda fondivalitsejalt konkreetsete projektide kohta teavet, ⁽¹²¹⁾ et kontrollida, kuidas fond täidab kliima- ja keskkonnavaliseid ning sotsiaalseid hoolsusmeetmeid.

⁽¹¹⁹⁾ Seda on täpsemalt selgitatud 2. peatükis.

⁽¹²⁰⁾ Keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi määratletakse selliste põhimõtete, protsesside ja tavade kogumina, mis on piisavad finantsvahendaja rahastatavate aluseks olevate projektide või tegevustega seotud keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete riskide ja mõjude kindlakstegemiseks, hindamiseks, juhtimiseks ja jälgimiseks.

⁽¹²¹⁾ Teabenõue peab olema asjaomaste projektidega proportsionaalne ning selle esitamisel tuleb arvesse võtta kõiki õigusaktidest tulenevaid ja konfidentsiaalsuskohustusi.

Kui rakenduspartneripoolse hindamise ajal ei ole fondivalitsejal keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi või kui rakenduspartner tuvastab teatavad puudused, ⁽¹²²⁾ peab fond juurutama asjakohase keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi või parandama olemasolevat süsteemi enne esimest väljamakset või hiljemalt fondiga liitumise tähtpäevaks (*final close*).

3.2.1.2. Fondivalitsejale esitatavad nõuded

Järgnevas punktis kirjeldatakse lähenemisviisi, mida fondivalitsejatel soovitatakse keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi väljatöötamiseks rakendada.

Fondivalitseja peab looma keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi ning hoidma seda käigus fondi kogu eluea jooksul või vähemalt selle ajavahemiku jooksul, mil InvestEU fondist antud toetust kasutatakse. Keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemiga kehtestatakse vajalikud põhimõtted, organisatsiooniline struktuur, planeerimis-tegevus, vastutusala, tavad, protseduurid ja ressursid. Sellega tagatakse investeeringute süstemaatiline ja struktureeritud hindamine ning järelevalve nende jätkuva vastavuse üle keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsetele nõuetele, nagu on kirjeldatud allpool:

- i) kõigi projektide hindamine nende tegevuste loetelu alusel, millele InvestEU fondist toetust ei anta, ja võimaliku muu välistamisloetelu alusel, mille rakenduspartner on oma sisepoliitikat kohaldades kindlaks määranud;
- ii) asjakohastele ELi ja siseriiklike keskkonna- ja kliimaalastele ning sotsiaalõigusnormidele (sealhulgas liidu ja siseriikliku õigusega kehtestatud kohaldatavatele keskkonna- ja kliimaalastele, sotsiaalsetele ja tööjõuga seotud kohustustele) vastavuse kontrollimine;
- iii) kestlikkuskontrolli põhimõtete ja eesmärkidega kooskõla tagamine ning
- iv) rakenduspartneri enda standardite ning sise-eeskirjade ja -protseduuridega kooskõla tagamine.

Investeeringusprotsessi raames kohustab rakenduspartner fondivalitsejat tegema järgmist:

- i) tegema kindlaks potentsiaalselt märkimisväärsed keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsed riskid;
- ii) liigitama investeeringuga seotud riskid nende suuruse järgi;
- iii) hindama projektiarendaja poolt kehtestatavaid leevendusmeetmeid keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete nõuete alusel;
- iv) kui aluseks olev projekt ei vasta keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsetele nõuetele, leppima projektiarendajaga kokku tegevuskavas.

Fondivalitseja võib hindamisel võimaluste piires ja parimal võimalikul viisil arvesse võtta ka ELi taksonoomias sätestatud põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriume.

Kliimamõõde

Fondivalitseja peab projektiarendajate kaasamise kaudu integreerima oma keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi järgmised kliimakaalutlused ⁽¹²³⁾.

- Kliimamuutustega kohanemine: künnist ületavate projektide puhul peaks keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem sisaldama asjakohaseid protsesse riskide suuruse hindamiseks ning (asjakohasel juhul) kliimamuutustega kohanemise ja haavatavuse riskide integreerimiseks asjakohaste kavandamis- ja leevendamismeetmetega. Märkimisväärsede riskide tuvastamise korral peaks fondivalitseja kontrollima, kas projektiarendaja rakendab asjakohaseid kliimamuutustega kohanemise meetmeid ⁽¹²⁴⁾.
- Kliimamuutuste leevendamine: projektide puhul, mille CO₂ heide ületab 20 000 tonni aastas, peab keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem tagama kasvuhoonegaaside heite asjakohase analüüsi ja kvantifitseerimise ning aruandluse.

Keskkonnamõõde

Projektide puhul, millega seoses tuleb läbi viia KMH, tuleks fondivalitsejal paluda i) kontrollida, kas keskkonnamenetlused viiakse läbi kooskõlas siseriiklike õigusaktidega, ii) koguda asjakohaseid dokumente, iii) kontrollida avaliku konsultatsiooni korraldamist ja sidusrühmade kaasamist ning iv) kontrollida, kas projektiarendaja rakendab hinnangus kindlaks määratud leevendusmeetmeid.

⁽¹²²⁾ Seoses fondivalitseja suutlikkusega hinnata aluseks olevaid projekte kooskõlas käesolevates suunistes kirjeldatud kestlikkuskontrolli põhimõtete ja eesmärkidega ning rakenduspartneri standardite, sise-eeskirjade ja -menetlustega.

⁽¹²³⁾ Vt ka lisasuunised punktis 2.2.

⁽¹²⁴⁾ Näiteks juhul, kui KMH protsessi käigus on tehtud kindlaks märkimisväärsed kliimarisikid, peab fondivalitseja veenduma, et projektiarendaja kehtestab KMH aruandes või hindamisotsustes osutatud leevendusmeetmed.

II lisa kohaste projektide puhul, mille hindamisel (igal üksikjuhul eraldi) leiti, et KMH ei ole vajalik, peaks fondivalitseja nõudma hindamisotsust ja kontrollima, kas projektiarendaja rakendab pädevate asutuste poolt ette nähtud võimalikke leevendusmeetmeid.

Projektide puhul, mille suhtes kohaldatakse elupaikade direktiivi ja/või linnudirektiivi nõudeid, ⁽¹²⁵⁾ peab fondivalitseja kontrollima eelkõige vastavust elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 3 ja seda, et pädevad asutused on teinud järgmised järeldused:

- liikmesriigi ametiasutused on otsustanud, et projekt ei nõua asjakohast hindamist (s.t projekt ei avalda tõenäoliselt Natura 2000 ala(de)le olulist negatiivset mõju), või
- liikmesriigi ametiasutused on projekti asjakohaselt hinnanud ja selle tulemusena jõudnud positiivsele järeldusele, et projekt ei avalda Natura 2000 ala(de)le olulist mõju (vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 3), või
- liikmesriigi ametiasutused on projekti asjakohaselt hinnanud ja selle tulemusena jõudnud negatiivsele järeldusele, s.t projektil on oluline negatiivne mõju Natura 2000 ala(de)le (vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4).

Projektide puhul, mis ei kuulu KMH direktiivi kohaldamisalasse, on väga soovitatav, et fondivalitseja kasutaks võimaliku mõju kindlakstegemiseks 2. peatükis esitatud suuniseid (ja 1. kontrollnimekirja) või kohaldaks tunnustatud rahvusvahelisi standardeid, nagu Rahvusvahelise Finantskorporatsiooni (IFC) tulemuslikkuse standardid, EIP keskkonnaalased ja sotsiaalsed standardid, EBRD tulemuslikkuse standardid või riskijuhtimisraamistik „Equator Principles“.

Sotsiaalne mõõde

Projektid peaksid olema kooskõlas punktis 1.4 kirjeldatud minimaalsete sotsiaalsete kaitsemeetmetega.

Lisaks peaks fondivalitseja kontrollima, kas projektiarendaja on kehtestanud asjakohased protseduurid, et tagada vähemalt siseriiklike õigusnormide (sealhulgas tööhõivet, tööjõudu, töötervishoidu, kogukonna tervist ja turvalisust käsitlevate õigusnormide) järgimine. Samuti peab fondivalitseja kontrollima, kas projektiarendajal on olemas süsteemid töötajate tervise, ohutuse ja turvalisuse kaitseks ja edendamiseks. Erilist tähelepanu tuleb vastavalt vajadusele ja asjakohasusele pöörata ohtlike materjalidega seotud ohutusele, loodusohutudele, turvalisusele, kokkupuutele haigustega, liiklusohutusele ja hädaolukordadeks valmisolekule.

Fondivalitseja peaks ka kontrollima, et asjakohaste keskkonna- ja sotsiaalvaldkonna direktiivide nõuete kohaselt on sidusrühmad kaasatud ja avalik konsultatsioon korraldatud.

Kui tegemist on keskkonnamõju hindamist nõudva projektiga ja hindamisel on kindlaks tehtud oluline sotsiaalne mõju, peab fondivalitseja kontrollima, et projektiarendaja kehtestab KMH aruandes või hindamisotsustes osutatud leevendusmeetmed.

On soovitatav, et fondivalitseja kaaluks sotsiaalsete aspektide analüüsi laiendamist kooskõlas punkti 2.4 sätetega ⁽¹²⁶⁾.

Positiivse tegevuskava rakendamise edendamiseks julgustatakse fondivalitsejat koostöös projektiarendajate / lõplike vahendite saajatega kaaluma ka võimalusi suurendada rahastatavate projektide positiivset keskkonna-, kliima- ja sotsiaalset mõju, kasvatades seeläbi üldist tulemuslikkust kestlikkuse tagamisel ⁽¹²⁷⁾.

Fondivalitseja peab andma rakenduspartnerile korrapäraselt aru fondi investeeringute peamiste keskkonna- ja kliimaaalaste ning sotsiaalsete tulemuste kohta, sealhulgas kokkulepitud sektoripõhiste ning asjakohaste keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete näitajate (nt kasvuhoonegaaside heide, töökohtade loomine, bioloogilisele mitmekesisusele avalduva mõju puudumine jne) ning majandusliku kasu kohta nii kvalitatiivselt kui ka (võimaluse korral) kvantitatiivselt.

3.2.2. Omakapitali- või võlafondid, mis ei ole taristufondid

Programmi „InvestEU“ raames muudesse kui taristufondidesse tehtavate investeeringute võimalik kahjulik mõju kõnealusele kolmele mõõtmele sõltub sellest, millist kestlikkusega seotud riskipositsiooni fond eeldatavasti haldab, s.t eeldatavate aluseks olevate tehingute kestlikkusega seotud riskiprofiilist.

⁽¹²⁵⁾ Lisateave on esitatud punktis 2.3.2.

⁽¹²⁶⁾ Samuti soovatakse nõuetekohaselt arvesse võtta Euroopa sotsiaaloiguste samba põhimõtteid.

⁽¹²⁷⁾ Lisasuuniseid positiivse tegevuskava kohta on esitatud 2. peatükis ja 3. lisas.

Rakenduspartner peab kontrollima keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi või sarnaste protseduuride (s.t keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete riskide juhtimise protseduuride) olemasolu ning veenduma, et keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem või vastavad protseduurid on fondi kestlikkusega seotud riskiprofiiliga proportsionaalsed.

Fondivalitsejal peab olema vähemalt suutlikkus:

- i) hinnata kõiki tehinguid nende tegevuste loetelu alusel, millele InvestEU toetust ei anta, ja võimaliku muu välistamisloetelu alusel, mille rakenduspartner on oma sisepoliitikat kohaldades kindlaks määranud;
- ii) nõuda, et kõik rahastatavad tehingud oleksid kooskõlas asjakohaste siseriiklike keskkonna- ja kliimaalaste ning sotsiaalõigusnormidega, sealhulgas keskkonda, tööjõudu ning töötervishoidu ja tööohutust käsitlevate õigusnormidega, planeerimislubade, tegevuslubade ja muude lubadega (vastavalt asjakohasusele);
- iii) teha kindlaks märkimisväärse keskkonna-, kliima- või sotsiaalse riskiga tehingud ja tagada selliste suure riskiga projektide puhul vastavalt asjakohasusele vähemalt järgmised kaitsemeetmed:
 - a) keskkonnamõju hindamist nõudvate projektide puhul peab fondivalitseja veenduma, et kõik load on olemas ning et kõik hindamised ja kooskõlastused vastavad kohaldatavatele siseriiklikele õigusaktidele;
 - b) kui on tõenäoline, et fond investeerib heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmatud äriühingutesse, ⁽¹²⁸⁾ kohaldatakse järgmisi nõudeid:
 - i) fondide puhul, millele InvestEU fondist antav investeerimistoetus on < 30 %: heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmatud äriühinguid tuleb aktiivselt innustada võtma vastu rohepöörde/CO₂ heite vähendamise kavasid;
 - ii) fondide puhul, millele InvestEU fondist antav investeerimistoetus on > 30 %: heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmatud äriühingutelt tuleb aktiivselt nõuda rohepöörde/CO₂ heite vähendamise kavade vastuvõtmist;
 - c) kui investeringuid tehakse fondidesse, mille sotsiaalse mõju eesmärgid on lahutamatu seotud finantsvahendaja järgitava strateegiaga (sotsiaalse ja ökoloogilise mõjuga investeringud), tuleks tagada vastutavus mõju saavutamise eest.

3.2.3. Vahendatud krediidiiliinid või muud võlatooted, mis on suunatud VKEdele, väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele ja muudele rahastamiskõlblikele üksustele

Kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja võttes arvesse, et eksperditeadmiste kogumine keskkonna-, kliima- ja sotsiaalse mõõtme kohta nõuab finantsvahendajatelt aega ja investeringuid, rakendatakse **kestlikkuskontrolli läbiviimisel lihtsustatud lähenemisviisi**.

Rakenduspartner peab kontrollima, kas finantsvahendaja on kehtestanud järgmisi küsimusi hõlmavad asjakohased keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete riskide juhtimise protseduurid, ning hindama finantsvahendaja suutlikkust teha järgmist:

- i) hinnata kõiki tehinguid nende tegevuste loetelu alusel, millele InvestEU fondist toetust ei anta, ja võimaliku muu välistamisloetelu alusel, mille rakenduspartner on oma sisepoliitikat kohaldades kindlaks määranud;
- ii) nõuda, et kõik tehingud oleksid kooskõlas asjakohaste siseriiklike keskkonna- ja kliimaalaste ning sotsiaalõigusnormidega, sealhulgas keskkonda, tööjõudu ning töötervishoidu ja tööohutust käsitlevate õigusnormidega, planeerimislubade, tegevuslubade ja muude lubadega (vastavalt asjakohasusele);
- iii) teha kindlaks tehingud, mille puhul tuleb hinnata keskkonnamõju, ning veenduda, et kõik load on olemas ning et kõik hindamised ja kooskõlastused vastavad kohaldatavatele siseriiklikele õigusaktidele;
- iv) tehingute puhul, mille lõppkliendid on sotsiaalpoliitilise eesmärgiga isikute segmendid (nt haavatavad rühmad või sotsiaalettevõtted), võib olla vajalik tagada kõrgetasemelistel eetilistel finantspõhimõtetel põhinev piisav kaitse, nagu juba tehakse mikrorahastamistoimingute Euroopa hea tava juhendiga hõlmatud mikrorahastamistoimingute puhul. Seda tuleks rakenduspartneriga sõlmitavas tagatislepingus täiendavalt täpsustada.

⁽¹²⁸⁾ Heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmatud sektorid on esitatud HKSi direktiivi I lisas: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20200101&qid=1604659666744&from=ET#tocId68>

Rakenduspartner innustab finantsvahendajat rakendama kogu oma äritegevuses parimaid tavasid kõigis kolmes kestlikkuse mõtmes, olenemata sellest, kas seda äritegevust toetatakse InvestEU fondist või mitte.

Elkõige innustatakse finantsvahendajat tegema järgmist:

- keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi rakendamise kaudu töötama välja usaldusväärsed keskkonna-, kliima- ja sotsiaalküsimuste haldamise tavad ning järgima neid, sealhulgas arendama ja hoidma alal keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete riskide juhtimiseks vajalikku organisatsioonilist suutlikkust ning eraldama selleks asjakohaseid inim- ja rahalisi ressursse;
- asjakohasel juhul uurima võimalusi töötada välja suure keskkonna- ja kliimaalase ja/või sotsiaalse kasuga rahastamislahendused kooskõlas kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisse antava panuse hindamise suuniste sätetega ning InvestEU finantstooteid käsitlevate sätetega, võttes võimaluse korral arvesse ELi kestliku rahastamise taksonoomiat ja toetades Euroopa rohelist kokkulepet. Samuti peaks finantsvahendaja uurima võimalusi töötada välja rahastamislahendused, mis aitavad kaasa soolisele võrdõiguslikkusele ja sotsiaalsele kaasatusele ning majandusarengule valdkondades ja sektorites, mida struktuursed probleemid eriti mõjutavad.

Kui rakenduspartner teeb kindlaks puudused, võib nende kõrvaldamiseks kasutada tehnilist abi.

4. ROLLID, ÜLESANDED JA PROGRAMMI „INVESTEU“ KOHANE PROTSESS

4.1. Rollid ja ülesanded

Käesolev dokument on koostatud peamiselt selleks, et aidata rakenduspartneritel täita InvestEU määruses sätestatud kestlikkuskontrolli nõudeid. Siiski on oluline anda ka selge ülevaade erinevate osaliste rollidest ja ülesannetest. Kestlikkuskontroll hõlmab paljusid sidusrühmi ning põhivastutus lasub alati projektiarendajal / lõplikul vahendite saajal.

Käesolevas punktis esitatakse teave selle kohta, kuidas iga osaline on protsessi kaasatud. **Teave ei ole olla ammendav** ning selles eristatakse otse- ja kaudset rahastamist.

4.1.1. Projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja roll ja ülesanded

Projektiarendaja / lõplik vahendite saaja on peamine isik, kes vastutab projekti arendamise ja rakendamise eest. Võttes arvesse 2. ja 3. peatükis esitatud otse- ja kaudse rahastamise kontrolli käsitlevad suunised, on projektiarendajal / lõplikul vahendite saajal alljärgnevalt loetletud ülesanded.

Otserahastamise või taristufondide korral peab projektiarendaja / lõplik vahendite saaja tegema järgmist:

- i) tagama vastavuse asjakohastele ELi, siseriiklikele või rahvusvahelistele õigusnormidele, ii) olema kursis vajalike formaalsustega, iii) saama nõutavad load või kooskõlastused ning täitma neis sätestatud tingimusi;
- esitama rakenduspartnerile (või fondivalitsejale) asjakohase üksikasjalikkusega teabe ja dokumentatsiooni, mis on rakenduspartnerile (või fondivalitsejale) vajalik selleks, et täita hoolsusmeetmeid ja käesolevate suuniste nõudeid;
- viima läbi õigusaktidega (nt KMH direktiiviga) nõutavad täiendavad uuringud või mõju hindamised, kui seda nõuab pädev ametiasutus või rakenduspartner (või fondivalitseja). Samuti peab projektiarendaja / lõplik vahendite saaja viima läbi õigusaktide (nt KMH direktiivi) kohase sidusrühmadega konsulteerimise / sidusrühmade kaasamise protsessi, kui seda nõuab pädev ametiasutus või rakenduspartner (või fondivalitseja);
- sõltuvalt antud lubade sisust peab projektiarendaja / lõplik vahendite saaja järjepidevalt tagama projekti kliima-, keskkonna- ja/või sotsiaalse mõju jälgimise, hindamise ja juhtimise. Samuti peab projektiarendaja / lõplik vahendite saaja kehtestama kliima-, keskkonna- ja/või sotsiaalküsimuste haldamise kava või samaväärse dokumendi (kuna KMH direktiivis sellist kava otseselt ei nõuta), et käsitleda kindlakstehtud mõju. Selles kavas võiks näha ette leevendusmeetmed negatiivse mõju vähendamiseks või meetmed projekti positiivse mõju suurendamiseks;

- järgima rahastamislepingu sätteid ning täitma võimalikke lepingus kokkulepitud kliima- ja keskkonnavalaseid ning sotsiaalseid kohustusi. See hõlmab nõuet esitada rakenduspartnerile (või fondivalitsejale) perioodiliselt aruandeid projekti kliima-, keskkonna- ja/või sotsiaalsete tulemuste kohta, kui seda nõutakse vastavalt käesolevatele suunistele või rakenduspartneri (või fondivalitseja) kehtivate eeskirjade ja protseduuride kohaselt;
- vajaduse korral looma keskkonna- ja sotsiaalsete küsimuste tõhusaks tuvastamiseks ja haldamiseks organisatsioonilised struktuurid;
- teavitama rakenduspartnerit (või fondivalitsejat) õigeaegselt ja dokumenteeritud viisil kõigist olulistest muutustest, mis võivad märkimisväärselt mõjutada projekti kestlikkust või selle algset ülesehitust ning muuta hindamise tulemusi (nt lubade peatamine või tühistamine haldusasutuse või kohtu poolt; õnnetusjuhtumid), samuti võimalikest kohtuvaidlustest rahastamise kestuse ajal;
- teavitama rakenduspartnerit (või fondivalitsejat) õigeaegselt ja dokumenteeritud viisil kõikidest vahejuhtumitest/õnnetustest, mis võivad mõjutada projekti kliima- ja keskkonnavalast ja/või sotsiaalset tulemuslikkust või suhteid sidusrühmade/kogukondadega;
- täitma kõiki muid nõudeid, mis projekti kestlikkuskontrolli tulemusena kehtestatakse.

Kaudne rahastamine (v.a taristufondid)

Vahendatud rahastamise korral rakendatakse lihtsustatud lähenemisviisi, nagu on kirjeldatud 3. peatükis, välja arvatud taristufondide puhul (neid käsitleti eespool). Sellisel juhul on lõplikul vahendite saajal vähemalt järgmised kohustused:

- i) tagada vastavus asjakohastele ELi, siseriiklikele või rahvusvahelistele õigusnormidele, ii) olla kursis vajalike formaalsustega, iii) saada nõutavad load või kooskõlastused ning täita neis sätestatud tingimusi;
- esitada finantsvahendajale tõendid ametlike loamenetluste kohta (siseriiklike õigusaktidega ette nähtud lubade, otsuste või kooskõlastuste kujul), kui finantsvahendaja seda nõuab või kui see on asjakohane;
- kinnitada õigusnormidele vastavust ettevõtja kinnituse vormis, kui see on asjakohane;
- esitada finantsvahendajale kogu teave ja dokumentatsioon, mis on finantsvahendajale vajalik selleks, et täita hoolusmeetmeid ja käesolevate suuniste nõudeid;
- rakendada CO₂ heite vähendamise kavasid, kui see on asjakohane (vastavalt punktile 3.2.2).

4.1.2. Rakenduspartneri roll ja ülesanded

Otserahastamine

Otserahastamise korral on rakenduspartneril järgmised ülesanded:

- hinnata kõiki projekte nende tegevuste loetelu alusel, millele InvestEU fondist toetust ei anta (InvestEU määruse V lisa B jagu);
- kontrollida projekti vastavust asjakohasele õigusraamistikule ja veenduda, et kõik õigusaktide kohaselt nõutavad load/litsentsid on saadud;
- viia asjakohasel juhul läbi programmi „InvestEU“ kohane hindamine ja kestlikkuskontroll kooskõlas käesolevate suunistega. See võib hõlmata näiteks järgmist:
 - projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja esitatud dokumentide kontrollimine;
 - projekti võimaliku negatiivse jääkmõju olemasolu kindlakstegemine ja kontrollimine; nii negatiivse kui ka positiivse mõju kvantifitseerimine ja võimaluse korral rahasse arvestamine, et võtta seda arvesse projekti majanduslikul hindamisel;
 - hindamise tulemusena vajalikuks osutuvate täiendavate uuringute ja aruannete nõudmine ning tuvastatud mõjuga seoses projektiarendaja poolt välja pakutud leevendusmeetmete kontrollimine;

- vajaduse korral võimaluste piires projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja nõustamine ja toetamine projektiga seotud kliima-, keskkonna- ja/või sotsiaalsete riskide juhtimisel;
- hinnangu andmine projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja suutlikkusele täita kõiki kestlikkuskontrolliga seotud nõudeid;
- asjakohasel juhul projekti majanduslik hindamine;
- projektiarendajaga sõlmitud lepingu kestuse vältel projekti ja selle kestlikkuse ning rahastamislepingus sisalduvate tingimuste täitmise jälgimine;
- kestlikkuskontrolli kokkuvõtte või kestlikkuskontrolli tegemisest loobumise põhjenduse esitamine investeringute komiteele ning vajaduse korral täiendavate selgituste andmine.

Kaudne rahastamine

Vahendatud rahastamise korral peaks rakenduspartner edendama programmi „InvestEU“ kui kestliku rahanduse põhimõtteid toetavat vahendit ja innustama finantsvahendajaid käituma kestlikkuse seisukohast vastutustundlikult. Sõltuvalt vahenduse liigist võib see hõlmata järgmist:

- taristufondide puhul hindab rakenduspartner fondivalitseja suutlikkust täita kestlikkuskontrollist (asjakohasel juhul) tulenevaid nõudeid vastavalt 3. peatükis kirjeldatule;
- rakenduspartner hindab finantsvahendaja ja tema süsteemide ja/või protseduuride suutlikkust uurida, hinnata ja juhtida finantsvahendaja äritegevusega seotud keskkonna-, kliima- ja sotsiaalseid riske kooskõlas käesolevate suuniste nõuetega;
- rakenduspartner lisab finantsvahendajatega sõlmitavatesse lepingutesse erinõuded, kui need on vajalikud selleks, et tagada käesolevate suuniste kohaldatavate sätete nõuetekohane rakendamine.

Võimaluse korral soovitatakse rakenduspartneril toetada finantsvahendajaid nende keskkonna- ja sotsiaalsüsteemide arendamisel ning innustada neid töötama välja finantstooteid, mis aitavad kaasa Euroopa rohelise kokkuleppe täitmisele.

4.1.3. Finantsvahendaja roll

Finantsvahendaja rolli ja ülesandeid kirjeldatakse üksikasjalikult 3. peatükis.

4.1.4. Investeringute komitee roll ⁽¹²⁹⁾

Otseste toimingute puhul peab investeringute komitee oma otsustusprotsessis arvesse võtma rakenduspartnerite poolt punkti 4.2 kohaselt esitatud teavet.

Investeringute komiteel on õigus nõuda rakenduspartneritelt lisateavet kestlikkuse aspektide ja kestlikkuskontrolli tulemuste kohta, kui ta peab seda vajalikuks või kui kestlikkuskontrolli vajaduse puudumise põhjendus ei näi olevat piisav.

4.1.5. Komisjoni roll

Komisjon jälgib koostöös rakenduspartneritega, et käesolevaid suuniseid kohaldataks InvestEU fondi kõigi poliitikaharude puhul järjepidevalt ja sidusalt.

Komisjon teavitab rakenduspartnereid asjaomaste juhtorganite ja dokumentide kaudu ELi poliitiliste prioriteetide ja kestlikkusega seotud kohustuste arengust ning sellest, kuidas need programmis „InvestEU“ kajastuvad.

⁽¹²⁹⁾ Käesolevad suunised ei hõlma investeringute komitee tegevusega seotud eeskirju ja menetlusi ega heakskiitmisprotsessi. Siin esitatud teabe eesmärk on kirjeldada kontrollimise tulemusi eri etappide või sidusrühmade puhul, kuid sellel on üksnes teavitamise eesmärk.

Komisjoni ülesanne on käesolevaid suuniseid ajakohastada, eelkõige selleks, et kajastada vahehindamise tulemusi. Samuti peab komisjon ajakohastama käesolevaid suuniseid selleks, et kajastada võimalikke asjakohaseid meetodikate või õigusaktide muudatusi, mis võivad parandada toetatavate rahastamis- ja investeerimistoimingute kestlikkuskontrolli kohaldamist või kestlikkuse tagamise tulemuslikkust.

4.1.6. Pädevad avaliku sektori asutused ⁽¹³⁰⁾

Pädevad avaliku sektori asutused on sidusrühmade erikategooria, kellel on kestlikkuse kontrollimise protsessis oluline roll, kuigi nad selles otseselt ei osale. Pädevad avaliku sektori asutused peavad tagama, et kõik ettevõtjad järgivad ja täidavad korrektselt õigusaktidest tulenevaid nõudeid. Nad vastutavad õigusaktide täitmise tagamise, kõigi nõutavate kontrollide tegemise ning lubade, litsentside ja muude kooskõlastuste väljastamise eest.

Mõningatel juhtudel võiksid pädevad avaliku sektori asutused põhimõtteliselt abistada projektiarendajaid kogu õigusliku protsessi vältel. Samuti võiksid nad aidata rakenduspartneritel või finantsvahendajatel mõista projektide keskkonna- või sotsiaalset mõju ja nende laiemat konteksti, pidades silmas kumulatiivset mõju kestlikkuse mõõtmetele.

4.2. Programmi „InvestEU“ protsess

Kestlikkuskontrolli tulemused integreeritakse erinevatesse asjaomasesse töösuundadesse ja neid kasutatakse otsustusprotsessis. Selles punktis selgitatakse, kuidas võiks ühildada kestlikkuskontrolli nende muude protsessidega. Samuti käsitletakse otse- ja kaudse rahastamise erisusi. Kestlikkuskontroll on siiski vaid osa laiemast raamistikust ja kõik käesolevatest suunistest tulenevad nõuded tuleks ühildada programmi „InvestEU“ üldiste protsessidega ⁽¹³¹⁾.

4.2.1. Poliitikavastavuse kontroll

Kõigi rahastamis- ja investeerimistoimingute suhtes kohaldatakse poliitikavastavuse kontrolli ning rakenduspartnerid peavad sellega seoses esitama komisjonile poliitikavastavuse kontrolli taotluse vormi ⁽¹³²⁾. EIP puhul kohaldatakse artiklis 19 sätestatud menetlust. Menetluse eesmärk on tagada, et kavandatud toiming vastab üldiselt ELi õigusest tulenevatele nõuetele ⁽¹³³⁾ ning on kooskõlas ELi poliitikaeesmärkide ja püüdlustega, sealhulgas kestlikkusega seotud eesmärkidega, või aitab neid saavutada. Investeeringute komiteele esitatakse ainult need toimingud, mis on läbinud poliitikavastavuse kontrolli. Poliitikavastavuse kontrolli etapp on osa programmi „InvestEU“ rahastamis- ja investeerimistoimingute esitamise ja heakskiitmise üldisemast protsessist ⁽¹³⁴⁾.

Otserahastamise korral viiakse poliitikavastavuse kontroll läbi eraldiseisvate investeeringute puhul (investeeringuprojekt, äriühingu üldotstarbeline rahastamine jne). Poliitikavastavuse kontrolli ajal ei pruugi rakenduspartneritele kättesaadav teave võimaldada põhjalikuma hindamise või programmi „InvestEU“ kohase täieliku hindamise läbiviimist, mis on vajalik võimaliku kestlikkusele avalduva mõju kindlakstegemiseks. Seepärast esitab rakenduspartner parimal võimalikul viisil **esialgse teabe** kavandatava toimingute suhtes kohaldatava õigusliku ja reguleeriva raamistiku kohta, pidades silmas kestlikkuse kolme mõõdet.

Poliitikavastavuse kontrolli eesmärgil esitatav keskkonnavaline ja sotsiaalne teave peaks olema sisutihe ja andma komisjonile selge ülevaate projekti seisukohast olulistest õiguslikest ja regulatiivsetest aspektidest. Täiendav teave, mille võiks võimaluste piires esitada, hõlmab i) asukoha ja lähedal asuvate kaitsealade eripära, ii) algatatud avalikke konsultatsioone ja muid sarnaseid üksikasju. Sellise teabe põhjal eeldatakse, et rakenduspartneril on võimalik määrata kindlaks kohaldatav õiguslik ja reguleeriv raamistik, eelkõige kas projekt kuulub keskkonnamõju hindamise direktiivi kohaldamisalasse või kas kohaldatakse valdkondlikke õigusakte (nt elupaikade direktiiv, veepoliitika raamdirektiiv, tööstusheidete direktiiv).

Konsultatsiooni käigus võib komisjon anda tagasisidet eri sektorite või piirkondade eripärade või ELi keskkonnavalaste õigusaktide kohaldatavuse kohta. Konsultatsiooniprotsessi täpsustatakse tagatislepingus.

⁽¹³⁰⁾ See punkt on lisatud üksnes selleks, et tunnustada pädevate asutuste olulist rolli. See ei ole mingil juhul mõeldud rakenduspartneritele täiendavate kontrollinõuete lisamiseks.

⁽¹³¹⁾ Konkreetsed kohustused sätestatakse tagatislepingus.

⁽¹³²⁾ Kooskõlas InvestEU määruse artikliga 22.

⁽¹³³⁾ Nõuetele vastavus hõlmab siin üldist nõuetele vastavust ega tähenda õigusnormidele vastavust kestlikkuskontrolli tähenduses, mida kirjeldatakse üksikasjalikult 2. ja 3. peatükis.

⁽¹³⁴⁾ Järgida tuleb programmi „InvestEU“ jaoks kavandatud üldist protsessi, nagu on kirjeldatud esitamise ja heakskiitmise protsessi käsitleva eraldi töösuuna raames.

Kokkuvõtlikult võiks rakenduspartner esitada poliitikavastavuse kontrolli taotluse vormil järgmise teabe:

- projekti suhtes kohaldatav lai õiguslik ja reguleeriv raamistik, niivõrd kui seda on projekti küpsust arvestades võimalik selles etapis kindlaks määrata ⁽¹³⁵⁾ (nt ELi, rahvusvahelised või siseriiklikud õigusaktid, mis on kõnealuse kolme mõõtme puhul asjakohased);
- kas projekt kuulub keskkonnamõju hindamise (KMH) direktiivi I või II lisa kohaldamisalasse ning kas otsus KMH kohta on tehtud. Kui projekt kuulub II lisa kohaldamisalasse, siis kas pädeva asutuse hindamismenetlus on lõpule viidud ja kui see on nii, siis kas KMH on nõutav;
- kui projekti suhtes kohaldatakse muudetud KMH direktiivi, siis kas vastavaid kliimamuutusi käsitlevaid sätteid on järgitud;
- viide veepoliitika raamdirektiivile, elupaikade direktiivile, linnudirektiivile, tööstusheidete direktiivile jne, kui see on asjakohane ja võimalik.

4.2.2. Tagatise taotluse vorm

Otsese toimingu puhul võidakse programmi „InvestEU“ kohase hindamise põhjal otsustada, et kestlikkuskontroll ei ole vajalik. Sellisel juhul tuleks investeeringute komiteele esitada põhjendus (vt 2. lisas esitatud vorm).

Juhtudel, kui kestlikkuskontroll on nõutav, peab rakenduspartner kooskõlas suunistega koostama kestlikkuskontrolli kokkuvõtte ⁽¹³⁶⁾ **kliima-, keskkonna- ja sotsiaalse mõõtme** kohta. Kokkuvõtte tuleb esitada tagatise taotluse vormi lisana. Kokkuvõtte vorm on see, milles lepiti kokku seoses programmi „InvestEU“ heakskiitmisprotsessi ja juhtimisega.

Kokkuvõtte peaks sisaldama sisutihedat teavet kavandatud projekti kestlikkuse kohta, mis aitab investeeringute komiteel paremini mõista tegevuse kliima-, keskkonna- ja sotsiaalset profiili. Kokkuvõtte peaks sisaldama üksikasju asjaomas(t)e mõõtme(te) kohta. Kui ühe või kahe mõõtme puhul ei ole kestlikkuskontroll nõutav, esitatakse see asjaolu eespool nimetatud põhjenduses.

Kokkuvõtte eesmärk on kirjeldada i) kindlakstehtud mõjusid (nii negatiivseid kui ka positiivseid), ii) peamisi rakendatavaid meetmeid ning iii) jääkriske pärast kõigi leevendusmeetmete rakendamist ⁽¹³⁷⁾. Samuti tuleks selgitada, miks need jääkriskid või leevendatud mõjud on projekti rahastamisel vastuvõetavad ja programmi „InvestEU“ eesmärkidega kooskõlas. Kui see on asjakohane, tuleks esitada ka teave negatiivsete ja positiivsete mõjude (sealhulgas välismõjude) rahalise väärtuse ja majanduslikul hindamisel arvessevõtmise kohta. Soovitav on, et kasutatav keel ei oleks liiga tehniline. See aitab tagada, et kokkuvõtte on laiemale publikule arusaadav ja annab investeeringute komiteele selge ülevaate kavandatava projekti kestlikkuse kohta.

Üksikasjalikumaid suuniseid teabe kohta, mida võiks kestlikkuskontrolli kokkuvõttes käsitleda, on esitatud 2. lisas.

4.2.3. Tulemustabel

Projekti kestlikkuskontrolli tulemused tuleb esitada ka tulemustabelis, mis lisatakse tagatise taotluse vormile. Kestlikkuskontroll on üks aspektidest, mida tuleb ELi tagatise saamiseks kavandatud tehingute hindamisel muude kaalutluste hulgas arvesse võtta. Tulemustabeliga seotud konkreetsed nõuded ja kriteeriumid on esitatud asjaomases delegeeritud õigusaktis.

4.2.4. Aruandlus komisjonile

InvestEU määrus sisaldab sätteid aruandlus- ja järelevalvekohustuste kohta – vt artiklid 17 ja 28 ning III lisa.

Põhimõtteliselt tuleb komisjonile teatada järgmistest kestlikkuskontrolli protsessi tulemustest.

1. Kestlikkuskontrolli kokkuvõtte – see tuleks esitada igal aastal koos rakenduspartnerite poolt komisjonile esitatavate aruannetega iga projekti kohta, mille puhul viiakse läbi kestlikkuskontroll (järelhindamine); nõutav otserahastamise korral.

⁽¹³⁵⁾ Rakenduspartnerilt oodatakse, et ta tooks välja need õigusaktid, mida on antud hetkel parimaid jõupingutusi rakendades mõistlikult võimalik kindlaks teha.

⁽¹³⁶⁾ Avaldamisega seoses tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta konfidentsiaalse ja tundliku äriteabega seotud eeskirju ja tavasid.

⁽¹³⁷⁾ Jääkriskid tuleb esitada ainult selliste projektide puhul, mille keskkonnamõju tuleb hinnata, kui need arvutavad välja pädevad asutused.

Taristufondide puhul tuleks igal aastal esitada kestlikkuskontrolli kokkuvõtte lihtsustatud versioon (kooskõlas rakenduspartneri ja fondivalitseja vahel kehtestatud muude aruandlusnõuetega ning aruandluse üldise töösuunaga). See lihtsustatud versioon peaks sisaldama vähemalt teavet tehingu liigi, sektori, õigusnormidele vastavuse kinnitamise, kindlakstehtud mõjude ja kehtestatud leevendusmeetmete (asjakohasel juhul) ja CO₂ jalajälje arvutamiseks kasutatud meetodikate kohta ning võimaluse korral soovitusi positiivse tegevuskava tõhustamiseks.

2. Võimalik oluline muutus heakskiidetud toimingu kestlikkuse profiilis või tulemuslikkuses, kohtuvaidlused, mis võidakse algatada, või lepingu võimalik rikkumine lõpliku vahendite saaja poolt, kui rahastamisleping sisaldab tingimuslikke sätteid; see teave tuleb esitada pärast eeltoodu ilmnamist. Võimaluse korral võiks lisada ka teabe rakendatud parandusmeetmete kohta.

See teave on nõutav otserahastamise korral. Kaudse rahastamise korral peaksid rakenduspartnerid kasutama oma eeskirju ja protseduure ning nad ei pea komisjonile aru andma.

3. Projekti aastane kasvuhoonegaaside heide, kui see ületab CO₂ jalajälje arvutamiseks kasutatavaid piirmäärasid; täpsustatakse tegevusaruandluse nõuetes. See teave on nõutav otserahastamise ja taristufondide puhul.
4. Aastane vähendatud/välditud kasvuhoonegaaside heide CO₂-ekvivalenttonnides kokku; täpsustatakse tegevusaruandluse nõuetes. See teave on nõutav otserahastamise korral.
5. Nende projektide arv, mis läbivad täieliku kliimariskide ja haavatavuse hindamise kliimamuutustega kohanemise seisukohast. See teave on nõutav otserahastamise ja taristufondide puhul.
6. Vahendatud rahastamise puhul peaksid rakenduspartnerid teatama, kui mitu finantsvahendajat on kehtestanud keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi.

Täpsemad aruandlusnõuded sätestatakse tagatislepingus.

1. LISA

Õigusaktidest tulenevate nõuete loetelu

Alljärgnev loetelu on vaid suunava iseloomuga ega hõlma ammendavalt kõiki õigusaktidest tulenevaid nõudeid, mis võivad kestlikkuse kolme mõõtme puhul olla erinevate rahastamis- ja investeerimistoimingute suhtes kohaldatavad. Loetelu eesmärk on toetada rakenduspartnereid ja asjakohasel juhul finantsvahendajaid, kes kontrollivad programmi „InvestEU“ kavandatud rahastamis- ja investeerimistoimingute vastavust õigusnormidele.

Kliimamõõde – õigusnormidele vastavuse raamistik

ELi HKS-i direktiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhuonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/410, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ eesmärgiga hoogustada heitkoguste kulutõhusat vähendamist ja süsinikdioksiidiheite vähendamist toetavaid investeeringuid, ning otsust (EL) 2015/1814).

Süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise direktiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006).

Keskkonnamõõde – õigusnormidele vastavuse raamistik

Alljärgnevalt on loetletud suunistes keskkonnamõõtmega seoses nimetatud peamised direktiivid.

Sõltuvalt konkreetse toetusvormi alla kuuluvate toimingute laadist peaksid rakenduspartnerid otsese rahastamise korral kontrollima vastavust konkreetsetele direktiividele projektiarendajate esitatud kooskõlastuste, lubade, litsentside jms alusel.

Keskkonnamõju hindamise direktiiv (direktiiv 2011/92/EL, mida on muudetud direktiiviga 2014/52/EL) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0052>

Keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiiv (direktiiv 2001/42/EÜ) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32001L0042>

Elupaikade direktiiv (nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31992L0043>

Linnudirektiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>

Veepoliitika raamdirektiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:32000L0060>

Tööstusheidete direktiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32010L0075>

Jäätmete raamdirektiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>

Seveso III direktiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiiv 2012/18/EL) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0018>

Sotsiaalne mõõde – õigusnormidele vastavuse raamistik

ELil ja liikmesriikidel on tugev inimõiguste, töö- ja sotsiaalkaitsestandardite kohta õigusraamistik. Programmi „InvestEU“ raames toetust taotlevad projektiarendajad / lõplikud vahendite saajad peavad esitama rakenduspartnerile hoolsuskohustuste täitmise protsessi kontekstis asjakohased tõendid selle kohta, et kavandatud toimingud vastavad kohaldatavatele ELi ja siseriiklikele õigusaktidele.

Alljärgneva kontrollnimekirja eesmärk on toetada rakenduspartnereid ja asjakohasel juhul finantsvahendajaid, kes kontrollivad programmi „InvestEU“ kavandatud rahastamis- ja investeerimistoimingute vastavust õigusnormidele sotsiaalse mõõtme seisukohast.

Rakenduspartner peaks kontrollima, kas kavandatud toiming on kooskõlas järgmiste asjakohaste ELi õigusaktidega:

— Euroopa Liidu põhiõiguste harta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

— ELi peamised tööhõivet, sotsiaalküsimusi ja kaasatust käsitlevad õigusaktid järgmistes valdkondades:

- tööõigus
- töötervishoid ja tööohutus
- töötajate vaba liikumine
- sotsiaalkindlustuse koordineerimine

Euroopa õigusaktide (direktiivid, määrused, otsused jne) terviktekstid ja muud ametlikud dokumendid (teatised jne) on kättesaadavad ELi Eur-Lex'i veebisaidil.

Õigusakt	Kohaldamisala
Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ	Isikute võrdne kohtlemine sõltumata nende rassilisest või etnilisest päritolust
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2010. aasta direktiiv 2010/41/EL	Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate meeste ja naiste võrdne kohtlemine
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ tööaja korralduse kohta	Tööaja direktiiv
Nõukogu 28. juuni 1999. aasta direktiiv 1999/70/EÜ	Raamkokkulepe tähtajalise töö kohta
Nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiiv 97/81/EÜ	Raamkokkulepe osalise tööaja kohta
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/104/EÜ	Renditöö
Nõukogu 30. novembri 1998. aasta resolutsioon, mis on vastu võetud ühenduse ja liikmesriikide arengu-koostöö raames	Põlisrahvad
Direktiiv 89/391/EMÜ – töötervishoiu ja tööohutuse raamdirektiiv. Täiendavad töötervishoidu ja tööohutust käsitlevad ELi õigusaktid	— Töötervishoid ja tööohutus — Ametialastele vajadustele kohandatud töökeskkond — Töökeskkond, mis võimaldab tööturul osalemist pikendada
30. novembri 1989. aasta direktiiv 89/654/EMÜ	Töökohale esitatavad ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuded
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/104/EÜ	Töötajate poolt tööl kasutatavatele töövahenditele esitatavad ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuded
Nõukogu 30. novembri 1989. aasta direktiiv 89/656/EMÜ	Töötajate isikukaitsevahendite kasutamisega seotud tervisekaitse ja ohutuse miinimumnõuded

Õigusakt	Kohaldamisala
Nõukogu 22. juuni 1994. aasta direktiiv 94/33/EÜ	Noorte kaitse tööol
Nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiiv 92/85/EMÜ	Rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja tervishoiu parandamise meetmed
Direktiiv (EL) 2019/882	Toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuded puuetega inimeste puhul
Nõukogu otsus 2010/48/EÜ	Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni vastuvõtmine Euroopa Ühenduses
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL (keskkonnamõju hindamise direktiiv) Muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta direktiiviga 2014/52/EL	Üldsuse osalemine teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise protsessis
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL	Üldsuse kaasamine seoses tööstusheidetega (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll)
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ (keskkonnamõju strateegiline hindamine)	Üldsuse kaasamine teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamisse
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2003/4/EÜ	Üldsuse juurdepääs keskkonnateabele
Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon (Århusi konventsioon, 1988)	Juurdepääs keskkonnateabele, üldsuse kaasamine otsuste tegemisse ja õiguskaitse kättesaadavus
Piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsioon (Espoo konventsioon, 1991)	Üldsuse osalemine ja üldsusega konsulteerimine piiriüleses kontekstis
Direktiiv 2019/1152 läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta	— Teave töö aspektide kohta — Katseaeg — Täiendav tööhõive — Kuritarvituste vastased õigusnormid seoses nulltunnilepingutega — Üleviimise taotlused
Direktiiv 2011/98	Liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühised õigused
Direktiiv 2006/54/EÜ	Meeste ja naiste võrdne kohtlemine seoses tööhõive, edutamise, töötasu ja töötingimustega

Õigusakt	Kohaldamisala
Direktiiv 2002/14/EÜ	Töötajate teavitamise ja nõustamise üldraamistik Euroopa Ühenduses
Direktiiv 2000/78/EÜ	— Võrdne kohtlemine töö saamisel ja kutsealale pääsemisel — Töölevõtmine ja töötingimused — Kuulumine tööandjate või töötajate organisatsiooni või muusse organisatsiooni, mille liikmed tegutsevad teataval kutsealal, ning osalemine selles organisatsioonis — Diskrimineerimine ja võrdne kohtlemine — Puuetega inimeste vajaduste arvessevõtmine
Direktiiv 94/33/EÜ	— Lapstööjõud — Noorte haavatavus — Noorte töö ja õötöö — Iga-aastane puhkeaeg ja puhkepausid
ILO soovitusel kaebuste läbivaatamise kohta, 1967 (nr 130)	— Töötajate õigused seoses kaebuste esitamisega — Kaebuste läbivaatamise kord
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/821	Konflikti- ja riskipiirkondadest pärit tina, tantaali, volframi ja nende maakide ning kulla Euroopa Liidu importijate tarneahe- laga seotud hoolsuskohustused

2. LISA

InvestEU investeeringute fondi komiteele esitatav teave (2. peatükk)

- I. **Põhjendus, miks ei tehtud kestlikkuskontrolli** vastavalt programmi „InvestEU“ määruse nõuetele (põhjendus 13 ja artikli 8 lõige 5)

Projekti andmed

Projekti kogumaksumus (ilma käibemaksuta):

☐ alla 10 miljoni euro

☐ üle 10 miljoni euro

Programmi „InvestEU“ kohase hindamise tulemused ⁽¹⁾

Kui projekt on hindamisest/kestlikkuskontrollist vabastatud künnise alusel, palun märkige see ära ja lisage lühike kinnitus õigusnormidele vastavuse kohta

Vastasel juhul:**Kliimamõõde****Kliimamuutustega kohanemine:**

Kirjeldage lühidalt kliimariski hindamisest loobumise alust, tuginedes kliima suhtes haavatavuse hindamise tulemustele

Kliimamuutuste leevendamine:

Kas projekti puhul on vastavalt kestlikkuskontrolli suuniste punktile 2.2 soovitatav viia läbi CO₂ jalajälje hindamine?

☐ Jah ☐ Ei

Lühike põhjendus selle kohta, miks CO₂ jalajälje hindamine ei ole vajalik, või võimalike muude arvesse võetud kaalutluste kohta.

Keskkonnamõõde

Kirjeldage lühidalt projektiga seotud keskkonnaküsimusi käsitlevat õigusraamistikku.

Näiteks: lühiteave selle kohta, kas projekt on kooskõlas planeerimisraamistikuga (s. t kas see tuleneb kavast/programmist, mille puhul on viidud läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine); kas projekt kuulub (või ei kuulu) keskkonnamõju hindamise direktiivi, elupaikade direktiivi, linnudirektiivi, veepoliitika raamdirektiivi, tööstusheidete direktiivi jne kohaldamisalasse.

Kirjeldage lühidalt tulemusi, mis saadi programmi „InvestEU“ kohasel hindamisel, mis viidi läbi vastavalt kestlikkuskontrolli suuniste 3. lisa 1. kontrollnimekirjale.

Esitage näiteks lühike põhjendus selle kohta, miks i) leiti, et projektil ei ole looduskapitali elementidele ja kahele valdkonnaülesele aspektile mingit mõju või on üksnes väike mõju;

ii) projekti puhul on vajalik KMH, kuid olulist jääkmõju ei tuvastatud.

Sotsiaalne mõõde	Kirjeldage lühidalt tulemusi, mis saadi programmi „InvestEU“ kohasel hindamisel, mis viidi läbi vastavalt kestlikkuskontrolli suuniste 3. lisas olevale kontrollnimekirjale. Näiteks esitage lühike põhjendus selle kohta, miks leitakse, et projektil puudub mõju või on üksnes väike mõju kestlikkuskontrolli suuniste punktis 2.4 kirjeldatud sotsiaalse mõõtmise aspektidele.
-------------------------	---

(¹) Kooskõlas kestlikkuskontrolli hindamise suuniste nõuetega, mis puudutavad proportsionaalsust.

II. Teave, mille võiks esitada kestlikkuskontrolli kokkuvõttes

- a) *Projekti andmed*: üldine teave projekti kohta (sektor ja toetuskõlblik valdkond, rahastamise liik, summa, projekti kogumaksumus, lõplik vahendite saaja, asukoht jne).
- b) *KMH direktiiv*: projekti puhul tuleb läbi viia KMH (see tähendab, et olenemata projekti kogumaksumusest tuleb teha keskkonnavalase kestlikkuse kontroll).
- c) *Kestlikkuskontrolli protsessi lühikirjeldus*: seda osa kajastatakse tagatise taotluse vormil ja see hõlmab projekti peamisi kestlikkuse aspekte:
 - toimingute vastavus asjaomas(t)es valdkonnas (valdkondades) kohaldatavatele ELi õigusaktidele ja ELi poliitikale, samuti asjakohastele rahvusvahelistele konventsioonidele ja siseriiklikele õigusaktidele; või võimalikud õigusnormidele vastavusega seotud probleemid;
 - kestlikkuskontrolli tulemused: i) kokkuvõtte nii positiivsest kui ka negatiivsest kliima-, keskkonna- ja/või sotsiaalsest mõjust; ii) kavandatavad leevendus- või korvamismeetmed ja nende maksumus (kui see on teada); iii) jääkriskid (olemasolu korral) ning iv) rahalise väärtuse kindlaksmääramine (asjakohasel juhul) jne;
 - vajaduse korral erikokkulepped: nt lepingusätted eeltingimuste ja lepingu rikkumisena käsitletavate mittevastavuste kohta, järelevalve erikord jne; taristuprojektid, mille puhul rakenduspartner tegi kindlaks vaid piiratud leevendusmeetmed, samuti see, kas neid meetmeid on soovitatud ja rakendatud.
- d) *Kliimamõõde* – selles jaos esitatakse üksikasjalikum teave kliimamõõtmise kohta, kui see on projekti puhul asjakohane:
 - projekti suhtes kliima seisukohast kohaldatav õigusraamistik, näiteks kas projekti suhtes kohaldatakse muudetud KMH direktiivi (2014) ja kas KMH aruandes on nõuetekohaselt käsitletud kliimaga seotud kaalutlusi;
 - kliimamuutustega kohanemine: kliima suhtes haavatavuse hindamise kokkuvõtlik kirjeldus ja tulemused, tuvastatud riskide kirjeldus ja kliimarisiki hindamise kirjeldus, kehtestatud kohanemismeetmed ja nende maksumus, jääkriskid (kui neid on) ning nende käsitlemine projekti rakendamise- ja käitamisetapis;
 - kliimamuutuste leevendamine: CO₂ jalajälje määramise alus, kui rakenduspartner või muu isik (projektiarendaja või sõltumatu ekspert) on CO₂ jalajälje välja arvutanud, kasutatud meetodika, kasvuhoonegaaside heite rahalise väärtuse määramise ja vähese CO₂ heitega lahenduste kindlakstegemise (või sellest loobumise) alus, kasutatud CO₂ heite varikulu ja aluseks olev meetodika (kui see erineb soovitatud meetodikast), taristu eeldatav kasutusega ja projekti kliimanetraalsuse tingimustele vastavuse kirjeldus;
 - vabatahtlikud meetmed, mida lõplik vahendite saaja on nõustunud rakendama, et parandada projekti kliimamõju (kliimamuutustega kohanemise meetmed künnisest allapoole jääva projekti korral, parema tehnoloogia kasutamine kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks jne).

- e) *Keskkonnamõõde* – selles jaos esitatakse üksikasjalikum teave keskkonnamõõdme kohta, kui see on projekti puhul asjakohane:
- vastavus projekti suhtes kohaldatavale õiguslikule ja reguleerivale raamistikule, KMH direktiivile (KMH aruanne või KMH vajalikkuse hindamise otsused) ja muudele asjakohastele direktiividele, vajalike lubade ja kooskõlastuste seis, võimalikud õigusnormidele vastavusega seotud probleemid;
 - kas kestlikkuskontrolli tegemiseks vajalik teave saadi õigusaktidega nõutavatest ametlikest aruannetest ja/või kas rakenduspartner nõudis lisauuringuid;
 - lühikirjeldus käesolevates suunistes osutatud keskkonnaelementide puhul kindlaks tehtud mõjudest, alternatiivide hindamisest, kumulatiivsest mõjust, kavandatud leevendus- ja korvamismeetmetest ning nende maksumusest, jääkriskide kvantifitseerimisest ja projekti majandusliku hindamise jaoks rahasse arvestamisest (asjakohasel juhul);
 - põhjendus selle kohta, miks jääkriske või kindlakstehtud/leevendatud mõjusid peetakse vastuvõetavaks, ning kindlaks määratud ja rakendatud leevendusmeetmete kirjeldus (meetmed, mis lisanduvad õigusnormidele vastavuse tagamiseks vajalikele meetmetele);
 - vabatahtlikud meetmed, mis põhinevad 3. lisas esitatud positiivsel kontrollnimekirjal ja mida projektiarendaja / lõplik vahendite saaja rakendab selleks, et parandada projekti keskkonnaalast tulemuslikkust, nende meetmete maksumus ja kinnitus, et neid meetmeid on arvesse võetud projekti majanduslikul hindamisel.
- f) *Sotsiaalne mõõde* – selles jaos esitatakse üksikasjalikum teave sotsiaalse mõõdme kohta, kui see on projekti puhul asjakohane:
- toimingute vastavus kohaldatavatele töö- ja sotsiaalõigusnormidele ning rahvusvahelistele konventsioonidele ja hartadele; võimalikud õigusnormidele vastavusega seotud probleemid;
 - lühikirjeldus käesolevates suunistes osutatud sotsiaalsete kriteeriumide puhul kindlaks tehtud mõjudest, kavandatud leevendus- ja korvamismeetmetest ning nende maksumusest, samuti võimalikest rakenduspartneri nõutud täiendavatest aruannetest;
 - põhjendus, miks jääkriske või kindlakstehtud/leevendatud mõjusid peetakse vastuvõetavaks ja programmi „InvestEU“ eesmärkidega kooskõlas olevaks;
 - vabatahtlikud meetmed, mis põhinevad 3. lisas esitatud positiivsel kontrollnimekirjal ja mida projektiarendaja / lõplik vahendite saaja rakendab selleks, et parandada projekti sotsiaalset tulemuslikkust, ning nende meetmete maksumus;
 - sotsiaalse ja ökoloogilise mõjuga investeeringu eesmärgid, eelkõige mõju soolisele võrdõiguslikkusele, sotsiaalsele kaasatusele või sotsiaalsele vastupanuvõimele ja/või struktuurilistest probleemidest mõjutatud piirkondadele ja sektoritele, kui see on asjakohane.
- g) *Muud kestlikkuse aspektid* – muud kestlikkuse hindamise asjakohased aspektid, mis on projekti puhul kohaldatavad:
- avalikud konsultatsioonid ja sidusrühmade kaasamise muud vormid: kas need viidi läbi KMH menetluse raames või projektiarendaja poolt vabatahtlikult, kaasamisest tulenevad kohustused ja nende täitmise viis, kultuuripärandi kaitsmiseks rakendatud täiendavad leevendusmeetmed jne;
 - teave projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja suutlikkuse kohta hallata kindlakstehtud mõju ja rakendada soovitatud meetmeid, projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja kehtestatud süsteemide kohta ja selle kohta, kas neid süsteeme auditeeritakse või kas nende puhul järgitakse konkreetseid standardeid;
 - teave lepingupõhiste kokkulepete, rahastamislepingus sätestatud tingimuslike klauslite ja projektiarendaja / lõpliku vahendite saaja täidetavate lisakohustuste, väljamaksete tegemise eritingimuste, rahastamislepingus sisalduvate kestlikkuskohustuste ning aruandlus- ja järelevalvenõuete kohta.
-

Kestlikkuskontrolli tegemisel kasutatavad kontrollnimekirjad

Kontrollnimekirjad – kliimamõõde (2. peatükk)

Kliimamõõde – hindamisel ja kestlikkuskontrolli tegemisel kasutatavad kontrollnimekirjad

Vastupanuvõime kliimamuutustele – kliimamuutustega kohanemine

Hindamisetapp		
Kontrollnimekiri:	Jah / Ei	Märkused ja teave, mille rakenduspartner peab esitama investeeringute komiteele kestlikkuskontrolli käsitlevas dokumentatsioonis
Kas on esitatud teavet, et selgitada, millistes projekti arendamise etappides kaaluti kliimamuutustega kohanemise/kliimamuutustele vastupanuvõime küsimusi ja kuidas seda tehti?		
Kas haavatavuse ja riskide hindamise protsessis kasutatud meetodikat on kirjeldatud ning kas see meetodika näib olevat loogiline ja täielik ning kestlikkuskontrolli suunistega kooskõlas?		
Kas on esitatud viited asjakohastele ⁽¹⁾ kliimaprognoosidele ja andmeallikatele, mis hõlmavad nii praegust kui ka tulevast kliimat? Kas need hõlmavad vajaduse korral nii lühi- kui ka pikaajalisi stsenaariume (s.t projekti kestust ja/või analüüsitud perioodi)?		
Kas kõiki asjakohaseid ohte (kliimamuutuste tegureid) on arvesse võetud?		
Kas projekti (ja selle komponentide) haavatavust on hinnatud (vastavalt projekti liigile ja asukohale)?		
Palun esitage haavatavuse hindamise üksikasjalikud järeldused ja üksikasjalik põhjendus valiku kohta a) lõpetada kestlikkuskontrolli protsess või b) liikuda edasi riskihindamise etappi.		
Kliimariski hindamine		
Kui projekti hinnati teatavate kliimategurite suhtes haavatavaks (s.t hindamisetapis jõuti järeldusele, et on olemas võimalikud kliimariskid), kas on tehtud riskihindamine (hinnates nii kliimamuutustega kohanemisega seotud riskide tõenäosust kui ka mõju)?		

Vastupanuvõime kliimamuutustele – kliimamuutustega kohanemine

Kas projekti puhul on kindlaks tehtud märkimisväärsed kliimamuutustega kohanemise riskid?		
Kui jah, siis kas projekti raames rakendatakse asjakohaseid meetmeid (kavandamise ja/või käitamise ja hoolduse etapis)?		
Kas on tõestatud, et need meetmed vähendavad riske vastuvõetava tasemeni?		
Palun esitage kliimarisiki hindamise üksikasjalikud järeldused.		
Kas on kontrollitud ja kinnitatud vastavust kliimamuutustega kohanemist käsitlevatele ELi ning vajaduse korral riiklikele, piirkondlikele ja kohalikele strateegiatele ja kavadele ELi ning muudele asjakohastele strateegilistele ja planeerimisdokumentidele?		

(¹) Proportsionaalsed projekti piiridega, sealhulgas füüsilise vara eeldatava elueaga.

Kliimaneutraalsus – kliimamuutuste leevendamine

Hindamisetapp

Kontrollnimekiri:

Jah / Ei

Märkused ja teave, mille rakenduspartner peab esitama investeeringute komiteele kestlikkuskontrolli käsitlevas dokumendis

Kas projekt kuulub projektikategooriasse, mille eeldatavad heitkogused on väikesed ja mille puhul CO₂ jalajälje hindamine EI OLE nõutav?

Kas absoluutsed ja/või suhtelised heitkogused on eeldatavasti alla 20 000 CO₂-ekvivalenttonni aastas (pluss- või miinusemärgiga)?

Palun esitage hindamise üksikasjalikud järeldused ja üksikasjalik põhjendus valiku kohta a) lõpetada kliimamuutuste leevendamisega seotud kestlikkuskontrolli protsess või b) liikuda kasvuhoo- negaaside heite hindamise ja rahasse arvestamise etappi.

Kooskõla ELi kliimaeesmärkidega ja CO₂ jalajälje määramine

Kas projekt on kooskõlas ELi kliimaneutraalsuse eesmärkidega, võttes arvesse taksonoomia põhimõtte „ei tekita olulist kahju“ kriteeriume või kohaldades muud rahvusvaheliselt tunnustatud metoodikat? Palun esitage üksikasjad kooskõla kinnitamiseks kasutatud metoodika ja tehtud järelduste kohta.

Kliimaneutraalsus – kliimamuutuste leevendamine		
Kas projekti kasvuhoonegaaside heitkogused on arvutatud rahvusvaheliselt tunnustatud metoodika kohaselt? Palun esitage üksikasjad vastavalt kestlikkuskontrolli suunistes nõutule.		
Kas on esitatud projekti hinnanguline aastane kasvuhoonegaaside heide CO ₂ -ekvivalenttonnides standardsel (või keskmisel) tegevusaastal nii a) absoluutväärtuses kui ka b) suhtelises arvestuses (s. t võrreldes lähtestsenaariumiga ehk „ilma projektita“ stsenaariumiga)?		
Kas projektiga seotud täiendavad kasvuhoonegaaside heitkogused on rahasse arvestatud (kasutades CO ₂ heite standardset varihinda) ja kas neid on arvesse võetud majanduslikul hindamisel või kulude-tulude analüüsis?		
Kas kasvuhoonegaaside heide projekti tulemusel suureneb või väheneb? Palun esitage üksikasjad.		
Kas on kontrollitud ja kinnitatud projekti kooskõla kasvuhoonegaaside heite vähendamise üldeesmärkidega, mis on seatud 2030. ja 2050. aastaks? Kas taristu puhul, mille eluiga ulatub 2050. aastast kaugemale, on kontrollitud ja kinnitatud käitamise, hoolduse ja käitusest kõrvaldamise kooskõla kliimaneutraalsuse tingimustega?		

Kontrollnimekirjad – keskkonnamõõde (2. peatükk)**Keskkonnamõõde – vastavus õigusnormidele – 0. kontrollnimekiri**

A.1. Toimingu kooskõla planeerimisraamistikuga	Jah / Ei
A.1.1. Kas toiming on osa kohaliku, piirkondliku või riikliku tasandi kavast, programmist või strateegiast?	
A.1.2. Kui jah, kas selle kava, programmi või strateegia keskkonnamõju hinnati kooskõlas keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiiviga 2001/42/EL?	
(Rakenduspartner tugineb projektiarendaja kinnitusele)	
A.2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/92/EL (keskkonnamõju hindamise direktiiv) (muudetud kujul) kohaldamine	
A.2.1. Kas toiming on loetletud KMH direktiivi lisades:	
— KMH direktiivi I lisa (jätkake küsimusega A.2.2)	
— KMH direktiivi II lisa (jätkake küsimusega A.2.3)	
— mitte kummaski lisa (jätkake küsimusega A.2.4)	
(Esitada tuleks lühike põhjendus selle kohta, miks toimingut ei peeta kummaski lisa loetletuks)	
A.2.2. Kui toiming on hõlmatud KMH direktiivi I lisaga, siis lisage KMH aruanne, mittetehniline kokkuvõte ja KMH menetluse lõpetanud pädeva asutuse otsus ⁽¹⁾ ning kasutage lisateabe ja selgituste esitamiseks järgmist tekstikasti:	
1) Kas on koostatud KMH direktiivi artikli 5 lõike 1 ja IV lisa kohane KMH aruanne?	
2) Kas vastavalt KMH direktiivi artiklitele 6 ja 7 viidi läbi konsultatsioonid keskkonnaasutuste, projektiga seotud piirkondlike ja kohalike pädevate asutuste ja üldsusega ning vajaduse korral teiste liikmesriikidega?	
3) Kas pädeva asutuse otsus (kui see on juba vastu võetud) tehti üldsusele kättesaadavaks?	
A.2.3. Kui toiming on hõlmatud KMH direktiivi II lisaga:	
1) Kui KMH on läbi viidud, lisage palun punktis A.2.2 loetletud vajalikud dokumendid.	

2) Kui KMHD ei ole läbi viidud, lisage palun KMH direktiivi artikli 4 lõike 5 punktis b ⁽²⁾ nõutud otsus (mida sageli nimetatakse KMH vajalikkuse hindamise otsuseks) ja kinnitage, et see tehti üldsusele kättesaadavaks ja selle vastuvõtmisel võeti arvesse III lisa kriteeriume.	
3) Kui otsust ei ole tehtud, esitage vastavalt siseriiklikule õigusele ja KMH direktiivi artikli 4 lõike 2 punktile b kasutatud künnised või kriteeriumid.	
A.2.4. Kui toiming ei ole hõlmatud KMH direktiivi lisadega, esitage ehitusluba (või muu asjakohane luba), kui see on olemas.	
A.3. Direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (1) (elupaikade direktiiv) kohaldamine; Natura 2000 aladele avalduva mõju hindamine	
A.3.1. Kas toimingut on vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 3 ⁽³⁾ asjakohaselt hinnatud?	
A.3.2. Kui vastus küsimusele A.3.1 on jaatav, esitage palun järgmine teave:	
1) elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt läbi viidud asjakohane hindamine;	
2) koopia komisjonile (keskkonna peadirektoraadile) esitatud standardvormist „Teave Euroopa Komisjonile vastavalt loodusdirektiivi artikli 6 lõikele 4“, kui see on asjakohane; ja/või	
3) komisjoni poolt vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4 esitatud arvamus juhul, kui projektil on oluline mõju esmatähtsatele elupaikadele ja/või liikidele, kuid selle elluviimine on õigustatud üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvatel põhjustel, mis ei ole seotud rahva tervise, avaliku julgeoleku või esmatähtsate soodsate tagajärgedega keskkonnale.	
A.3.3. Kui vastus küsimusele A.3.1 on eitav, esitage palun järgmine teave:	
1) põhjendus, miks asjakohast hindamist ei peetud vajalikuks (KMH otsuste osana või eraldiseisva dokumendina);	
2) kaart (skaalal 1:100 000 või lähimal võimalikul skaalal), millel on näidatud toimingu asukoht ja asjaomased Natura 2 000 alad.	
A.4. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/60/EÜ (veepoliitika raamdirektiiv) kohaldamine; veekogudele avalduva mõju hindamine	
A.4.1. Kas toiming halvendab veekogu seisundit või ei võimalda saavutada vee head seisundit/potentsiaali?	

1) Kui vastus küsimusele A.4.1 on jaatav, ⁽⁴⁾ esitage palun hinnang ja üksikasjalik selgitus selle kohta, kuidas kõik veepoliitika raamdirektiivi artikli 4 lõikes 7 sätestatud tingimused on täidetud/täidetakse.	
2) Kui vastus küsimusele A.4.1 on eitav, esitage palun põhjendus selle kohta, miks artikli 4 lõike 7 kohaste erandite kasutamist ei peeta vajalikuks (nt on tõendatud, et kõik toimingu võimalikud mõjud on veepoliitika raamdirektiivi mõistes veekogu ulatuses ajutised või tähtsusetud, ning võimalikku koosmõju ei ole kindlaks tehtud või veekogule ei avaldu jääkmõju, kui rakendatakse kindlaksmääratud leevendusmeetmeid jne).	
A.5. Kohaldatavuse korral teave muudele keskkonnadirektiividele vastavuse kohta	
A.5.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/75/EL (1) (tööstusheidete direktiiv) kohaldamine	
Palun selgitage, kuidas projekt on kooskõlas direktiivi 2010/75/EL nõuetega, eelkõige parima võimaliku tehnika (PVT) kohaldamisega ja (kohaldatavuse korral) kõnealuses direktiivis sätestatud heite piirväärtustega.	
A.5.2. Muud asjakohased keskkonnadirektiivid (palun selgitage allpool)	
⁽¹⁾ Selleks võib olla põhjendatud järeldus (KMH direktiivi artikli 1 lõike 2 punkti g alapunkt iv) või teostusluba (KMH direktiivi artikli 1 lõike 2 punkt c). ⁽²⁾ Artikli 4 lõige 4, kui hindamine viidi läbi KMH direktiivi kohaselt enne selle muutmist 2014. aastal. ⁽³⁾ Pange tähele, et artikli 6 lõiget 3 kohaldatakse ka linnudirektiivi artikli 4 kohaselt klassifitseeritud erikaitsealade suhtes. ⁽⁴⁾ Pange tähele, et kui projekt/toiming ei too kaasa uut muutust veekogu füüsilistes omadustes või põhjaveekogumi taseme muutumist, kohaldatakse veepoliitika raamdirektiivi artikli 4 lõiget 7 üksnes väga heas seisundis pinnaveekogude ja püsiva inimtegevuse suhtes. Lisaks viimati nimetatule peetakse nõuetele mittevastavaks toiminguid, mis halvendavad veekogu seisundit (või takistavad seatud eesmärgi saavutamist).	

Kontrollnimekiri õhule avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks						
Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus ⁽¹⁾ [1]	Milline on mõju olulisus? [2] ⁽²⁾	Milline on mõju tõenäosus? [3] ⁽³⁾	Milline on mõju riskitase? [4] ⁽⁴⁾	Kavandatud (täiendavad) leevendusmeetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeetmeid [6]
1) Kas projekt/toiming hõlmab meetmeid, mis mõjutavad õhukvaliteeti, nt tolmuheite, energiatarbimise, tootmisprotsessidest tuleneva heite või transpordiliikide või taristu oluliste muudatuste tõttu?						
2) Kas projekti/toimingut viiakse ellu õhukvaliteedi piirkonnas, mis ei vasta piirkondlikus/riiklikus õhukvaliteedi kavas sätestatud eesmärkidele? Kas projektist tulenev heide on seotud samade eesmärkidega?						
3) Kas on muid tegureid, mida tuleks arvesse võtta, nagu projektist tulenev areng, mille tagajärjeks võib olla mõju õhukvaliteedile või kumulatiivne mõju piirkonnas elluviidava või kavandatava muu tegevusega (nt tootmisklastri loomise tõttu muu tööstusliku tootmistevõime kasv)?						
4) Kas projekti tulemusena oleks vaja muid tegevusi, mis võivad suurendada õhusaastet?						

⁽¹⁾ Kui tegemist on projektiga, mille keskkonnamõju tuleb hinnata või mille puhul on tehtud otsus, et KMH ei ole vajalik, tuleks jaatavalt või eitavalt vastamisel lähtuda sellest, milline on mõju pärast leevendusmeetmete rakendamist (keskkonnavalaste otsuste tulemusena).

⁽²⁾ Mõju olulisust (2. veerg) tuleb hinnata järgmisel skaalal: väike – keskmine – oluline/kahjulik.

⁽³⁾ Mõju esinemise tõenäosust (3. veerg), tuleb hinnata järgmisel skaalal: väike (tõenäoliselt ei esine); keskmine (esinemise ja mitteesinemise võrdne tõenäosus); suur (tõenäoliselt esineb).

⁽⁴⁾ Iga mõju riskitaseme (4. veerg) hindamisel kombineeritakse mõju kindlakstehtud olulisus ja tõenäosus (vt maatriks joonisel 8, lk 29).

Kontrollnimekiri veekeskkonnale avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks

Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikir- jeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendus- meetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeetmeid [6]
1) Kas projekt hõlmab tegevust, mis avaldab mõju pinnaveele, põhjaveele või mereveele (ajutiselt või alaliselt)?						
2) Kas projekt toob kaasa veekeskkonna saastumise ohu, mis tuleneb saasteainete sattumisest pinnavette, põhjavette, rannikuvette või merre? Või kas see toob kaasa märkimisväärse heite reoveepuhastusrajatistesse?						
3) Kas projekt hõlmab veekeskkonda kahjustada võivate ainete/ segude (sealhulgas biotsiidide ja pestitsiidide) kasutamist, ladustamist, transporti, käitlemist või tootmist? Palun võtke sellele küsimusele vastamisel arvesse nende ohuklassifikatsiooni ja võimalikku muud REACH-määruse kohast klassifikatsiooni (nt klassifitseerimine väga ohtliku ainenä, kuna tege- mist on püsiva, bioakumuleeruva ja toksilise ainega või väga püsiva ja väga bioakumuleeruva ainega või endokriinseid häireid põhjustavate omadustega ainega).						
4) Kas on muid tegureid, mida tuleks arvesse võtta, nagu projek- tist tulenev areng, mille tagajärjeks võib olla mõju veekvalitee- dile või kumulatiivne mõju projekti asukohas/piirkonnas ellu- viidava või kavandatava muu tegevusega (nt tootmisklastri loomise tõttu muu tööstusliku tootmistegevuse kasv)?						
5) Kas projekti asukohas või selle ümbruses on alasid, mis juba kannatavad reostuse või keskkonnakahju all, näiteks alasid, kus ületatakse õigusaktidest tulenevaid kehtivaid keskkonna- norme ja mida projekt võib mõjutada?						

Kontrollnimekiri veekeskkonnale avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks						
Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendusmeetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeetmeid [6]
6) Kas projekti asukoht on vastuvõtlik erosioonile, üleujutustele või põuale, mis võivad avaldada mõju veekeskkonnale?						

Kontrollnimekiri maale ja mullale avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks						
Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendusmeetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeetmeid [6]
1) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada erosiooni?	See võib tuleneda järgmisest: — pinnase häiring, nt nõlvade kündmine üles-alla suunas — vegetatiivse mullakatte ja/või hekkide eemaldamine — raskete masinate ebaõige kasutamine					
2) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada mulla orgaanilise ainese vähenemist?	See võib tuleneda järgmisest: — maakasutuse muutmine — märgalade kuivendamine — raadamine					

Kontrollnimekiri maale ja mullale avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks

Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendus- meetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeet- meid [6]
3) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada mulla tihenemist?	See võib tuleneda järgmisest: — raskete masinate ebaõige kasutamine — suur loomkoormus — suured ehitustööd					
4) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada sooldumist?	See võib tuleneda järgmisest: — halb niisutustehnoloogia — ebaõige kuivendamine — põhjavee liigkasutus					
5) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada maalihkeid?	See võib tuleneda järgmisest: — topograafia järsk muutumine ehitustööde tõttu — maakasutuse muutused, nt raadamine — materjalide kaevandamine					
6) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada mulla saastumist?	See võib tuleneda järgmisest: — tööstusrajatised — kaevandusrajatised — kemikaalide ladustamine — ohtlike kemikaalide atmo- sfääri sadestumine					

Kontrollnimekiri maale ja mullale avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks

Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendus- meetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeet- meid [6]
7) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada mulla katmist?	See võib tuleneda järgmisest: — valglinnastumine — suurenenud transport					
8) Kas projekti asukohas või selle ümbruses on ajaloolise või kultuurilise tähtsusega alasid või objekte, mida projekt võib mõjutada?						
9) Kas projekt mõjutab loodusvarade kasutamist või neile juurdepääsu kogukondade poolt?						
10) Kas on muid tegureid, mida tuleks arvesse võtta, nagu projektist tulenev areng, mille tagajärjeks võib olla mõju maahõivele või kumulatiivne mõju projekti asukohas/piirkonnas elluviidava või kavandatava muu tegevusega (nt tootmisklastri loomise tõttu muu tööstusliku tootmistevõime kasv)?						
11) Kas projekti tulemusena oleks vaja muid tegevusi, mis võivad põhjustada maa ja mulla kasutamist?						

Kontrollnimekiri bioloogilisele mitmekesisusele avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks

Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikir- jeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täien- davad) leevendus- meetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeet- meid [6]
1) Kas on määratud alasid, mida projekt võib mõjutada?						
2) Kas projektiga seotud ehitustööd või käitusest kõrvaldamise tööd hõlmavad tegevust, mis avaldab ajutist mõju määratud alale või looduslikule ökosüsteemile?						
3) Kas projektiga seotud ehitustööd või käitusest kõrvaldamise tööd hõlmavad tegevust, mis avaldab mõju kaitsealadele, kohaliku tähtsusega aladele või looduslikule ökosüsteemile?						
4) Kas projekt ise võib käitusetapis avaldada mõju määratud alale, kohaliku tähtsusega alale või looduslikule ökosüsteemile?						
5) Kas projekt toob kaasa ohu, mis tuleneb määratud alade või loodusliku ökosüsteemi saastumisest?						
6) Kas projekt hõlmab taimestikku ja loomastikku kahjustada võivate ainete/segude (sealhulgas biotsiidide ja pestitsiidide) kasutamist, ladustamist, transporti, käitlemist või tootmist?						
7) Kas projekti asukohas või selle ümbruses on muid alasid, mis on ökoloogiliselt olulised või tundlikud ja mida projekt võib mõjutada, sealhulgas ohustatud liikide olemasolu tõttu?						
8) Kas on olulisi (nt pesitsemiseks) või tundlikke elupaiku või looduslikke ökosüsteeme, mis ei ole määratud alad, kuid mida projekt võib mõjutada?						

Kontrollnimekiri bioloogilisele mitmekesisusele avalduva võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks						
Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendusmeetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeetmeid [6]
9) Kas on muid tegureid, mida tuleks arvesse võtta, nagu projektist tulenev areng, mille tagajärjeks võib olla mõju ümbritsevale bioloogilisele mitmekesisusele?						
10) Kas projekti asukohas või selle ümbruses on määratud alasid, kohaliku tähtsusega elupaiku või looduslikke ökosüsteeme, mis juba kannatavad reostuse või keskkonnakahju all, näiteks alasid, kus ületatakse õigusaktidest tulenevaid kehtivaid keskkonnanorme ja mida projekt võib mõjutada?						

Kontrollnimekiri müraga seotud võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks						
Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikirjeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täiendavad) leevendusmeetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeetmeid [6]
1) Kas projekt/toiming hõlmab tegevust, mis võib põhjustada häirival või tervisele kahjulikku mõju avaldaval tasemel müra ja vibratsiooni? Palun võtke arvesse nii päevaseid kui ka öiseid mõjusid.						
2) Kas projekt asub linnastunud piirkonnas või elamurajoonis ja toob käitamise ajal kaasa päevase või öise mürataseme olulise suurenemise?						

Kontrollnimekiri müraga seotud võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks

Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikir- jeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täien- davad) leevendus- meetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeet- meid [6]
3) Kui projekt hõlmab muudatusi transporditaristus või veeremis, siis kas müra- ja vibratsiooniküsimusi on projekti või seadmete kavandamisel arvesse võetud?						
4) Kas projekti asukohas või selle ümbruses on transpordimars- ruute, mis on tundlikud suure liiklustiheduse või ummikute suhtes või mis põhjustavad keskkonnamüra probleeme ja mida projekt võib mõjutada?						
5) Kas on muid tegureid, mida tuleks arvesse võtta, nagu projektist tulenev areng, mille tagajärjeks võib olla kumulatiivne mõju projekti asukohas/piirkonnas elluviidava või kavandatava muu tegevusega (nt tootmisklastri loomise tõttu liikluse või muu tööstusliku tootmistegevuse kasv)?						
6) Kas projekti asukohas või selle ümbruses on tundliku maakasu- tusega alasid, nagu haiglad, koolid, pühakojad või üldkasuta- tavat ehitised, mida projekt võib mõjutada? Kas projekti asukohas või selle ümbruses on alasid, kus juba esineb ülemäärase mürasaaste või vibratsiooniga seotud mõju, näiteks alasid, kus ei saavutata olemasolevaid ELi eesmäärke ja mida projekt võib mõjutada?						

Kontrollnimekiri lõhnaga seotud võimaliku olulise negatiivse mõju kindlakstegemiseks						
Küsimus	HINDAMINE				KESTLIKKUSKONTROLL	
	Jah / Ei / Lühikir- jeldus [1]	Milline on mõju olulisus? [2]	Milline on mõju tõenäosus? [3]	Milline on mõju riskitase? [4]	Kavandatud (täien- davad) leevendus- meetmed [5]	Jääkriski tase pärast (täiendavaid) leevendusmeet- meid [6]
1) Kas projekti elluviimine põhjustab häirivaid lõhnu?						
2) Kas lõhnad võivad oma olemuse ja intensiivsuse tõttu põhjustada ärritust või kahjulikku mõju tervisele?						
3) Kas tegevuskoht paikneb alal, mis tuule suunda jms arvesse võttes võib mõjutada elanikke ja muid haavatavaid rühmi?						
4) Kas on muid tegureid, mida tuleks arvesse võtta, nagu projektist tulenev areng, mille tagajärjeks võib olla kumulatiivne mõju projekti asukohas/piirkonnas elluviidava või kavandatava muu tegevusega (nt klastri loomise tõttu tegevuse kasv)?						

Positiivne tegevuskava – õhukvaliteet			
Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnamõõde tulemuslikkuse parandamiseks
1) Kas projekti tulemusena paraneb energiatõhusus? See võib tuleneda järgmisest: — tootmistevõime energiamahukuse vähenemine; — transpordi energiamahukuse vähenemine; — transpordi-/energiatõhususe vähenemine — jne.			
2) Kas projekti tulemusena hakatakse kasutama taastuvaid energiaallikaid?			
3) Kas projekt hõlmab jäätmeenergia kasutamist?			
4) Kas projekt suurendab lõpptoodete korduskasutamise või ringlussevõtu potentsiaali, vähendades seeläbi esmaste materjalide tootmisega seotud energiatarbimist?			
5) Kas tootmistehnoloogia on valitud selliselt, et minimeerida õhku eralduvate saasteainete koguseid nende tekkekohas?			
6) Kas tootmistehnoloogia on valitud kooskõlas ökodisaini direktiivi ja energiamärgistuse määrustega?			

Positiivne tegevuskava – õhukvaliteet			
Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnamaalase tulemuslikkuse parandamiseks
7) Kas tootmistehnoloogia ja kasutatavad kemikaalid on valitud selliselt, et minimeerida selliste ohtlike ainete kasutamist, mis paisatakse õhku heitgaasi või protsessihteite kaudu?			
8) Kas projekti kavandamisel on võetud muid meetmeid õhku eralduvate saasteainete vähendamiseks?			
9) Kas on muid aspekte, mis osutavad projekti elluviimisel rakendatavatele headele keskkonnatavadele? Nt elanike ja muude ettevõtete teadlikkuse suurendamine, kasvavas keskkonnasektoris võimaluste ärakasutamine jne.			

Positiivne tegevuskava – veekeskkond			
Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnamaalase tulemuslikkuse parandamiseks
1) Kas projekti tulemusena paraneb veekasutuse tõhusus? See võib tuleneda järgmisest: — üleminek tõhusamale tootmistehnoloogiale; — muude veesäästumeetmete rakendamine; — veevarude suurem taaskasutamine või ringlussevõtt.			
2) Kas projekti tulemusena väheneb veevõtt piirkondades, kus esineb liigset veevõttu veekeskkonnast (hooajaliselt või igal aastal)? Nt talvise hoidla rajamine.			

Positiivne tegevuskava – veekeskkond

Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnavalase tulemuslikkuse parandamiseks
3) Kas projekti tulemusena väheneb reovee juhtimine veekeskkonda kanalisatsiooni kaudu või otse?			
4) Kas projekt suurendab lõpptoodete korduskasutamise või ringlussevõtu potentsiaali, vähendades seeläbi nõudlust suure veemahukusega esmaste materjalide järele?			
5) Kas tootmistehnoloogia ja kasutatavad kemikaalid on valitud selliselt, et minimeerida ohtlike ainete sattumist veekeskkonda?			
6) Kas projekti kavandamisel on võetud muid meetmeid veekeskkonnale avalduva mõju vähendamiseks?			
7) Kas on muid aspekte, mis osutavad projekti elluviimisel rakendatavatele headele keskkonnatavadele? Nt elanike ja muude ettevõtete teadlikkuse suurendamine, kasvavas keskkonnasektoris võimaluste ära kasutamine.			

Positiivne tegevuskava – maa/muld

Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnavalase tulemuslikkuse parandamiseks
1) Kas projekt aitab kaasa erosiooni peatamisele? See võib tuleneda järgmisest: — taasmetsastamine			

Positiivne tegevuskava – maa/muld

Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnamuutuste tulemuslikkuse parandamiseks
2) Kas projekt parandab mulla orgaanilise ainese kvaliteeti ja kvantiteeti?			
3) Kas projekt vähendab sooldumist või peatab selle?			
4) Kas projekt vähendab hüdrogeoloogilist riski?			
5) Kas projekt aitab kaasa saastatud alade tervendamisele?			
6) Kas projektiga muudetakse tööstusalad/linnaalad taas looduslikeks aladeks?			
7) Kas projekt suurendab mulla bioloogilist mitmekesisust?			
8) Kas projekt aitab suurendada maastikulist väärtust või looduslikku ilu projekti asukohas või selle ümbruses?			
9) Kas projektiga luuakse või kaitstakse projekti asukohas või selle ümbruses teid või rajatise, mida inimesed kasutavad vaba aja veetmiseks?			
10) Kas projektiga kaitstakse projekti asukohas või selle ümbruses asuvaid ajaloolise või kultuurilise tähtsusega alasid või objekte?			
11) Kas projekt parandab piiratud ressursside (nt põhjavesi, pinnavesi, metsanduse, põllumajanduse ja kalanduse ressursid) kvaliteeti või kvantiteeti?			
12) Kas projekt parandab õhu kvaliteeti või aitab kaasa õhusaasteainete siseriiklike piirmäärade järgimisele?			

Positiivne tegevuskava – bioloogiline mitmekesisus

Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimuva keskkonnamuutuse tulemuslikkuse parandamiseks
1) Kas projekt põhjustab selle asukohas füüsilisi muutusi, mis: — aitavad kaasa võõrliikide tõrjele või eemaldamisele? — aitavad kaasa pärismaiste liikide või geneetilise mitmekesisuse säilimisele? — aitavad kaasa bioloogiliselt mitmekesiste alade ja/või kaitsealade ja/või looduslike pärismaiste liikide, eelkõige kaitsealuste ja/või ohustatud liikide kaitsele? — aitavad kaasa kaitsealade loomisele? — aitavad kaasa looduslike ökosüsteemide taastamisele?			
2) Kas projekti tulemuseks on uued protsessid/süsteemid, millega vähendatakse või välditakse keskkonnale (taimestikule, loomastikule) ohtlike või mürgiste ainete või materjalide kasutamist?			
3) Kas projekti tulemusena väheneb tahkete jäätmete teke? Või kas projekti tulemusena paraneb maapinnale kantavate jäätmete (nt reoveesetete) kvaliteet?			
4) Kas projektiga vähendatakse ohtu, et kaitsealad, bioloogiliselt mitmekesised alad või looduslikud ökosüsteemid saastuvad saasteainetega?			
5) Kas projekti kavandamisel on võetud muid meetmeid bioloogilise mitmekesisusele avalduva mõju vähendamiseks?			

Positiivne tegevuskava – bioloogiline mitmekesisus

Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnamaalase tulemuslikkuse parandamiseks
6) Kas projekti kavandamisel on nähtud ette looduspõhiseid lahendusi (nt haljaskatused ja -seinad jms)?			
7) Kas on muid aspekte, mis osutavad projekti elluviimisel rakendatavatele headele keskkonnatavadele? Nt elanike ja muude ettevõtete teadlikkuse suurendamine, kasvavas keskkonnasektoris võimaluste ära kasutamine.			

Positiivne tegevuskava – müra, vibratsiooni ja lõhna vähendamine

Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnamaalase tulemuslikkuse parandamiseks
Küsimused müra või vibratsiooni vähendamise seotud positiivse mõju kindlakstegemiseks			
1) Kas projekti tulemusena väheneb müra ja/või vibratsiooniga seotud mõju? See võib tuleneda järgmisest: — erimeetmed müra ja vibratsiooni vähendamiseks; — öise või päevase müra kaudne vähendamine tegevuse muutmise kaudu; — taristu parandamine, mis toob kaasa vibratsiooniga seotud mõju vähenemise.			
2) Kas projekti tulemusena viiakse müratekitav tegevus välja elamupiirkonnast või kohast, mille läheduses on haavatavad elanikkonnarühmad (nt haigla)?			

Positiivne tegevuskava – müra, vibratsiooni ja lõhna vähendamine			
Küsimus	Jah / Ei / Lühikirjeldus	Kas sellel on tõenäoliselt oluline positiivne mõju? Jah / Ei – Miks?	Vabatahtlikult võetud kohustus rakendada lisameetmeid toimingu keskkonnavalase tulemuslikkuse parandamiseks
3) Kas projekt sisaldab konkreetseid meetmeid müra või vibratsiooni vähendamiseks?			
4) Kas tootmistehnoloogia on valitud selliselt, et minimeerida mõju selle tekkekohas?			
5) Kas projekti asukoha ja/või kavandamise raames on võetud muid meetmeid mõju piiramiseks?			
Küsimused lõhna vähendamisega seotud positiivse mõju kindlakstegemiseks			
Kas projekti tulemusena vähenevad eralduvad lõhnad tänu uute seadmete paigaldamisele? Kui jah, siis kas seeläbi mõjutatakse lõhna olemust, sagedust, kestust jne?			
Kas projekti tulemusena viiakse lõhnu tekitav tegevus välja kohast, mille läheduses on suured, tundlikud ja/või haavatavad elanikkonnarühmad?			
Kas projekt sisaldab konkreetseid meetmeid eralduvate lõhnade vähendamiseks?			
Kas tootmistehnoloogia on valitud selliselt, et minimeerida mõju selle tekkekohas?			
Kas projekti asukoha ja/või kavandamise raames on võetud muid meetmeid mõju piiramiseks, nagu kohalike ventilatsioonisüsteemide kasutamine koos heitgaaside töötlemise meetoditega?			

Kontrollnimekirjad – sotsiaalne mõõde (2. peatükk)

Sotsiaalne mõõde – hindamise kontrollnimekiri

Projekti sotsiaalse mõõtmise hindamisel soovatakse rakenduspartneritel juhinduda järgmisest kontrollnimekirjast. Kontrollnimekirja eesmärk on teha suunistes loetletud sotsiaalsete aspektide põhjal kindlaks võimalikud kahjulikud mõjud.

Tuginedes punktis 2.4.3 „Toimingute sotsiaalsete aspektide hindamine“ antud suunistele ja allpool esitatud hindamisküsimustele, peaksid rakenduspartnerid veergudes „Jah“ ja „Ei“ märkima ära teatavate sotsiaalsete mõjude ja riskide olulisuse. Kui vastus mõnele küsimusele on jaatav, soovatakse rakenduspartneritel tutvuda sotsiaalsete riskide liigitamise tabeliga punktis 2.4.4 „Sotsiaalsete riskide liigitamine“, et määrata kindlaks riskitase ja liigitada risk kas väikeseks, keskmiseks või suureks. Juhul kui leitakse, et üks või mitu sotsiaalset aspekti on keskmise või suure riskiga, peaks rakenduspartner liikuma edasi kestlikkuskontrolli etappi.

Sotsiaalsed aspektid/mõjud	Jah	Ei	Teave pole kättesaadav	Risk (suur/keskmise/väike) Lühikirjeldus
Tööjõud ja töötingimused				
— Kas on ilmseid võimalikke probleeme, mis on seotud kohaldatavate ELi ja siseriiklike õigusaktide järgimisega vastavalt õigusnormidele vastavuse raamistikule, näiteks sellistes küsimustes nagu suhted töötajatega ja töötajate tasustamine? — Kas projektiga kaasneb lapstööjõu kasutamise, sunniviisilise töö, diskrimineerimise ja/või ühine misvabaduse piiramise risk või töötajate muude põhiõiguste rikkumise risk, mis tuleneb riigi kontekstist, sektorist, projektiarendajast, töövõtjast või tarneahelast (¹)? — Juhul, kui on tuvastatud tööjõuga seotud riske, kas projektiarendaja juhtimissuutlikkus on tööjõudu, projekti suurust ja siseriiklike õigusakte arvestades piisav?				
Töötervishoid ja rahvatervis, ohutus ja turvalisus				
— Kas projektil on tõenäoliselt oluline (otsene või kaudne) mõju töötervishoiule, ohutusele ja turvalisusele? — Kas projektil on tõenäoliselt märkimisväärne (otsene või kaudne) mõju kogukonna- ja rahvatervisele, ohutusele ja turvalisusele? — Juhul, kui mõju on kindlaks tehtud, kas projektiarendajal on asjakohane töötervishoiu, ohutuse ja/või turvalisusega seotud suutlikkus, mis on projekti tõenäolise mõjuga proportsionaalne?				

Sotsiaalsed aspektid/mõjud	Jah	Ei	Teave pole kättesaadav	Risk (suur/keskmine/väike) Lühikirjeldus
Haavatavate isikute ja/või rühmade kaitse ja kaasamine — Kas projektil on tõenäoliselt kahjulik mõju haavatavatele isikutele ja/või rühmadele, sealhulgas puuetega inimestele? (Näiteks ebavõrdsuse suurendamine eluruumide ja teenuste, sealhulgas energia, hariduse ja tervishoiu taskukohasuse, kättesaadavuse ja kvaliteedi mõjutamise kaudu) — Kas projekt sisaldab elemente, mis võiksid kõrvaldada takistused puuetega inimeste juurdepääsul teenustele? Kui jah, siis kas projektiarendajal on suutlikkus nende rakendamiseks? — Kas projektiga tagatakse puuetega inimeste juurdepääs objektile? — Kas projektil on tõenäoliselt mõju põlisrahvastele (nt mõju nende maale, eluasemetele, elatusvahenditele või kultuuripärandile)? — Juhul, kui mõju on kindlaks tehtud, kas projektiarendajal on asjakohane suutlikkus selle sobivaks käsitlemiseks?				
Sooline võrdõiguslikkus — Kas projekti kavandamisel, rakendamisel, juhtimisel ja hindamisel võetakse arvesse soolist perspektiivi, sealhulgas sooliselt segregeeritud andmeid? — Kas projektil on tõenäoliselt oluline mõju, mis eeldatavasti puudutab naisi ja tüdrukuid ebaproportsionaalselt rohkem? — Kas projektiga kaasnevad konkreetsed sooriskid või soopõhised diskrimineerivad sotsiaalsed normid? — Kas projektiga kaasnevad tõenäoliselt soolise diskrimineerimise ja/või soolise vägivalla ja ahistamisega seotud märkimisväärsed riskid (lähtudes nt varasematest kaebustest nende aspektide kohta, negatiivsest meediakajastusest või vabaihenduste negatiivsetest kommentaaridest projekti ja/või projektiarendaja kohta)? — Juhul, kui riskid on kindlaks tehtud, kas projektiarendajal on suutlikkus nende leevendamiseks? — Kas projektiarendaja suudab tagada nii meestele kui ka naistele võrdse juurdepääsu projektist saadavale kasule (kui tegemist ei ole konkreetselt naistele suunatud projektiga)?				

Sotsiaalsed aspektid/mõjud	Jah	Ei	Teave pole kättesaadav	Risk (suur/keskmine/väike) Lühikirjeldus
Kultuuripärandi kaitse - Kas projekt võib kahjustada kordumatuid kultuuriväärtusi (nt arheoloogilised, ajaloolised või usulised paigad), ainulaadsete looduslike väärtustega alasid või vaimset kultuuripärandit (nt sotsiaalsed tavad, rituaalid ja pidulikud sündmused)? Kui jah, siis kas kultuuripärandi eest vastutava pädeva asutuse arvamus on kättesaadav? - Juhul, kui riskid on kindlaks tehtud, siis kas projektiarendajal on suutlikkus hallata tuvastatud mõju kultuuripärandile?				
Maa omandamine, sundvõõrandamine ja maakasutuse muutmine - Kas projekt eeldab maa omandamist, sundvõõrandamist ja maakasutuse muutmist? - Kas projekt eeldab tõenäoliselt mitteametlike omanike või maa valdajate ümberasumist või piirab muul viisil nende võimalusi maad kasutada või välistab need võimalused?				
Sidusrühmade kaasamine - Kas projektiga kaasnevad tõenäoliselt märkimisväärsed maineriskid, kohalike kogukondade vastu seis või varasemast ajast pärit probleemid (nt käimasolev või oodatav kohtuvaidlus, uurimine, kaebus(ed), protest ja/või kodanikuühiskonna organisatsioonide kontroll)? - Kas projektiarendajal on suutlikkus asjakohaselt kaasata sidusrühmi ja/või toetada pädevaid asutusi üldsuse kaasamise protsessis?				
Muud asjakohased aspektid - Kas projektiarendaja üldine keskkonnavaline ja sotsiaalne suutlikkus/tulemuslikkus on keskkonnaja sotsiaalküsimuste rahuldavaks lahendamiseks piisav? - Kas projektiarendajal on asjakohane ja tõhus juhtimissüsteem? - Kas (sarnane) projekt või projektiarendaja varasem tegevus on minevikus olnud ühe või mitme sotsiaalse aspektiga seotud kaebuste või kriitilise meediakajastuse või vabaihenduste negatiivsete kommentaaride objektiks? Kui see on nii, siis selgitage selle põhjuseid ja seda, kuidas olukorda käsitleti (leevendamine/hüvitamine/muu).				

(¹) Sealhulgas projektide puhul, mis hõlmavad muu hulgas rahvusvaheliste tarneahelate tõttu väljaspool ELi elluviidavaid toiminguid.

Sotsiaalne mõõde – positiivse tegevuskava kontrollnimekiri (2. peatükk)

Rakenduspartnereid ja asjakohastel juhtudel finantsvahendajaid julgustatakse süstemaatiliselt tuvastama projekte, mis otseselt või kaudselt hõlmavad järgmist, ja kasutama nende puhul allpool esitatud positiivse tegevuskava kontrollnimekirja:

- investeeringud majandustegevusse, mis aitab kaasa mõne sotsiaalse eesmärgi saavutamisele, eelkõige investeeringud, mis aitavad toetada haavatavaid isikuid või rühmi, vähendades ebavõrdsust, või mis edendavad soolist võrdõigusslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist, sotsiaalset ühtekuuluvust, sotsiaalset integratsiooni ja töösuhteid; või
- või investeeringud inimkapitali või majanduslikult või sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevatesse rühmadesse või kogukondadesse.

Positiivse sotsiaalse mõju eesmärk eeldab järgmist:

- 1) investeerimisettepanekus või muudes asjakohastes dokumentides on muude investeerimiseesmärkide kõrval sõnaselgelt osutatud mõõdetava positiivse sotsiaalse mõju saavutamisele, sealhulgas näiteks äriühingu eesmärgile järgida kestliku rahanduse põhimõtteid ja kestliku arengu eesmärke; ning
- 2) investeerimisalases töökavas või muus selleks otstarbeks koostatud asjakohases dokumendis
 - a) on eelnevalt määratud kindlaks sotsiaalse mõju eesmärgid, mida projekt või tehing toetab, ja
 - b) nähakse ette piisav aruandlus saavutatud tulemuste esitamiseks.

Programmi „InvestEU“ tulemustabelis antakse toimingule lisapunkte, kui see käsitleb positiivselt ühte või mitut alljärgnevas tabelis loetletud aspekti. Tabelis esitatud kategooriad on üksnes suunavad ja neid tuleb võrrelda programmi „InvestEU“ tulemustabeli lõpliku versiooniga.

	Keskpärase	Hea	Väga hea	Suurepärase
Sooline võrdõiguslikkus ja naiste majandusliku mõju võimu suurendamine	Projektil puudub otsene, konkreetne või oluline positiivne mõju soolisele võrdõiguslikkusele. Näide: toetus olemasolevale suurele äriühingule, mille personalipoliitika on kooskõlas õigusaktidega ja mille tooted on sooneutraalsed (akud).	Mõningane positiivne mõju naiste elatusasemele, näiteks parem juurdepääs projektist tulevatele sotsiaalsele või majanduslikule kasule. Puuduvad konkreetsed elemendid soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks või selleks, et paremini naisteni jõuda. Näide: uus üldhaigla	Konkreetsed elemendid, mille eesmärk on jõuda naissoost kasusaajateni või suurendada soolist võrdõiguslikkust, kaasav tööhõivepoliitika, suurem ohutus ja turvalisus, mis läheb õigusnormidele vastavusest kaugemale, soolise võrdõiguslikkuse analüüs/tegevuskavad. Näide: ühistranspordi sõiduplaani koostamine naiste ja meeste sõiduharjumuste analüüsi põhjal; projekti ehitus- ja/või käitamisetapi olulise osana naistele töökohtade pakkumine.	Toimingu peamine kavandatud mõju on sooline võrdõiguslikkus ning projekti üldeesmärk on suurendada soolist võrdõiguslikkust ja/või vähendada kindlakstehtud soolist ebavõrdsust. Projekt/teenus: — on kavandatud naiste või tüdrukute ainulaadseid vajadusi silmas pidades, — käsitleb probleemi, mis mõjutab ebaproportsionaalselt naisi ja/või tüdrukuid, ja/või — vähendab märkimisväärselt naiste ajapuudust ja vaeva. Tugineb kontekstipõhisele võrdõiguslikkuse analüüsile ja sisaldab soolise võrdõiguslikkuse saavutamise tulemusnäitajaid. Näide: toetus reproduktiivtervisega tegelevatele kliinikutele; transport piirkondadesse, kus töötavad valdavalt naised; tütarlaste haridus; naisettevõtlus.
Sotsiaalne kaasamine	Projektil puudub otsene, konkreetne või oluline positiivne mõju sotsiaalsele kaasamisele. Võrdõiguslikkuse, kaasatuse, taskukohasuse või juurdepääsetavuse suurendamiseks ei ole asjakohaseid ega konkreetseid meetmeid, mis läheksid kaugemale vastavusest siseriiklikele õigusaktidele.	Projektist saadav kasu on seotud mõjuga, mis hõlmab juurdepääsu sellisele taristule või sellise teenuse kättesaadavust, mis ei olnud projektist kasusaajatele varem juurdepääsetav/kättesaadav.	Projekt sisaldab elemente, mille eesmärk on suurendada konkreetsete rühmade sotsiaalset ja/või tööturule kaasamist, parandada konkreetsete piirkondade juurdepääsu või tõsta haavatavate isikute või elanikkonnarühmade, sealhulgas puuetega inimeste elatusaset. See võib hõlmata juurdepääsu tagamist turvalistele, taskukohastele, kaasavatele, tõhusatele ja jätkusuutlikele liikuvus- ja transpordisüsteemidele ning -taristule või kvaliteetse ja kättesaadava hariduse ning elukestva õppe võimaluste edendamist kaasaval ja õiglasel viisil.	Projekti peamine eesmärk/kavatsus on vähendada konkreetset kindlakstehtud geograafilist ja/või sotsiaalset ebavõrdsust. See võib hõlmata sihipäraseid meetmeid, et jõuda eelkõige konkreetsete rühmadeni, nagu haavatavad isikud või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevad kollektiivid, kes on projekti peamised kasusaajad, või keskenduda kindlatele surve all olevatele geograafilistele piirkondadele.

	Keskpärase	Hea	Väga hea	Suurepärase
		Näide: taskukohane haiglaravi, mida varem ei olnud võimalik saada; sotsiaalteenuste või taskukohaste haridusteenuste, ühis-transportideenuste või sotsiaal-eluruumide parem kättesaadavus; taskukohane juurdepääs info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale.	Need elemendid võivad hõlmata füüsilisi konstruktsioonielemente ja/või meetmeid diskrimineerimise ja erapoolikuse kaotamiseks teenuste osutamisel ja/või meetmeid, mis parandavad taskukohasust halvemal järjel sotsiaalmajanduslike rühmade jaoks ja/või kättesaadavust mahajäänutes piirkondades elavate inimeste jaoks. Projektiga tagatakse puuetega inimestele juurdepääs teistega võrdsetel alustel. Näide: piisavate, turvaliste ja taskukohaste, konkreetsetele haavatavatele rühmadele suunatud sotsiaaleluruumide toetamine; puuetega inimeste juurdepääsutekete kõrvaldamiseks kohandatud taristu; noortele suunatud töökohtade loomine.	Näide: suurt hulka pagulasi majutavate omavalitsuste toetamine; mahajäänud eeslinnade taas-elustamine; investeeringud sotsiaalsetesse ettevõtetesse; toetus sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise strateegiatele, mis põhinevad integreeritud elamumajandusel.
Vastupanuvõime suurendamine	Puudub otsene, konkreetne või oluline positiivne mõju kõrvalejätuse vältimisele/vastupanuvõime suurendamisele. Puuduvad asjakohased konkreetsed kliimaga ja majandusliku vastupanuvõimega seotud meetmed.	Projektist saadav kasu on seotud mõjuga, mis hõlmab juurdepääsu teenustele või taristule, mis ei olnud projektist kasusaajatele varem kättesaadavad; puuduvad konkreetsed elemendid, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale; ei keskenduta konkreetsetele geograafilistele piirkondadele või rühmadele, kes asjaomases piirkonnas kõige enam abi vajavad.	Projekt sisaldab elemente, mille eesmärk on suurendada konkreetsete rühmade kaasatust, parandada konkreetsete piirkondade juurdepääsu või tõsta elatustaset või suurendada kohanemisvõimet, edendades juurdepääsu täielikule ja tootlikule tööhõivele ning inimväärasele tööle, sealhulgas haavatavate elanikkonnarühmade puhul (see peab minema õigusnormidele vastavusest kaugemale).	Projekti peamine eesmärk/kavatsus on: — katastroofijärgne rekonstrueerimine; — kliimamuutuste mõju suhtes kõige haavatavamate inimeste kohanemine kliimamuutustega; — surve all olevate ja väliste šokkide suhtes haavatavate piirkondade majanduslik vastupanuvõime; — selliste linnapiirkondade arendamine, mis seisavad silmitsi suure rändevooga maapiirkondadest; — meditsiinitaristu pandeemiatele reageerimiseks.

	Keskpärane	Hea	Väga hea	Suurepärane
		Näide: võimaldatakse juurdepääs taastuenergiele, kuid puudub hinnakujundus, mis võtab arvesse vajadusi ja sissetulekut.	Need elemendid võivad hõlmata füüsilisi konstruktsioonelemente ja/või konkreetset analüüsi/piirkondlikku kaardistamist, et juhtida projekti kavandamist ja investeerimisvalikuid tulevikukindluse tagamise suunas. Näide: sotsiaaleluruumide energiatõhusus, mis vähendab majanduslikult/sotsiaalselt tõrjutud elanike energiaarveid; eakate hooldekodude, haiglate ja haridusasutuste energiatõhusus.	See võib hõlmata sihipäraseid meetmeid, et jõuda konkreetsete rühmadeni, kes on projekti peamised kasusaajad, või keskenduda kindlatele surve all olevatele geograafilistele piirkondadele. Näide: investeringud naiste juhitavatesse bioloogilist mitmekesisust edendavatesse ja looduslähedastesse metsandusettevõtetesse; kliimamuutustele vastupanuvõimeliste elamute ja linnataristu ehitamine ebasoodsas olukorras olevates paikades ning põhiteenuste parandamine; kliimamuutustele vastupanuvõimeline avalik taristu loodusõnnetustest mõjutatud ja enim puudust kannatavates omavalitsusüksustes, et suurendada nende vastupanuvõimet tulevastele šokkidele, nagu pagulaste sissevool.

4. LISA

Muud materjalid ja juhenddokumendid, mida võib programmi „InvestEU“ kohase kestlikkuskontrolli läbiviimisel arvesse võtta**Kliimamõõde**

Euroopa Komisjon (avaldatakse 2021. aastal), komisjoni teatis taristu kliimakindluse tagamise tehniliste suuniste kohta (aastateks 2021–2027)

Mitteametlikud suunised projektijuhtidele – haavatavate investeeringute muutmise kliimamuutustele vastupanuvõimele: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>

Kliimamuutustega kohanemist käsitlev Euroopa finantseerimisasutuste töörühm (EUFIWACC): <https://www.eib.org/attachments/press/integrating-climate-change-adaptation-in-project-development.pdf>

Kasvuhoonegaaside arvestuse ühtlustatud lähenemisviisi käsitlev rahvusvaheliste finantsasutuste raamistik

Euroopa Investeerimispanka CO₂ jalajälje määramise metoodika: https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

Euroopa Investeerimispanka kliimaalne tegevuskava (*Climate Bank Roadmap*): <https://www.eib.org/en/publications/the-eib-group-climate-bank-roadmap>

Keskkonnamõõde

Euroopa Komisjon (avaldatakse 2021. aastal), tehniline tugidokument investeeringute keskkonnamõõde kestlikkuse kontrollimiseks programmi „InvestEU“ raames

Keskkonnamõõde hindamise suunised keskkonna peadirektoraadi veebisaidil – <https://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Natura 2000 alasid käsitlevad suunised keskkonna peadirektoraadi veebisaidil – https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Veepoliitika raamdirektiivi käsitlevad suunised keskkonna peadirektoraadi veebisaidil – https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

Veepoliitika raamdirektiivi JASPERSi kontrollnimekirj – <http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=441>

Direktiivi 2010/75/EL (tööstusheidete direktiiv) kohased parima võimaliku tehnika viitedokumendid (PVT-viitedokumendid) ja nendega seotud PVT-järeldused – <https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference>

Keskkond ja kliima

ELi ökomärgise kriteeriumid: <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>

ELi keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumid – https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

Määruse (EÜ) nr 1221/2009 (organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS)) artikli 46 lõike 1 kohaselt vastu võetud sektoripõhised võrdlusdokumendid – https://ec.europa.eu/environment/emas/emas_publications/sectoral_reference_documents_en.htm

Sotsiaalne mõõde

Euroopa Komisjon (2021), suunised investeerimis- ja rahastamistoimingute sotsiaalse kestlikkuse kontrollimiseks programmi „InvestEU“:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8380&furtherPubs=yes>

Majanduslik hindamine**Materjalid**

Boardman, A. E., Greenberg, D. H., Vining, A. R., ja Weimer, D. L. (2018), *Cost-Benefit Analysis, Concept and Practice*, 5th Edition, Cambridge University Press.

CEDEX. (2010) Economic evaluation of transport projects – Guidelines. <https://www.evaluaciondeproyectos.es/EnWeb/Results/Manual/PDF/EnManual.pdf>

De Rus, G. (2010), *Introduction to cost-benefit analysis: looking for reasonable shortcuts*. Edward Elgar Publishing.

Liikuvuse ja transpordi peadirektoraat (2019), *Handbook on the external costs of transport*. https://ec.europa.eu/transport/themes/sustainable/internalisation-transport-external-costs_en

Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (2019), *Methodology for the economic assessment of EBRD projects with high greenhouse gas emissions*. Technical note. <https://www.ebrd.com/news/publications/institutional-documents/methodology-for-the-economic-assessment-of-ebrd-projects-with-high-greenhouse-gasemissions.html>

Euroopa Komisjon (2014), *Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects*. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf

Euroopa Komisjon (avaldatakse 2021. aastal), *Economic Appraisal Vademecum*

Euroopa Investeerimispank (2013), *The Economic Appraisal of Investment Projects at the EIB*. https://www.eib.org/attachments/thematic/economic_appraisal_of_investment_projects_en.pdf

Florio, M. (2014), *Applied welfare economics: Cost-benefit analysis of projects and policies*. Routledge.

Laird, J. J., & Venables, A. J. (2017), *Transport investment and economic performance: A framework for project appraisal*. *Transport Policy*, 56, 1-11.

Markandya, A. (2016), *Cost benefit analysis and the environment: How to best cover impacts on biodiversity and ecosystem services*, OECD Environment Working Papers, nr 101, OECD Publishing, Pariis. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jm2f6w8b25l-en.pdf?expires=1604056519&id=id&accname=guest&checksum=41F76E5FE73B4454CBB4C8ACED91173A>

Põhjamaade Investeerimispank (2012), *Sustainability Policy and Guidelines*. https://www.nib.int/filebank/a/1332328414/506da9436eb1c0d4ec17b8b5a929d820/56-Sustainability_Policy_Guidelines-2012.pdf

OECD (2018), *Cost-Benefit Analysis and the Environment: Further Developments and Policy Use*, OECD Publishing, Pariis. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264085169-en.pdf?expires=1604056484&id=id&accname=ocid194786&checksum=3E0F811740359FD0A586F82414D62EBD>

Materjalid suutlikkuse suurendamise kohta

Regionaalpoliitika peadirektoraat – JASPERSi kulude-tulude analüüsi foorumi kohtumine transpordisektorite teemal (2015)

Regionaalpoliitika peadirektoraat – JASPERSi kulude-tulude analüüsi foorumi kohtumine teadus-, arendus- ja innovatsioonitaristu teemal (2016)

Regionaalpoliitika peadirektoraat – JASPERSi kulude-tulude analüüsi foorumi kohtumine keskkonnasektorite teemal (2017)

Regionaalpoliitika peadirektoraat – JASPERSi kulude-tulude analüüsi foorumi kohtumine energiasectori teemal (2018)

Regionaalpoliitika peadirektoraat – JASPERSi kulude-tulude analüüsi foorumi kohtumine lairibasektori teemal (2019)

Täiendavad materjalid**1. Maailmapanga Grupi keskkonna-, tervishoiu- ja ohutussuunist**

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/policies-standards/ehs-guidelines/ehsguidelines

Üldised keskkonna-, tervise- ja ohutussuunised – <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/29f5137d-6e17-4660-b1f9-02bf561935e5/Final%2B-%2BGeneral%2BEHS%2BGuidelines.pdf?MOD=AJPERES&CVID=jOWim3p>

Üldised keskkonna-, tervise- ja ohutussuunised sisaldavad teavet järgmiste küsimuste kohta:

- keskkond;
- töötervishoid ja tööohutus;
- kogukonna tervis ja ohutus;
- ehitamine ja käitusest kõrvaldamine;
- viited ja täiendavad allikad.

Tööstussektori suunised:

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/policies-standards/ehs-guidelines/ehsguidelines

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/publications/publications_gpn_ehshydropwer

2. Euroopa Investeerimispanka materjalid

<https://www.eib.org/en/publications/environmental-and-social-standards>

<https://www.eib.org/en/publications/guidance-note-on-indigenous-and-local-community>

<https://www.eib.org/en/publications/environmental-climate-and-social-guidelines-on-hydropower-development>

<https://www.eib.org/en/publications/the-eib-in-the-circular-economy-guide>

https://www.eib.org/attachments/thematic/climate_solutions_en.pdf

<https://www.eib.org/en/publications/guidance-note-on-biodiversity-and-ecosystems>

<https://www.eib.org/en/publications/the-eib-group-climate-bank-roadmap.htm>

3. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga materjalid

<https://www.ebrd.com/key-sustainability-downloads.html>

<https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-and-social-policy/implementation.html>

4. Vahendatud rahastamine

<https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-emanual-information.html>

<https://firstforsustainability.org/>

5. Muud kasulikud allikad

- Komisjoni suunised ökosüsteemide ja nende teenuste integreerimise kohta otsuste tegemisse;
- OECD on koostanud dokumendi toetuste kohta, mis avaldavad bioloogilisele mitmekesisusele kahjulikku mõju, ning OECD hiljutises aruandes G7-le esitatakse üldisemat teavet bioloogilise mitmekesisuse rahastamise kohta ning see sisaldab hinnanguid bioloogilisele mitmekesisusele kahjulike toetuste kohta ülemaailmsel tasandil ja peamisi soovitusi;
- OECD 2005. aasta aruanne keskkonnale kahjulike toetuste kohta;
- Prantsusmaa aruanne bioloogilist mitmekesisust kahjustavate riiklike toetuste kohta;
- „Equator“ põhimõtted: <https://equator-principles.com/best-practice-resources/>;
- ÜRO Keskkonnaprogrammi suunised panganduse ja kestlikkuse kohta: <https://www.unepfi.org/wordpress/wp-content/uploads/2017/06/CONSOLIDATED-BANKING-GUIDE-MAY-17-WEB.pdf>;
- ÜRO Keskkonnaprogrammi finantsalgatus – vastutustundliku panganduse põhimõtted: <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>;
- <https://www.unpri.org/pri/about-the-pri>.

5. LISA

Sõnastik

Alljärgnevad mõisted on mõeldud kasutamiseks üksnes programmi „InvestEU“ kontekstis ja nende määratlused on esitatud selguse huvides. Need ei asenda ametlikke määratlusi. Mõned määratlused on võetud taristu kliimakindluse tagamise suunistest (aastateks 2021–2027) ning pärinevad valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) sõnastikust ⁽¹⁾ või muudest allikatest.

Kliimamuutustega kohanemine: inimsüsteemide puhul tegeliku või eeldatava kliima ja selle mõjuga kohanemise protsess, mille eesmärk on vähendada kahju või kasutada ära soodsaid võimalusi. Looduslike süsteemide puhul tegeliku kliima ja selle mõjuga kohanemise protsess; inimsekkumine võib hõlbustada kohanemist eeldatava kliima ja selle mõjuga.

Kohanemisvõimalused: mitmesugused kättesaadavad ja asjakohased strateegiad ja meetmed kliimamuutustega kohanemiseks. Need hõlmavad väga erinevaid meetmeid, mida võib liigitada struktuurilisteks, institutsioonilisteks, ökoloogilisteks või käitumuslikeks.

Kohanemisvõime: süsteemide, institutsioonide, inimeste ja muude organismide võime kohaneda võimaliku kahjuga, kasutada ära võimalusi või tulla toime tagajärgedega.

Kliimamuutused: kliimamuutused tähendavad kliimaseisundi muutumist, mida saab määratleda (nt statistiliste kontrollide abil) keskmiste väärtuste ja/või omaduste varieerumise muutuste kaudu ning mis püsib pikema aja jooksul, tavaliselt aastakümneid või kauem. Kliimamuutused võivad olla tingitud looduslikest siseprotsessidest või välistest surveteguritest, nagu päikesetsüklite modulatsioonid, vulkaanipursked ja püsivad inimtekkelised muutused atmosfääri koostises või maakasutuses. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni artiklis 1 on kliimamuutused määratletud selliste muutustena kliimas, mis otseselt või kaudselt tulenevad Maa atmosfääri koostist muutvast inimtegevusest ja mis lisanduvad kliima looduslikule varieerumisele võrreldavatel ajavahemikel. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon eristab seega atmosfääri koostist muutvast inimtegevusest tulenevaid kliimamuutusi ja looduslikest põhjustest tulenevat kliima muutlikkust.

Äärmuslik kliimanähtus (äärmuslik ilmastiku- või kliimasündmus): ilmastiku- või kliimamuutuja väärtuse esinemine ülalpool (või allpool) läviväärtust vaadeldud väärtuste vahemiku ülemise (või alumise) otsa lähedal. Lihtsuse mõttes nimetatakse nii äärmuslikke ilmastikunähtusi kui ka äärmuslikke kliimanähtusi ühiselt äärmuslikeks kliimanähtusteks.

Kliimaneutraalsus: seisund, mille puhul inimtegevus ei avalda kliimasüsteemile mingit netomõju. Sellise seisundi saavutamine nõuaks jääkheite tasakaalustamist heite (süsinikdioksiidi) kõrvaldamisega ning sellise inimtegevuse piirkondlike või kohalike biogeofüüsikaliste mõjude arvestamist, mis mõjutab näiteks pinnapeegeldust või kohalikku kliimat.

Kliimaprojektsioon: kliimaprojektsioon on kliimasüsteemi simuleeritud reageerimine kasvuhoonegaaside ja aerosoolide tulevase heite või kontsentratsiooni stsenaariumile, mis üldjuhul koostatakse kliimamudelite abil. Kliimaprojektsioone eristatakse kliimaprognosidest nende sõltuvuse tõttu kasutatavast heite-, kontsentratsiooni- ja kiirgusjõustsenaariumist, mis omakorda põhineb eeldustel, mis puudutavad näiteks tulevast sotsiaal-majanduslikku ja tehnoloogilist arengut ning mis võivad, aga ei pruugi realiseeruda.

Keskkonnamõju hindamine (KMH): keskkonnamõju hindamise protsess vastavalt direktiivile 2011/92/EL, mida on muudetud direktiiviga 2014/52/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta. KMH menetluse peamised etapid on järgmised: KMH aruande koostamine, ametiasutuste ja asjaomase üldsusega konsulteerimine, otsuse tegemine ja tehtud otsusest teavitamine.

Keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem: ⁽²⁾ selliste põhimõtete, protsesside ja tavade kogum, mis on piisavad organisatsiooni äritegevuse või finantsvahendaja rahastatavate projektide või tegevustega seotud keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete riskide ja mõjude kindlakstegemiseks, hindamiseks, juhtimiseks ja jälgimiseks.

⁽¹⁾ Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) sõnastik, mis on lisatud eriaruandele 1,5 °C globaalse soojenemise kohta: <https://www.ipcc.ch/report/sr15/glossary/>

⁽²⁾ [https://firstforsustainability.org/risk-management/managing-environmental-and-social-risk-2_2_2/managing-environmental-and-social-risk-2_2_2/what-is-an-esms/](https://firstforsustainability.org/risk-management/managing-environmental-and-social-risk-2_2/managing-environmental-and-social-risk-2_2_2/what-is-an-esms/)

Avatus ohule ⁽³⁾: inimeste, elatusvahendite, keskkonnateenuste ja -ressursside, taristu, või majandusliku, sotsiaalse või kultuurilise vara asumine kohtades, mida võidakse kahjulikult mõjutada.

Lõplik vahendite saaja: mis tahes juriidiline või füüsiline isik, kes saab vastavalt asjaomase InvestEU finantstoote tingimustele InvestEU fondist rahalist toetust rakenduspartneri kaudu, sealhulgas finantsvahendaja kaudu.

Rahastamis- ja investeerimistoimingud: toimingud, mille raames lõplikke vahendite saajaid rahastatakse otseselt või kaudselt finantstoodete ja programmi „InvestEU“ määruse artiklis 15 loetletud rahastamisliikide kaudu ning mida rakenduspartner teeb omaenda nimel vastavalt oma sise-eeskirjadele, -meetmetele ja -protseduuridele ning mis kajastatakse rakenduspartneri finantsaruannetes või vajaduse korral avaldatakse finantsaruannete lisades. Vastab programmi „InvestEU“ alusel rahastamisele.

Programmi „InvestEU“ kohane hindamine: programmi „InvestEU“ määrusega nõutav protsess, mille eesmärk on teha kindlaks projekti võimalik mõju üksikolukohal kolmest mõõtmest. Programmi „InvestEU“ kohane hindamine hõlmab kestlikkuse aspektidega seotud eelteabe üldist hindamist. Seda teeb rakenduspartner või finantsvahendaja (vastavalt kohaldatavusele) lõpliku vahendite saaja esitatud teabe alusel.

Programmi „InvestEU“ kohast hindamist ei tohiks segi ajada asjaomaste pädevate asutuste poolt KMH direktiivi alusel läbiviidava hindamisega.

Programmi „InvestEU“ kohane kestlikkuskontroll: kavandatud projekti kestlikkuse hindamise ja käsitlemise ning sellest aru andmise meetod. Selle käigus hinnatakse nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt projektide tõenäolist mõju ümbritsevale keskkonnale (nt positiivne ja/või negatiivne kliima-, keskkonna- ja/või sotsiaalne mõju), aga ka kliima-, keskkonna- ja sotsiaalsete tingimuste muutumise mõju projektile (nt projektile avaldub mõju, mis tuleneb avatusest kliimamuutustega kaasnevatele ohtudele või on seotud ressursside kättesaadavusega).

Projekt: investeering materiaalsesse varasse ja/või selgelt määratletud ulatuse ja eesmärkidega tegevusse, näiteks taristusse, seadmete või masinate soetamisse või muudesse kapitalimahutustesse, tehnoloogia arendamisse, konkreetse teadus- ja uuendustegevusse või energiatõhususega seotud renoveerimisse.

Projektiarendaja: rahastamislepingu laenuvõtja, projekti algatav juriidiline isik.

Jääkmõju: kahjulik mõju, mis jääb püsima ka pärast leevendusmeetmete rakendamist.

Risk: kahjulike tagajärgede võimalikkus, kui ohus on mingi väärtuslik ese ning kui tulemuseni jõudmine ja tulemuse ulatus ei ole teada. Kliimamõju hindamisel kasutatakse mõistet „risk“ sageli selleks, et viidata võimalikele kahjulikele tagajärgedele, mida kliimaga seotud oht või sellise ohuga kohanemise või selle leevendamise meetmed võivad kaasa tuua inimestele, elatusvahenditele, tervisele ja heaolule, ökosüsteemidele ja liikidele, majanduslikele, sotsiaalsetele ja kultuurilistele varadele, teenustele (sh ökosüsteemi teenused) ja taristule. Risk tuleneb (mõjutatud süsteemi) haavatavuse, ohule avatuse kestuse, (kliimaga seotud) ohu ja selle esinemise tõenäosuse koostoimest.

Riskihindamine: riskide kvalitatiivne ja/või kvantitatiivne teaduslik hindamine.

Riskijuhtimine: kavad, meetmed, strateegiad või põhimõtted riskide tõenäosuse ja/või tagajärgede vähendamiseks või tagajärgedele reageerimiseks.

Tundlikkus ⁽⁴⁾: see, mil määral kliima muutlikkus või kliimamuutused süsteemi kas negatiivselt või positiivselt mõjutavad. Mõju võib olla otsene (nt põllukultuuride saagikuse muutus tulenevalt temperatuuri keskmise, vahemiku või varieeruvuse muutumisest) või kaudne (nt merevee taseme tõusu tõttu rannikualade üleujutuste sageduse suurenemisest tingitud kahjud).

Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH): keskkonnamõju hindamise protsess, mis on nõutav vastavalt direktiivile 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta. Keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi peamised etapid on KSH aruande koostamine, avalikustamine ja konsulteerimine ning otsuste tegemine.

⁽³⁾ Sõnastik, mis on lisatud valitsustevahelise kliimamuutuste rühma eriaruandele kliimamuutustega kohanemise edendamiseks äärmuslike nähtuste ja katastroofide riskide juhtimise kohta: https://archive.ipcc.ch/pdf/special-reports/srex/SREX-Annex_Glossary.pdf

⁽⁴⁾ Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma 2. töörühma aruandele AR4 lisatud sõnastik: <https://archive.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg2.pdf>

Linnakeskkonna vastupanuvõime: mis tahes linnasüsteemi, sh elanike mõõdetav suutlikkus jätkata toimimist kõigi šokkide ja pingete korral, samal ajal positiivselt kohanedes ja kestlikumaks muutudes.

Haavatavus [valitsustevahelise kliimamuutuste rühma aruanne AR4 ⁽⁵⁾]: see, mil määral süsteem on vastuvõtlik *kliimamuutuste*, sealhulgas *kliima muutlikkuse* ja äärmuslike kliimanähtuste kahjulikule mõjule ning ei suuda sellega toime tulla. Haavatavus sõltub süsteemile mõju avaldavate kliimamuutuste ja kliima varieeruvuse laadist, ulatusest ja kiirusest ning süsteemi *tundlikkusest* ja kohanemisvõimest.

Haavatavus [valitsustevahelise kliimamuutuste rühma aruanne AR5 ⁽⁶⁾]: kalduvus kahjustumisele või eelsoodumus selleks. Haavatavus hõlmab mitmesuguseid mõisteid ja elemente, sealhulgas tundlikkust või vastuvõtlikkust kahju suhtes ning toimetuleku- ja kohanemisvõime puudumist.

Haavatavad rühmad: mõningatel juhtudel on teatavad üksikisikud või rühmad tulenevalt oma sotsiaal-majanduslikest tunnustest haavatavad, marginaliseeritud, süstemaatiliselt diskrimineeritud või tõrjutud. Selliste tunnuste hulka kuuluvad muu hulgas bioloogiline sugu, seksuaalne sättumus, sotsiaalne sugu, sooidentiteet, etniline päritolu, kast, kuulumine põlisrahva hulka või sotsiaalne päritolu, vanus, puue, religioon või usk, poliitilised või muud arvamused, aktivism, ametiühingusse või muusse töötajate organisatsiooni kuulumine, kodakondsus, keel, perekonnaseis, haridus ja/või kirjaoskus, tervislik seisund, rändaja taust / pagulasseisund, vähemuse hulka kuulumine või majanduslik (arvestades tulu ja juurdepääsu teenustele) staatus.

⁽⁵⁾ IPCC AR4 Climate Change 2007: Impacts, Adaptation, and Vulnerability, Appendix I: Glossary, <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4-wg2-app-1.pdf>

⁽⁶⁾ Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma aruande AR5 kokkuvõttev aruanne, II lisas esitatud sõnastik: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2019/01/SYRAR5-Glossary_en.pdf.

Lisasuunised vahendatud rahastamise kohta (3. peatükk)

Vastavus keskkonnamoondamisele – lihtsustatud 0. kontrollnimekirja finantsvahendajatele

A.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/92/EL (keskkonnamoondamise direktiiv) (muudetud kujul) kohaldamine	Jah / Ei
A.1.1. Kas toiming on loetletud KMH direktiivi lisades:	
— KMH direktiivi I lisa (jätkake küsimusega A.1.2)	
— KMH direktiivi II lisa (jätkake küsimusega A.1.3)	
A.1.2. Kui toiming on hõlmatud KMH direktiivi I lisaga, kinnitage järgmist:	
1) koostatud on KMH direktiivi artikli 5 lõike 1 ja IV lisa kohane KMH aruanne;	
2) KMH menetluse lõpetanud pädeva asutuse otsus ⁽¹⁾ on tehtud üldsusele kättesaadavaks (kui see on juba kättesaadav).	
A.1.3. Kui toiming on hõlmatud KMH direktiivi II lisaga:	
1) kui KMH on läbi viidud, kinnitage palun punktis A.1.2 loetletud punktid;	
2) kui KMHd ei ole läbi viidud, kinnitage palun, et KMH direktiivi artikli 4 lõike 5 punkti b ⁽²⁾ kohane otsus keskkonnamoondamise hindamist mitte nõuda tehti üldsusele kättesaadavaks (kui see on kättesaadav).	
A.2. Direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimeistiku kaitse kohta (1) (elupaikade direktiiv) kohaldamine; Natura 2000 aladele avalduva mõju hindamine	
A.2.1. Kas toimingut on vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 3 ⁽³⁾ asjakohaselt hinnatud?	

A.2.2. Kui vastus küsimusele A.2.1 on jaatav, kinnitage palun järgmise dokumentatsiooni olemasolu:	
1) elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt läbi viidud asjakohane hindamine;	
2) komisjonile (keskkonna peadirektoraadile) esitatud standardvorm „Teave Euroopa Komisjonile vastavalt loodusdirektiivi artikli 6 lõikele 4“, kui see on asjakohane; ja/või	
3) komisjoni poolt vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4 esitatud arvamus juhul, kui projektil on oluline mõju esmatähtsatele elupaikadele ja/või liikidele, kuid selle elluviimine on õigustatud üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvatel põhjustel, mis ei ole seotud rahva tervise, avaliku julgeoleku või esmatähtsate soodsate tagajärgedega keskkonnale.	
A.2.3. Kui vastus küsimusele A.2.1 on eitav, kinnitage palun järgmise dokumentatsiooni olemasolu:	
1) põhjendus, miks asjakohast hindamist ei peetud vajalikuks (KMH otsuste osana või eraldiseisva dokumendina).	
(¹) Selleks võib olla põhjendatud järeldus (KMH direktiivi artikli 1 lõike 2 punkti g alapunkt iv) või teostusluba (KMH direktiivi artikli 1 lõike 2 punkt c). (²) Artikli 4 lõige 4, kui hindamine viidi läbi KMH direktiivi kohaselt enne selle muutmist 2014. aastal. (³) Kui toimingul puhul tuleb läbi viia asjakohane hindamine, on asjakohase hindamise aruanne tavaliselt KMH aruande eraldiseisev osa ja pädeva asutuse otsus on KMH menetluse lõpetamise otsuse osa. Toimingute puhul, mille suhtes muudetud KMH direktiiv ei olnud kohaldatav, võivad asjakohase hindamise aruanne ja pädeva asutuse otsus olla eraldi dokumendid.	

Teave finantsvahendajate keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemi kohta

Finantsvahendajatel soovitatakse tungivalt välja töötada keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteem, mis põhineb rahvusvaheliselt tunnustatud standarditel ja tavadel ning on proportsionaalne kestlikkusega seotud riskide tasemega, millele asutus oma portfelli kaudu avatud on.

Hinnates finantsvahendaja suutlikkust käsitleda kliima-, keskkonna- ja sotsiaalseid mõjusid ja riske, võiks rakenduspartner kontrollida järgmist ⁽¹⁾:

- kas finantsvahendaja on kehtestanud keskkonna- ja sotsiaalküsimuste käsitlemise põhimõtted ja protseduurid;
- kas eespool nimetatud põhimõtete ja protseduuride rakendamiseks on eraldatud piisavalt töötajaid ja rahalisi vahendeid ning kas töötajatel on kestlikkuse valdkonnas piisavad oskused ja pädevus;
- kas rollid ja kohustused on organisatsioonis selgelt määratletud ja teada ning kas teised osakonnad, nagu õigusosakond ja krediidiriski osakond, on keskkonnaalastest ja sotsiaalsetest nõuetest teadlikud. Parimal juhul on keskkonna- ja sotsiaalsete riskide hindamine integreeritud üldisesse krediidi- ja riskijuhtimisprotsessi (proportsionaalselt kestlikkusega seotud riskidega, millele asutus on avatud);
- kas keskkonnaalaste ja sotsiaalsete aspektide käsitlemiseks ning nendega seotud hoolsuskohustuste täitmiseks on olemas nõuetekohased süsteemid ja tehnoloogilised lahendused;
- kas juhtkond on kaasatud ja kontrollib perioodiliselt tulemusi;
- kas on kehtestatud järelevalvekord ja kindlaks määratud peamised tulemusnäitajad;
- finantsvahendaja senine tulemuslikkus keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisküsimustes.

Eeltoodud loetelu võib vajaduse korral täiendada rakenduspartneri oma vastavate standarditega.

Lisateavet ja -suuniseid leiab allpool viidatud avalikult kättesaadavast teabest:

<https://firstforsustainability.org/risk-management/>

<https://www.ebrd.com/downloads/about/sustainability/14-env-social.pdf>

<https://www.eib.org/en/publications/environmental-and-social-standards.htm>

Täiendavad materjalid

Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) keskkonna- ja sotsiaalsete riskide juhtimise käsiraamatus antakse finantsvahendajatele põhjalikku teavet ja suuniseid laenu- ja investeerimistehingute keskkonna- ja sotsiaalsete riskide juhtimiseks kooskõlas asjakohaste EBRD tulemuslikkuse nõuetega – <https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-emanual-information.html>

- Suunised finantsvahendajatele selle kohta, kuidas täita tulemuslikkuse nõuete kogumi nr 2 (tööjõud ja töötingimused) nõudeid

⁽¹⁾ Osa teavet on esitatud ka 3. peatükis.

- Suunised finantsvahendajatele selle kohta, kuidas täita tulemuslikkuse nõuete kogumi nr 4 (tervishoid, ohutus ja turvalisus) nõudeid
 - Töötajate kaebuste lahendamise mehhanismide põhimõtted finantsvahendajatele
 - Suunised keskkonna- ja sotsiaalsete riskide kohta
 - Finantsvahendajate keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise süsteemid
 - Suunised finantsvahendajate kohapealsete külastuste kohta ja kontrollnimekiri
 - Suunised õigusnormidele vastavuse kontrolli kohta
 - Suunised keskkonna- ja sotsiaalküsimuste ekspertide kasutamise kohta
-

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET